

מחברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון קל"ד | פרשת בהעלותך | תשפ"ג

לונדון			ניו יורק			בני ברק			ירושלים			זמני כניסת ויציאת שבת קודש:
בגמ"ח	אי"ת השבת	בגמ"ח	בגמ"ח	אי"ת השבת	בגמ"ח	בגמ"ח	אי"ת השבת	בגמ"ח	בגמ"ח	אי"ת השבת	בגמ"ח	
22:31	22:20	20:54	21:34	21:12	20:03	20:56	20:25	19:20	20:58	20:23	19:05	

חשיפה: מדוע ביקש מרן ה'בבא' מאיר' מנהג משאית באמצע הדרך בקבוק

שתיה | עמ' ד'

סגולה: סגולה לבנים תלמידי חכמים - להחליף נורות שרופות ברשות הרבים | עמ' ג'

אקטואליה: האם יש בעיה באכילת סעודת שבת חלבית | עמ' ט"ו

השבוע בגליון:

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

לפול של עמי הארץ

אשר נאכל במצרים חנם וגו' (יא, ה). מסופר על שני עמי הארץ שישבו ולמדו יחדו בפרשת השבוע, והגיעו לפסוק שלפנינו "זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם".

הקשה אחד למה נאמר "אשר נאכל" בלשון עתיד, והרי היה צריך לכתוב בלשון עבר "אכלנו"?

אימץ הלה את מוחו ועיין בדבר, לבסוף נענה ואמר: הדברים אמורים בדג הלווייתן שאנו עתידים לאכול אחרי ביאת המשיח.

א"כ הוסיף המקשן (מאמר העולם: סתם מקשן עם הארץ), הרי היה צריך לומר "אשר נאכל בגן עדן" ולמה נאמר "אשר נאכל במצרים"?

שוב עיין הלה בפסוק והשיב יישוב חריף, הרי הכתוב בעצמו מתרץ קושיא זאת "במצרים חנם" - "שתיבת מצרים נאמרה כאן חנם וללא צורך.

אם כן - הוסיף המקשן ולא הניחו לנפשו - לא היה הכתוב צריך לומר לא "במצרים" ולא "חנם".

השיב לו השני בגזיפה, איך אתה מעלה על דעתך להחסיר מן התורה חלילה שתי תיבות שלמות, והלא ספר תורה החסר אפילו אות אחת בלבד פסול, ואם תחסרנה שתי תיבות שלמות על אחת כמה וכמה....

אהרן את שמו של רבי יוסף שאול, אלא שיהודי אחד הגיע מלבוב ומבקש הימנו לגשת לאכסניה שלו. רבי שמואל אהרן, שלא ידע מי הוא המזמין אותו, חס על איבוד זמנו, וסירב להיבטל מלימודו, וכך חזר הנער ובפיו תשובתו השלילית של רבי שמואל אהרן.

רבי יוסף שאול סבור היה בראשונה שהנער מילא את שליחותו כהלכה ועל כן תמה על סירובו של רבי שמואל אהרן, אולם מיד הבין את הדבר שהנער לא מסר לאב"ד בריגל את שמו, והלה חושש מביטול תורה. "ראוי איפוא שאטריח את עצמי לכבודו של העוסק בתורה ואגש אליו" - חשב ה"שואל ומשיב", והוא

איניש באיניש פגע, טורא בטורא לא פגע

והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה (יב, ג).

באחד הימים כאשר הגאון רבי יוסף שאול נתנזון בעל ה"שואל ומשיב", היה בדרכו לוינא והרכבת לא עוברת הרחק מעיר בריגל, החליט לנצל את ההזדמנות ולשהות ערב אחד בעיירה זו, ולשוחח בלימוד עם הגאון רבי שמואל אהרן רובין אבד"ק בריגל - קארטשין.

בהגיעו לאכסניה שלו ביקש מאחד הנערים לגשת אליו ולהזמין. הלה לא מסר לרבי שמואל

מסר מספרי אביר יעקב לפרשת השבוע עמ' כ"ה

פניני אביר יעקב עמ' ה'

אהרן הסגירה, אהרן קרוב הוא ואין קרוב רואה את הנגעים כו'. ומקשיך העולם דהא משה נמי קרוב ה' כמו אהרן (ועי' בישמח משה ובאמרי יוסף אריכות בזה).

וי'ל בהקדם הדקדוק אריכות לשון זר הוא ואין זר כו', הל'ל זר הוא ואין רואה כו', אלא הענין עפ"י מה שכתב בישמח משה פר' תצוה (ד"ה במדרש), דמשה קבל התורה רק משה לבדו, כי אורייתא וקב"ה כולא חד הוא, על כן איש הגשמי לא ה' ראוי לקבלה רק משה שנקרא איש האלקים כו', ולכך לא נתייחסו בניו אחריו מפני שה' איש האלקים ואין כבוד כלפי מעלה להתייחס בניו הגשמיים אחריו עיי"ש היטב, וכ"ה בזוהר ריש פ' יתרו עיי"ש.

ומעתה אם בניו יוצאי ירכו אין מתייחסים אחריו מפני שהוא איש האלקים, מכל שכן אחותו הגדולה ממנו בודאי אין לה שום שייכות עמו, וא"כ הא דאין קרוב רואה את הנגעים משום דמקשינן נגעים לריבים, מה ריבים שלא בקרובים כדא' בסנהדרין ל"ד ע"ב, והטעם בריבים משום דקרוב לא חזי ל' חובה, ובאיש האלקים כמשה לא שייך זה, וא"כ ה' מותר לראות נגעה דהא ממש כזו נחשב לגבה, וזאת רמז התנא בלשונו משה זר לגבי מרים ומטעם קרוב ה' ראוי, אך אין זר רואה את הנגעים, והבן.

חקל יצחק - בפרשתנו

זצ"ל, שהזמן לעיירה קטנה ליישר ההדורים מסביב לשאלת בחירת רב במקום.

ראה רבי 'אשה בער' כי המחלוקת עצומה, ובווערת כאש לזהטת, עד ששכחו כל התושבים את דאגת הפרנסה וכל דאגותיהם האחרות והצטדדו לצדדים וצדדי צדדים לעסוק בסכסוך הרב והרבנות.

אמר להם הרב מבריסק: כל ימי הייתי תמה אחרי פרשת המתאוננים והמתלוננים, מחלוקת בשר התאוה ובכיתת העם למשפחותיו, נאמר 'זיאמר ה' אל משה אספה לי שבעים איש וכי מה תקנה ותורפה יש במינוי זקנים למצב הקשה של ריב ומדנים.

אכן, עתה נודע לי הדבר, כיון שראה הקדוש ברוך הוא שהם מתרעמים ומרעשים, מריבים ומרדנים בענייני המזון, מן בשר ופרנסה, אמר 'אספה לי שבעים איש', ציוה להם וערכו בחירות וישכחו עניותם וריבם, ועמלם וכל דאגותיהם, יעסקו ויתעסקו רק בבחירות.

מדוע אין משה נקרא קרוב למרים אחותו?

ותסנר מרים מחוץ למחנה שבועת ימים (יב, טו). הגמרא זן בזבחים (קב.) מרים מי הסגירה, משה זר הוא ואין זר רואה את הנגעים, ואם תאמר

הסמך מחשבה למעשה, התלבש באצטלתו ויצא לדרכו לביתו של רבי שמואל אהרן.

באותה שעה העלה גם רבי שמואל אהרן על דעתו מי הוא זה שהגיע לעיירה ומבקש לראותו, אולי בן תורה הוא, והוא צודק בבקשתו שאכבד אותו. ואף הוא מיהר להתלבש ויצא בדרכו לאכסניה של העיירה.

בדרכם נפגשו השניים, ומשהכירו זה את זה נפלו איש על צוואר רעהו. ומשהתבררה אי ההבנה, פנה אליו הרב מקורטשין: עתה אבין היטב דברי חז"ל: "איניש באיניש פגע טורא בטורא לא פגע". "איניש באיניש פגע" - אנשים בעלי הבנה ודעת, המסוגלים להבין איש את אחיו, ואף לוותר על כבודם - נפגשים זה עם זה, וכגון במקרה דנן שהאחד יצא לקראת רעהו. ואילו "טורא בטורא" - אילו היו השניים גאוותנים, והיו מתנשאים בגאוותם כהר גבוה, היו שניהם מקפידים איש על רעהו ולא היו נפגשים.

טללי אודות - בפרשתנו

האם אלדד ומידד היו אחיו של משה רבנו?

ויאמר אלדד ומידד מתנבאים במחנה (יא, כז). בתרגום יונתן (לעיל יא, ז). כתב שהיו בני אליצפן בן פרנץ (-) נשיא שבט זבולון, במדבר לד, כה), שנישאה לו יוכבד אשת עמרם, כשגירשה עמרם לפני שהחזירה. וילדה לו אלדד ומידד, נמצא שהיו אחים חורגים למשה רבינו מאותו אם.

ובדעת זקנים מבעלי תוספות כתב שכשנאסרו עריות לישראל במתן תורה, אז גירשה עמרם ונשא אשה אחרת והוליד אלדד ומידד. [ומסיים הדעת זקנים ומצאתי קונטרס מר' עמרם שהביא מר' הלל שהיה מארץ ישראל, אני הלל ראיתי קבר אלדד ומידד, והיה כתוב עליהם אלדד ומידד אחי אהרן מן האב ולא מן האם].

ובמדרש תנחומא (פ' בהעלתך) כתב שאלדד הוא אלידד בן כסלון (נשיא בנימין, במדבר לד, כא), ומידד זהו קמואל בן שפטן (נשיא אפרים שם, כד), ולפי"ז לא היו כלל אחים, האור החיים הק' (שם) הביא מרבינו נסים גאון דמהאי טעמא לא כתיב למטה בנימין "נשיא" אלידד בן כסלון, שכיון שהוא כבר התנבא במחנה, א"כ ירידה היא לו להיות "נשיא".

דף על הדף (סנהדרין יז).

'בחירות' משכחת כל הדאגות!

ויאמר ה' אל משה אספה לי שבעים איש מזקני ישראל (יא, טז).

מעשה ברבי יאשה בער בעל הבית לוי מבריסק

קו 'מחברים'

שעי"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

סגולה לבנים תלמידי חכמים - להחליף נורות שרופות ברשות הרבים

בהעלאתך את הנרת וגו' (ח, ב).

שח הגה"צ רבי שמשון פינקוס זצ"ל (הובא בספרו תפארת שמשון): בענין נרות בית הכנסת - אשרי מי שיהדר להיות ראשון בבית הכנסת, שיהיה הוא המדליק את נורות החשמל, וגם נוהגים אנשי מעשה להתנדב את חשבון החשמל של בית הכנסת בכדי לזכות לסגולה של בנים תלמידי חכמים, וכלל הוא שככל שיהדר האדם יותר בכל ענייני הנרות הנזכרים (נר חנוכה ונר שבת), יזכה לבנים יותר מאירים וצדיקים.

ובאמת ישנה עוד מצוה חשובה הנעשית ע"י תיקון נרות, ועל ידה יכול לזכות האדם לבנים טובים וחשובים, והוא מה שאמרו חז"ל (תנחומא תצוה ס"ח): "מפני מה זכה שאול למלכות? מפני שהיה זקנו מדליק לרבים במבואות האפלין". היינו במקומות האפלים ברשות הרבים, מי שמתקן שם אורות להאיר עיני האנשים בחשיבה זכותו גדולה מאוד, וזוכה לבנים שיאירו עיני הרבים במעשיהם הטובים.

גם בזמננו אפשר לקיים מצוה חשובה זו, ובמיוחד בחדרי מדרגות או במחסנים ומקלטים בבניינים המשותפים, שקורה הרבה שנורות החשמל שרופות, ואימה חשיכה גדולה נופלת על מי שמזדמן שם, שמגושש בחושך ואף נתקל במכשולים.

אשרי מי ששם לבו באופן אישי, ואינו מחכה לוועד הבית, אלא הוא עצמו טורח להאיר מקומות הללו.

והנה ידוע מנהג ישראל שהנשים נותנות צדקה בזמן הדלקת הנרות, ומתפללות על בנים צדיקים ותלמידי חכמים. באמת ענין זה מועיל בכל מצוה שיש בה סגולה לדבר מסוים, שע"י עשיית המצוה נפתחים שערי שמים לגבי אותו הדבר, ואז היא השעה הנכונה להתפלל ולבקש מהקב"ה, כי יתכן שהשערים יפתחו לו והוא לא יקח מהם כלום. משל למי שפותחים לפניו תיבה המליאה כסף זהב לרוב, אם לא יושיט ידיו ויקח בפועל, יצא ריקן כלעומת שבא.

לכן כשעושים מצוה המסוגלת לענין מסוים, כגון הדלקת נרות, צריך לצרף למצוה את התפילה כדי שימלאו חופניו מהשפע הטוב. וגם האנשים כשמתתפים עם נשותיהם במצות הדלקת נר שבת ע"י שמכינים ומסדרים את הנרות ומצחצחים הפמוטים, מה מאוד ראוי לצרף באותו זמן גם תפילה מעומק הלב, וכן כשמתעסקים במצות נר חנוכה ובהדלקת נר בית הכנסת או כשמחליף נורת חשמל בחדר מדרגות או במקום אפל, רצוי מאוד לבקש ולהתפלל באותו זמן, ויזכה לבנים ת"ח ומאירי עיני ישראל, אכ"ר.

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

- ווארט יומי • סיפור יומי • הלכה יומית
- אור החיים הק' יומי • פניני אביר יעקב
- זוהר יומי • פניני הדף היומי • זכרון לצדיק

נכה
מתחילים
את היום!

ישירות למייל האישי

או לחץ
כאן

להצטרפות:
newsletter.mechubarim@gmail.com

הוא עמד וצעק על הרב והנהג בחמת זעם, אולם הרב רק ניסה שוב ושוב לשאול אותו ולהתחנן אליו: 'אולי בכל זאת? בקבוק שתיה? פחית? משהו?' הנהג התעצבן שבעתיים, סיגן מפיו כמה וכמה דברים הרחוקים מכבודו של הרב ומכבודו של אדם ת"ק פרסאות, ושוב ועלה לתא הנהג של המשאית, תוך שהוא אינו פוסק מלהורות בתנועות יד שהוא כועס וזועם... הוא מיהר להתניע ולעקוף בפראות את הרכב הפרטי שהפריע אותו מדרכו, בעוד רבי מאיר נאנח...

לא חלפו אלא מספר דקות, ופקק תנועה נוצר בכביש. תאונת דרכים קטלנית. המשאית התהפכה, הנהג נהרג. כשרבי מאיר הבחין במשאית ההפוכה שעם נהגה דיבר אך לפני מספר דקות, הפטיר בשקט: 'ראיתי שיש עליו גזירה, חפצתי להצילו. ניסיתי בכל כוחי אבל הוא לא הסכים...'

סיפור נורא זה, מעיד כאלף עדים: אחים יקרים, לתת זה לקבל. לא תמיד מבינים למה ומדוע, אבל תמיד תמיד – ההזדמנות לתת היא דרך להעצים את כח הנתינה, היא דרך לעודד רחמי שמים, היא הכלי המרכזי לכבוש את הרצון האישי ולהתקרב לרצון ה'.

כשניתנת לנו הזדמנות לתת – הבה ניתן בשמחה, נעניק מכל הלב. חיוך לכל עובר אורח, שלום לבבי, מחמאה כנה. פעולת חסד גדולה או קטנה, איסוף הספרים בבית הכנסת, הכנת כוס תה לבן משפחה או לחבר בעבודה, סיוע לשכן להעלות את הקניות הביתה, העברת ילד קטן את הכביש...

כל אלה דוגמאות: בחיים עצמם – יש הזדמנויות רבות מספור, בכל יום ויום. מי שמבין שכל הזדמנות לתת היא מתנה, שבכל רגע בו הוא מעניק לזולת הוא עושה את רצון ה', שבכל פעם שהוא גומל חסד הוא עושה את הדבר הנעלה ביותר – שיש על כל הזדמנות, שמח עם כל מעשה חסד, קופץ בחשק ובאהבה לסייע לזולתו. הבה נעצים את כח הנתינה בליבנו, הבה נרבה טוב וחסד בעולם – ונזכה שמשמים יעניקו לנו שפע טוב וחסד!

(פניני פרשת השבוע)

ולא יהיה נגף:

מדוע עצר מרן ה'בבא מאיר' זי"ע בכביש בינעירוני נהג משאית של בקבוקי שתיה, וביקש ממנו שתיה הסכיתו ושמעו לסיפור המרטיטי:

ברגע בו החלון נפתח, הנהג הנרגן שאג פנימה: 'מה כבר קרה? למה עצרתם אותי באמצע הכביש? מה כל כך דחוף?'

ורבי מאיר, בשלוות נפש אופיינית, לא נבהל ולא נרתע. 'אני צריך ממך טובה קטנה...' - אמר בקול שליו, 'אני מאוד צמא. האם תוכל לתת לי בקבוק שתיה אחד מבין כל הבקבוקים שבמשאית?' - - -

הנהג חשב שהוא קורס תחתיו מרוב עצבים. מה? לעצור אותו בצד הדרך כאילו משהו דחוף, ועוד בשביל מה? - כדי שיואיל לעלות לקרון המטען, לפתוח 'רפסודה' ארוזה כדבעי, לקרוע קרטון ולשלוף ממנו בקבוק? האם על אם הדרך אין תחנות דלק? מה החוצפה הזו?!

היה זה בעיצומו של כביש בינעירוני רחב יחסית, בשעת ערב מוקדמת. באחת המכוניות נסע הרה"ק רבי מאיר אבוחצירא זי"ע – שנודע לבבא מאיר, הוא בנו של ה'בבא סאלי' זי"ע ואביהם של האדמו"רים לבית אבוחצירא המכהנים כיום, יבדלו לחיים טובים.

רבי מאיר נודע כאיש קדוש ונשגב ובעל שמירת עיניים מופלגת, דווקא לכן הפגיעה העובדה כי בעיצומה של הנסיעה נשא את עיניו אל המשאית הנוסעת לפניו, ואחר כך ביקש מנהגו לבקש מנהג המשאית לעצור בצד.

הנהג נדהם מהבקשה, מזה תקופה ארוכה הוא זוכה להסיע את רבי מאיר, ומעולם לא קרה כזאת. אולם, ההוראה היתה חד משמעית, והנהג עקף בזוויות את נהג המשאית, ואותת לו בפנסיו שיעצור בחיפז בצד הדרך, מעבר לשולי הכביש, באופן זהיר ובוטוח. נהג המשאית, שהוביל מטען עמוס בשתיה קלה בדרכו להפצה בחנויות, התקשה להבין את פשר העניין, אולם תנועות היד של הנהג ברכב הפרטי ואיתותיו הרבים – הובילו אותו לעצור.

נהג המשאית עצר, וכמוהו גם הנהג של רבי מאיר. נהג הרכב סימן לנהג המשאית שהוא מבקש ממנו לגשת לחלון הרכב, ונהג המשאית – בחוסר חשק בולט ותוך כדי שהוא תוהה לפשר העיכוב המוזר בדרכו – ירד מהמשאית וניגש לחלון שלצד המושב של רבי מאיר. ברגע בו החלון נפתח, הנהג הנרגן שאג פנימה: 'מה כבר קרה? למה עצרתם אותי באמצע הכביש? מה כל כך דחוף?'

ורבי מאיר, בשלוות נפש אופיינית, לא נבהל ולא נרתע. 'אני צריך ממך טובה קטנה...' - אמר בקול שליו, 'אני מאוד צמא. האם תוכל לתת לי בקבוק שתיה אחד מבין כל הבקבוקים שבמשאית?' - - -

הנהג חשב שהוא קורס תחתיו מרוב עצבים. מה? לעצור אותו בצד הדרך כאילו משהו דחוף, ועוד בשביל מה? - כדי שיואיל לעלות לקרון המטען, לפתוח 'רפסודה' ארוזה כדבעי, לקרוע קרטון ולשלוף ממנו בקבוק? האם על אם הדרך אין תחנות דלק? מה החוצפה הזו?!

בחימה שפוכה התנפל נהג המשאית בצעקות אימה, על עצם החוצפה לעצור אותו בדרכו, על עזות המצח, על הבקשה המוזרה והמשונה. הוא לא הכיר את הרב ולא עמד על טיבו, והעניין נראה לו כהתנהגות בלתי נסבלת מצד יושבי הרכב הפרטי.

בהעלתך את הַנֶּרֶת:

כוחה של תפילה - הבן של המנקה שגדל לאחד ממרביצי התורה החשובים בארץ הקודש...

האב דחה את ההצעה, בטענה שאין לו שום אפשרות לממן עוד מורה פרטי או חונך, 'בקושי מחזיק אני את משפחתי מעבודות ניקיון בית המדרש ושאר מקומות מזדמנים, ואין באפשרותי בשום אופן לעמוד בנטל של הוצאות נוספות'. ואם כן - חזר שוב על טענתו - מה יכול אני לעשות? אינני יכול לעשות ולא כלום!

לפתע התרגש המלמד החשוב, הוא חבט בחוזקה על השולחן ואמר בקול חזק, טעות גדול היא בידך, יכול גם יכול אתה לעשות הרבה מאד, יכול אתה להתפלל! הנה הבן שלך נמצא בבעיה רצינית, חיינו מתפתחים לאפיקים בלתי רצויים בלשון המעטה... יכול אתה להרבות בתפילות עבורו, ולשפוך דמעות כמים!

שח הגה"צ המקובל רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א: סיפר לי הרה"ח המפורסם רבי אלימלך חעשין זצ"ל, מלמד דרדקי וותיק, מחשובי המלמדים שבתלמוד תורה "עץ חיים" שבירושלים עיר הקודש למעלה משישים שנה, [אחייו של בעל "המסורה" זצ"ל], על נער אחד מתלמידיו, שהיה נקרא הבן של 'אנשי ירושלים' של מעלה!

נער זה שלמד בכיתתו של ר' מיילך באחד המחזורים היה ילד מופרע,

זה עשרים דקות וזה רבע שעה, ופקחו עיניים על חינוכו, קירבוהו וחזקוהו ועודדוהו. ואף נוצר קשר עם המלמד מוה"ר אלימלך הנ"ל, שכששמע מהנער שלומד עם אלו התלמידי חכמים שמה מאד, כי הכירם לאנשי צורה, והוא כיוון אותם כיצד ומה לדבר על לב הילד.

והנה לא עברה תקופה ארוכה מאז שהתחילו התפילות, והגם התרחש לפליאת כל רואיו הוריו ומוריו, לב הנער התהפך לטובה מקצה אל קצה.

ואכן לא בכדי, סיים ר' מיילעך, הוא נקרא בין צוות המלמדים הבן של 'אנשי ירושלים' של מעלה! שכן הם שהתפללו רבות עבורו, ואף לימדו אותו הרבה תורה, וכל המלמד את בן חבירו תורה כאילו ילדו.

כהיום הזה גדל הילד, ונעשה גדול מאוד בתורה, והוא משמש כאחד מגדולי מרביצי התורה שבארץ הקודש.

לא יאומן מה שתפילה יכולה לעשות! להפוך ילד מקצה לקצה – הר"ר אלימלך זצ"ל הדגיש לי בבירור, שלדעתו בזכות התפילות הנלהבות של האבא והאמא, נתנו בליבם משמים את העצה לבקש מאותם תלמידי חכמים חשובים שיתפללו עבור הילד וילמדו עימו, והם שפעלו את הישועה עבורו. ולמדנו מטיב מעשה זה, שלעולם לא יאמרו האב או האם מה יכולים אנו לעשות, אין באפשרותנו לעשות כלום... יכול אתה גם יכול! להתפלל ולהתפלל ולהתפלל! וכן גם לבקש עזרה מאנשים אחרים שכן יכולים.

(טיב הקהילה)

הוא לא עשה חיל בלימודיו והפריע הרבה בכיתה, התנהגותו מאוד לא הלמה את הליכי החיידר החשוב.

אך בהיותו בן למשפחה של בעלי תשובה, היה קשה לסלקו מן התלמוד תורה, לפי שצעד כזה היה מכאיב מאד למשפחה ופוגע בהם קשות. איך שהוא הצליח אביו להכניסו לחיידר, ועתה כבר לא יכלו לסלקו משם, אבל כאמור לא ראו בו לא ברכה, ולא הצלחה!

החליט אפוא המלמד החשוב להזמין את האב לשיחה נוקבת, ולנסות לטכס עצה יחדיו. מטעם ההנהלה יצרו קשר עם האבא, וקבעו לו זמן לפגישה עם ר' מיילעך.

בשעה היעודה הגיע אכן האב לתלמוד תורה, ומשרק ראה המלמד החכם את האבא ואת צורתו, מיד הבין את כל אשר לפניו... האב כבר היה מודע היטב לבעיות והקשיים שמחולל הבן יקיר שלו, אבל טען שאין לו שליטה על הילד, וגם הוא מצטער על כך שאינו רואה שום הצלחה בחינוכו, ואינו יודע כיצד ניתן להחזירו לדרך הישרה. – לפיכך סיכם האבא: "אינני יכול לעשות ולא כלום!"

המלמד הוותיק ניסה להציע לאב להצמיד לילד מורה פרטי, שיעזור בחינוכו ובקידומו בלימודים. והסביר לו שלפעמים הצמדת 'חונך' הקרוב לנפש הילד ולחיו, ומתחבר עמו באהבה וקירוב לב ונפש, מועילה מאד לא רק להצלחתו בלימודים, אלא גם לכללות חינוכו ועיצוב נפש הילד ומידותיו לטובה.

האב דחה את ההצעה, בטענה שאין לו שום אפשרות לממן עוד מורה פרטי או חונך, 'בקושי מחזיק אני את משפחתי מעבודות ניקיון בית המדרש ושאר מקומות מזדמנים, ואין באפשרותי בשום אופן לעמוד בנטל של הוצאות נוספות. ואם כן – חזר שוב על טענתו – מה יכול אני לעשות? אינני יכול לעשות ולא כלום!

לפתע התרגש המלמד החשוב, הוא הבט בחוזקה על השולחן ואמר בקול חזק, טעות גדול היא בידך, יכול גם יכול אתה לעשות הרבה מאד, יכול אתה להתפלל! הנה הבן שלך נמצא בבעיה רצינית, חיו מתפתחים לאפיקים בלתי רצויים בלשון המעטה... יכול אתה להרבות בתפילות עבורו, ולשפוך דמעות כמים!

האב כשומעו, ניצת בו זיק שלהבת קודש ויימלא לבו תפילה, הוא לא הסתפק בתפילות ובכיות הרבות שלו ושל אשתו, אלא חיפש עצות נוספות להרבות בתפילות עבור בנו. הוא התגורר באחת השכונות העתיקות הקרובות לשכונת 'שערי חסד' הקדושה, בשכונתו גרו כמה תלמידי חכמים חשובים, גם באותה חצר, וגם בשכונת שערי חסד הסמוכה. הוא פנה אליהם ושח להם מקרב לב את צרת בנו, ואמר להם: אינני מבקש מכם תרומה כספית כלל, רק 'תרומת זמן', הקדישו נא זמן מועט ביום, כמה דקות, והתפללו נא עבור בני, כך ניגש לכמה וכמה תלמידי חכמים בבקשתו זו.

והנה הם נענו לבקשתו בחפץ לב ובכובד ראש, כאשר כבר ראו את הילד והכירו את הליכותיו, [בהיותו בן 'המנקה' של בית הכנסת], וכמאמר החכם מכל אדם בספר החכמה (משלי כ, יא): "גם במעלליו יתגבר נער, אם זך ואם ישר פעלו" – והם אכן ניגשו להתפלל עבור הילד.

גם כמה שכנים תלמידי חכמים לקחוהו ללמוד עמו מעט בבית הכנסת,

בשכונתו גרו כמה תלמידי חכמים חשובים, גם באותה חצר, וגם בשכונת שערי חסד הסמוכה. הוא פנה אליהם ושח להם מקרב לב את צרת בנו, ואמר להם: אינני מבקש מכם תרומה כספית כלל, רק 'תרומת זמן', הקדישו נא זמן מועט ביום, כמה דקות, והתפללו נא עבור בני, כך ניגש לכמה וכמה תלמידי חכמים בבקשתו זו

הַצֵּר הַצָּר אֶתְכֶם:

איך ניצל יו"ר ומקים שכונת מאה שערים (לפני כ-150 שנה) מעלילה שפילה...

בשלב כלשהו התעורר חשדו של הגרמני כי הפועל מרמה אותו. חמתו בערה בו, ויום אחד, בהיותם לבדם בכרם, התנפל על הפועל והרגו.

מוחו השטני של הגרמני מיהר לבשל מזימה. הוא מיהר להטמין את הגופה באדמת הכרם, ואז החל לפעול כדי לטפול את אשמת הרצח על היהודים, בתואנה שביקשו להיפטר מבעל הקרקע שסירב למוכרה להם. הוא הפיץ את השמועה כי היהודים עומדים מאחורי היעלמותו של הערבי, וכי בוודאי רצחוהו נפש. בעקבות זאת גבר הלחץ על המושל לעצור את היהודים העומדים בראש היוזמה להקמת השכונה החדשה...

הרוחות בכפר הערבי תססו, בעקבות היעלמותו של אחד מתושביו. היה מי שדאג להפיץ שמועה כי האיש נרצח בידי היהודים. הערבים פנו אל המושל הטורקי, ודרשו שייעשה צדק וייתפס הרוצח, ולא – ינקמו הם את דמו. "החשוד העיקרי ברצח", אמרו, "הוא יוסף ריבלין, ממייסדי השכונה החדשה".

השכונה שעמדה במוקד הדיון הייתה מאה שערים, שהחלה להיבנות בשנת תרל"ד, היא הייתה השכונה הגדולה והמרוחקת ביותר שנבנתה באותם ימים מחוץ לחומות העיר העתיקה.

אחרי משא ומתן מייגע התגבשה עסקה לקניית השטח. התהליך התקדם כראוי, ובכל יום התקרבה העסקה להשלמתה. נותרה רק החתימה על החוזה הסופי, העברת הכסף ושטרי הבעלות.

אולם ככל שנסגרו הקצוות החלו להתעורר מקטרגים שביקשו לסכל את העסקה. פתאום צצו מי שטענו לבעלות על הקרקע, ונתלו בטענות אמיתיות או כוזבות. אלה דרשו פיצויים כבדים כדי שייסכמו לוותר על זכותם, ואיימו לעכב את העסקה עד שימולאו דרישותיהם.

אנשי הקשר הסודיים של ריבלין עדכנו אותנו במתרחש. ממקום מחבואו כתב איגרת נרגשת לרב מאיר אוירבך, שכונה 'גאון מקליש', והפציר בו לעשות כל שביכולתו כדי לפרסם את האמת, בלי לסכן את חייו.

הגאון מצא עצמו במבוכה. גילוי האמת יכול להרגיע את הרוחות בקרב היהודים, אך הדבר גם עלול לסכן את חייו של ריבלין. הוא החליט להסתגר בחדרו, להתענות ולבקש רחמי שמים שינחורו בדרך נכונה. יממה היה ספון בחדרו. למחרת יצא, זימן אליו את חברי האגודה והודיעם כי בתוך שבוע הכול יבוא על מקומו בשלום.

הימים חלפו בצפייה דרוכה. הכול המתנינו לתום המועד שבו נקב הגאון. כעבור חמישה ימים בא המושל לביקור באזור. פעם בשנה נהג לפקוד את

כרם הענבים של הגרמני, כדי לקנות ממנו ענבים לייץ. הגרמני נהג להתפאר בתגובת הכרם המשובחת שלו, והיה גאה בגפנים הפוריות ובאיכות הענבים שלהן.

כדרכו, בחר המושל את הגפנים המובחרות ביותר, ובעל הכרם ציווה על פועליו לזמור את האשכולות הנבחרים. בינתיים ישב המושל על אבן, לנוח מעט. פתאום התעוו פניו. "אני מריח כאן ריח רע", אמר לאחד ממלוויו. "זה ריח של פגור", השיב לו האיש.

המושל קם וסקר את הסביבה. הוא הצביע על תלולית עפר. "היא נראית טרייה וחדשה", אמר. "אולי ממנה נודף הריח הרע?".

המושל הורה לאחד ממלוויו לסלק את העפר מן התלולית. האיש עשה כדבריו, ולמרבה התדהמה, התגלתה לעיניהם גופה. אם לא דיי בכך, סמוך לגופה התגלה מכתב שקיבל הגרמני, דבר שהעיד כי ככל הנראה נפל מכיסו בבהלת הקבורה.

עוד באותו יום הודה המיסיונר הגרמני ברצח הפועל הערבי, וכעבור זמן קצר נשפט, הורשע ונתלה. יהודי העיר נשמו לרווחה, והרב יוסף ריבלין יכול היה לצאת ממסתורו. עתה הושלם תהליך הרכישה בלי עכבות, וכעבור זמן החלו להיבנות בתיה הראשונים של שכונת מאה שערים בירושלים.

(גל שיחת השבוע)

סמוך לחלקת הקרקע התגורר מיסיונר גרמני, שהחזיק בבעלותו כרם גדול ובו עבדו פועלים ערבים. לאחד הפועלים הייתה קרקע קטנה בשטח השכונה המיועדת, שהייתה אמורה להימכר במסגרת העסקה.

כאשר גילה זאת הגרמני, זיהה פתח להתנכלות אפשרית ליהודים, והחל לשדל את הפועל לבל יסכים למכור את חלקו. "אכפיל את משכורתך", פיתה את הערבי. "אל תיענה בשום אופן להפצרות היהודים".

אלא שהפועל בתוך-ותוכו סירב לוותר על הרווח השמן שהוא עשוי להפיק מן העסקה. למראית עין ניאאות לשתף פעולה עם המיסיונר, אך בה-בעת ניהל ערוץ משא ומתן חשאי עם הרוכשים היהודים.

בשלב כלשהו התעורר חשדו של הגרמני כי הפועל מרמה אותו. חמתו בערה בו, ויום אחד, בהיותם לבדם בכרם, התנפל על הפועל והרגו.

מוחו השטני של הגרמני מיהר לבשל מזימה. הוא מיהר להטמין את הגופה באדמת הכרם, ואז החל לפעול כדי לטפול את אשמת הרצח על היהודים, בתואנה שביקשו להיפטר מבעל הקרקע שסירב למוכרה להם. הוא הפיץ את השמועה כי היהודים עומדים מאחורי היעלמותו של הערבי, וכי בוודאי רצחוהו נפש. בעקבות זאת גבר הלחץ על המושל לעצור את היהודים העומדים בראש היוזמה להקמת השכונה החדשה.

המושל, שהיה אדם נבון, שיער מיד כי זו עלילה שפלה. עם זה חשש מהפרת הסדר מצד הערבים. לכן מיהר לשגר אזהרה לרב יוסף ריבלין, והמליץ לו לברוח מהארץ בטרם יבולע לו. ריבלין החליט שלא לעזוב את הארץ, אלא להסתתר עד יעבור זעם. הוא מצא מסתור בחורבה עזובה, וחוץ מכמה מגדולי רבני ירושלים – איש לא ידע לאן נעלם.

היעלמותו המסתורית של הרב ריבלין העלתה גל שמועות בקרב היהודים דווקא. פתאום החלו רינונים כי ריבלין מעל בכספים ונמלט עם הכסף. קוני הדירות העתידיות, שכבר השקיעו את כספם בעסקה, החלו לחולל מהומות, וחלום השכונה עמד בסכנה חמורה.

נביאים וכתובים מאירים כבודו

להגדיל תורה ולהאדירה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

פנינים על הפרשה:

אתה יודע שעקר חניותינו בך, בשביל שאתה הוא החי המדבר בעדנו ועוסק בתורה ובמעשים טובים, וזהו חנתנו במדבר, במדבר לשון דבור. וזהו שמסים והיית לנו לעינים, דהינו אתה הוא עינינו כיון שאתה הוא הפועל, ולפיכך אל נא תעזב אתנו:

והיה כי תלך עמנו, והיה לשון שמחה, כלומר שמחה גדולה תקיה לך אם תלך אחר עצתנו, והיה הטוב ההוא אשר ייטיב ה' עמנו באותו עולם ובתחית המתים, והטבנו לך, כי הטובה המגיעת לנו גם אתה תהנה ממנה:

לבסוף הגוף שמע לנשמה

ושמע להם הגוף ודרך אחר עצתם, וכלם הסכימו בעצה טובה. וזהו שאמר אחר זה ויסעו מהר ה', הר ה' הוא יצר הרע שדומה להר, עכשו הסכים הגוף עם הנפש רוח נשמה, ונסעו ממנו ועשו תקון כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (קידושין ל.), 'ישלש אדם ימיו שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד, וזהו דרך שלשת ימים, דהינו תשלשו הימים כאמור. וארון ברית ה' הוא יצר הטוב, נסע לפניהם מפת התקון שעשו דרך שלוש הימים, כדי לתור להם מנוחה:

השכינה שרויה כנגדו בעולם הזה ובעולם הבא

וכיון שהגיע זמנם לפטר, השכינה הולכת עמם ומלוא אותם עד מקום מנוחתם, וזהו שאמר ויגן ה', היא השכינה, עליהם יומם, דהינו כשהלכו לעולם הבא הנקרא 'יום', בנסעם מן המחנה הוא עולם הזה, שהעוסקים בתורה אף העולם הזה נקרא להם 'מחנה שכינה', שהשכינה שרויה נגד העוסק בתורה, נמצא בשעת פטירתו נסע ממחנה שכינה למחנה שכינה, ולהכי קרי לה בנסעם מן המחנה:

(פיתוחי חותם פרשת בהעלותך)

שירת התאוות ע"י ייחוד שם השי"ת

שויתי ה' לנגדי תמיד, כי מימיני כל אמוט (תהלים טז ח). לכן צריך לשמור עצמו שמירה כראוי בכל עתיו היום והלילה. ובטול מחשבות התאוות הוא כשישירים האדם תמיד ה' בין עיניו, כמו שנאמר (תהלים טז ח) 'שויתי ה' לנגדי תמיד כי מימיני כל אמוט'. ואפשר דלזה פון (דוד) [שלמה] המלך עליו השלום שאמר (משלי יט כא) 'רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום', דהינו 'רבות מחשבות התאוות בלב איש', מינים ממינים שונים, וכשידחה אחת תבוא האחרת, וכן על זה הדרך אין לדבר סוף, והתקון לזה הוא 'עצת ה' היא תקום', דהינו יקים האדם העצה הטובה ד'שויתי ה' לנגדי תמיד', וזה העצה היא שתקום לנגד כל מחשבות התאוות ומבטלת אותם:

'בכל לבבך' יטהר מחשבותיו

נמצא דתאוות הלב רבות הם ותדירות הם, מה שאין

הגוף קרוץ מחומר והנשמה חלק אלוה ממעל

ויאמר משה לחבב בן רעואל המדיני חתן משה נסעים אנחנו אל המקום אשר אמר ה' וגו'. ויאמר אליו לא אלך וגו' ויאמר אליו וגו' ויסעו מהר ה' וגו' (במדבר י כט-לג). אפשר לרמז אלה הפסוקים על ענין הגוף והנשמה, דידוע כיון שהגוף מחמר קרץ, לפיכך תאותו וחשקו להתדבק בהבלי העולם הזה ובתאוותיו, והנשמה כיון שהיא חלק אלוה ממעל, רצונה וחפצה כי אם בתורה ובמעשים טובים, כי זהו עקר ביאתה. והנשמה מורה לגוף שירדף אחר עצתה, ומודעת לו כיון שסוף אדם לקבר וימיו כצל עובר, אין לו לרדף אחר חיי שעה ולהניח חיי עולם. וידוע שהנשמה פעלתיה תלויים בגוף, שאם אין הגוף עוסק בתורה ובמעשים טובים, נשמה מנין לה:

הנשמה מבקשת מהגוף שישמע לדבריה ובכך ייטב גם לו

וזהו פונת הפסוקים: ויאמר משה הוא הנשמה, לחבב הוא הגוף שמחבב תורה ומעשים טובים, בן רעואל קרי בה דע אל, דהגוף המחבב תורה ומעשים טובים נקרא רע לאל. המדיני, שעושה דין לעצמו. חתן משה, דהגוף הוא חתן הנשמה. נסעים אנחנו, כלומר העולם הזה שאנחנו בו, אין לנו שום זמן מגבל בו שנוכל לומר צדין הימים ארכים ונחזור בהשובה, רק כל היום שמה הוא זמן מיתתנו (שבת קנג). וזהו שאמר נסעים אנחנו מהעולם הזה היום או למחר, אל המקום הוא עולם הבא אשר אמר ה' אתו אתן לכם. לכן לכה אתנו, רדף אחר עצתנו ולא תעסק כי אם במעשים טובים, ובזה והטבנו לך, דגם הגוף יש לו הנאה גדולה, שעל ידי מעשים טובים זוכה לקום בתחית המתים ותחזור לו הנשמה שהיתה בו וישיג השגה גדולה, וזהו והטבנו לך. ומה שאמר בלשון רבים לכה אתנו והטבנו לך, משום דיש באדם נפש רוח נשמה, ולפיכך אמר בלשון רבים. כי ה' דבר טוב על ישראל, רוצה לומר זה הטובה של עולם הבא ושל תחית המתים, לא עשאה הקדוש ברוך הוא כי אם לישראל לבדם ולא לאמות העולם (הוספתא סנהדרין פ"ג ה"ב), וכיון שכן, למה נגרע בלבתי קחת חלקנו בטובה ההיא שאין לה הפסק:

בתחילה הגוף מסרב ועומד בטבעו

ויאמר אליו לא אלך, בתחלה הגוף מסרב, כיון שטבעו הוא טבע העולם שהוא שרוי בו, לפיכך אמר לו לא אלך אחר עצתך ואתבטל מהנאות העולם הזה, וזהו כי אם אל ארצי ואל מולדתי אלך, דהינו הגוף הולך אחר שרשו ומולדתו שהוא הנאות העולם הזה:

הנפש רוח ונשמה מבקשים שוב מהגוף

חוזרת הנשמה ואומרת לו אל נא תעזב אתנו, כי אנחנו שלשה תלויים בך, נפש רוח נשמה, כי אתה הוא הפועל, וזהו כי על כן ידעת חנתנו במדבר, דהינו

עצות וסגולות:

אכילה בקדושה (א')

בעת הברכה מברר ניצוצות הקדושה שבמאכל

דידוע מה שכתב רבנו זלה"ה (שער המצוות פרשת עקב) דהניצוצות נתפזרו בכל מה שבא הקדוש ברוך הוא בעולמו, באדם ובבהמות וחיות ועופות וחשים וישעורים וכל מיני פרות וירקות, ואנו מלקטים ומבררים אותם על ידי אכילה שאנו אוכלין ומבררין. (מחשוף הלבן, תחילת פרשת כי תבוא)

חשיבות האכילה לשם שמים

צריך שתדע כי האכילה דבר גדול, וסגולת הרבה יש בה כשתהיה בכונה, כמו שכתבנו. ואל יקל בעיניך בראותך האדם אוכל כבהמה, ותאמר מה שיך כונה וברור באכילה, אל תטעה בזה, כי על ידי אכילת הגוף מתקיימים הנפש רוח ונשמה, ודבר המקים הנפש רוח ונשמה קדוש הוא. ותדע שכך הוא האמת, שהרי כשהייתם קדושים במדבר, מן השמים הוריד לכם המן שהוא קדוש, להורות דהדבר המקים הנפש רוח ונשמה צריך שיהיה קדוש, ומשם תקיש לאכילה שאתה אוכל צריך שתהיה בקדושה.

(פיתוחי חותם פרשת עקב, ד"ה המאכילך)

אם אוכל כבהמה - מקלקל

ואם יהיה מאכלו כמאכל בהמה, לא דיו שאינו מתקן, אלא אדרבא מקלקל ומטמטם נפשו, ויש שגורם על ידי אכילתו שהוא כבהמה עד שמתערבת בו נפש חוטאת ומסיעת אותו לחטא רחמנא לצלן.

(פיתוחי חותם פרשת עקב, ד"ה המאכילך מן)

נח התפילה נלמד מקרבן פסח

ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח וגו' (במדבר ט ו). מלת ולא גימטריא ויהיו, דהינו ששאלו על טמאים שהיו בזמן הקרבן, וגם שאלו על שעתידים להיות אחר החרבן מה תהא בתפלתם כיון שהם טמאי מתים, וזהו שגרמו במלת ולא ויהיו כאמור, וכאלו אמר המקרא אשר היו טמאים ויהיו, דהינו על שקדם החרבן ועל שאחר החרבן, שפחמת הטמאה שהם טמאי מתים לבם נוקפם שלא להקריב קרבן ולא להתפלל, וזהו ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא, שאלו ואלו לבם נוקפם. ופרוש ביום ההוא, על בני הגולה יחפרש, על דרך נחנני שממה כל היום דוה (איכה א ג), יומו של הקדוש ברוך הוא שהוא אלף שנה (ב"ר ח ב, זוהר ח"ב ז.י.):

והנה פסח שאמרנו שהוא פה סח ורומז לתפלה, הנה מלת סח' במלוי סמ"ך ח"ת גימטריא היא התפלה עם הכולל. וטענו טענה אלימתא ואמרו למה נגרע לבלתי הקריב קרבן ה' במעודו, שהרי בקרבן הפסח בעצמו כשהקהל או רבן טמאים נעשה בטמאה ואין הטמאה דוחה אותו, אם כן הוא הדין הכא לעגון בני הגולה שכלם טמאי מתים יהיו מתפללים ואין הטמאה דוחה את התפלה:

(מחשוף הלבן פרשת בהעלותך)

הזה ובעולם הבא:

וזהו שאמר והארץ היתה תהו ובהו, הארץ הוא הגוף ששרשו מן הארץ, היתה תהו, תהו עם הכולל גימטריא תאוה, שרודף אחר תאוות יצר הרע, ובהו הם הבלי עולם, וממילא וחשך על פני תהום, דמאחר שרודף אחר תאוות יצר הרע, נסמו עיניו ונתטמטם לבו, ואינו חושש ליום המיתה (שבת לא:). ונקרא מת אפלו בחייו, וזהו וחשך על פני תהום, תהום אותיות המות, ומדבר על החוטיא שרודף אחר תהו ובהו כאמור שהוא נקרא מת אפלו בחייו, מאחר שחשך העברות שעושה פסה פניו ולא זכר יום המיתה, וזהו וחשך על פני המות, הוא החוטיא שנקרא מת, וקראו מות משום שהוא דגמא דמלאך המות שנקרא אל אחר, וכפר בעקר:

ע"י תשובה חוזר לחיים

אמנם אם נתעורר ושב בתשובה שלמה, גדול כח התשובה, ועל ידה יוצא מחשך לאור וממיתה לחיים. וזהו שאמר ורוח אלהים מרחפת, דהינו שנתעורר לשוב בתשובה (ב"ר ב ד), ועל ידי כן רוח אלהים קדושה נכנסה בו על ידי התשובה, מרחפת עם הכולל גימטריא היא תשובה. על פני המים, המים היא התורה הנקראת מים (ב"ק ז.י.), דהינו חזר בתשובה פראוי ומקבל עליו לקבל כל דברי תורה הנקראת מים, וכשיהיה כך אז ויאמר אלהים יהי אור, שיצא מחשך לאור:

(מעגלי צדק אות וא"ו)

כן במוסר נפשו או ממונו שאינו אלא דבר שהוא לפי שעה, ומשום הכי הקדימה התורה (דברים ו ה) 'בכל לבבך' שהוא הדבר הקשה מכלם. ודקדק ואמר 'בכל לבבך' לכלל כל מיני מחשבות, שלא לפרט אדם שום מחשבה ויאמר זו אין בה חסר כל כך ולא יהיה לי שום ענש על מחשבת תאוה זו, דכל שיש בה שום ספק שמא ה' אינו רוצה בה ירחיק האדם עצמו ממנה, לפיכך אמרה התורה 'בכל לבבך' לרבות גם המחשבה שיש בה ספק. ולפיכך אמר כאן על בעלי תשובה בכל לב ידרשוהו, דהינו שבתשובתם קבלו עליהם לקיים ואתבת את ה' אלהיך בכל לבבך (שם), דמכניעים כל תאוות לבם, וזהו בכל לב ידרשוהו:

(מעגלי צדק אות אל"ף)

המשבר תאוותיו זוכה לצאת מחשיכה לאורה

ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור (בראשית א ג). אפשר לרמוז, יהי אור היא התשובה, דיהי אור במלוי יו"ד וי"ד אל"ף וי"ו ר"ש עם האותיות גימטריא בתשובה, דבתשובה הוי אור בעולם. שבתחלה הקדים והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום, דכשהאדם רודף אחר תאוות יצר הרע והבלי העולם הרי הוא בחשך, ונקרא מת אפלו בחייו, דהרשעים אפלו בחייהם קרויים מתים (ברכות יח.). אך כשיחזר בתשובה יוצא מחשכה לאורה, ולחיים טובים ולשלום, בעולם

ישועות יעקב

דקה מתורתו של ה'אביר יעקב'

לשמיעת השיעורים 02-803-9999

וכמה נרחתי יומם ולילה
כמו עשר שנים רצופות בציבוצ חיבור זה
מצד ברכי מיימון

אוצרותיהם של מגידים

באמצע הלימוד נכנסה לתוך החדר הרבנית ע"ה, ועמה זוג. מצד אחד הבעל, נראה אברך, ומצד שני אשתו. האשה עמדה ובכתה בכי קורע לב. מרוב בכי לא יכלה לדבר והרבנית דברה במקומה. התברר, שכשאשה זו התחתנה עם בעלה האברך, ידעה שהוא היה פעם חלוני וכיום הוא בעל תשובה, סברה וקבלה. בבקר אותו יום התברר לה שהוא גר צדק, והידיעה גרמה לה זעזוע עמוק. על זה היא לא חשבה, לזה היא לא הסכימה בשעתו, כשנשאה לו. הבעל מצדו מרגיש אשם, שלא ספר לה על היותו גר צדק. וכך עמדו שניהם במצב נורא ולא ידעו את נפשם מרב צער. בסוף אמר הבעל לאשה: "בואי, נלך לרב ונעשה מה שיאמר לנו". כך הגיעו לבית הרב, כשהאשה ממורת בבכי.

הגאון רבי שלמה לוינשטיין שליט"א: מנהיג בישראל, אינו דואג רק למדרגתם הרוחנית של צאן מרעיתו, אלא תמיד יתענין גם במצבם הגשמי, תוך ירידה עד לפרטי פרטים...

ור' חיים עוזר הקריא לזה משפט ולזה משפט, במקביל, ר' חיים עוזר בעהוראהצמו גם כן כתב תשובה, ולידו עמדה אשה ודברה אתו על כך שבעלה צריך להכנס לבית חולים ואין לה כסף לממן את שהותו שם...".

אמרתי לו: "ראש הישיבה, אני שמעתי שר' חיים עוזר היה מסוגל לכתב שני מכתבים בבת אחת, ביד ימין וביד שמאל, כאלו שיש לו שני מוחין".

ורבי מיכל יהודה ענה לי: "מה שאתה אומר גם אני שמעתי, אבל מה שספרתי לך - ראיתי במו עיני".

זה היה ר' חיים עוזר - גדול הדור, והרב של קריניק מבשר לר' יענקלה גלינסקי שלמחרת יכניסו לחדרו!

ספר ר' יענקלה: באותו זמן למדו בישיבה מסכת 'במות'. כל אותו הלילה הוא לא ישן, רק שגן בדעתו את המשנה הראשונה של מסכת זו: "חמש עשרה נשים פטורות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן היבום, עד סוף העולם", מה יענה אם ישאל אותו כך או כך, על צרה זו או על צרה אחרת... כך ישב ולמד כל הלילה, שכן לא דבר פשוט הוא להפגש עם גדול הדור, ר' חיים עוזר!

בבקר באו לשם, המתינו בתור יחד עם עוד שלושים איש. לפתע נפתחה הדלת והרב מיישקובסקי אמר לו: "בוא, תכנס".

נכנסו לחדר - איזו התרגשות! ר' יענקלה היה בטוח שדבר ראשון ישאל אותו הרב איזו מסכת הוא לומד, דבר שני - מה חדש, ודבר שלישי - מה עוד חדש...

ר' חיים עוזר הביט עליו ואמר: "שלום עליכם. אמור נא לי, מתי קבלת בפעם האחרונה מכתב מהוריקך?"

זו היתה השאלה הראשונה.

בעז"ה אכניס אתך לרבי חיים עוזר, גדול הדור". כדי להבין ראשית מי היה רבי חיים עוזר, נקדים ונספר כי רבי חיים עוזר היה גדול הדור בזמנם של ה"חפץ חיים" ורבי חיים מבריסק.

רבי מיכל יהודה ליפקוביץ' זצ"ל - שלמד בוילנא - היה מספר תמיד על שנות לימודיו בישיבת חברון, אצל רבי יחזקאל סרנא ורבי ליב חסמן זצ"ל.

פעם ספר לי, כי בכדי להתקבל לשם הוא לא נצרך להבחן כי היה לו מכתב מרבו בוילנא, רבי שלמה הימן זצ"ל, ובסוף המכתב היתה תוספת שתי שורות מר' חיים עוזר.

כששמעתי זאת שאלתי: "מה?! ראש הישיבה הכיר את ר' חיים עוזר?"

"ודאי" - ענה לי - "הוא היה נשיא ישיבתנו וכל שבת היינו מתפללים בביתו תפלת מנחה. ביום חול כמעט ולא הזדמן לי להיות אצלו, חוץ מפעם אחת שראש הישיבה שלי שלח אותי עם מכתב לר' חיים עוזר. נכנסתי לביתו של גדול הדור. בחדר היה שלחן ארוך, סביבו ישבו כעשרה פתבנים, ור' חיים עוזר שישב בראש השלחן הקריא להם תשובות בהלכה. כל אחד כתב תשובה אחרת,

כי תאמר אלי שיהו בחיקך פאשר ישא האמן את היינק (יא, יב).

את טענתו של משה רבנו באר רבי מאיר שפירא מבלבין כך:

לכל גיל של הילד, יש את האדם המתאים לטפל בו. תינוק קטן צריך מינקת שתתן לו לאכל. ילד יותר גדול צריך אומן - מחנך, שיחנכו וילמדו את הנצרך לו. הבעיה מתחילה כאשר עושים 'כלאים' ו"האומן" צריך לשאת "את היונק", שכן אומן אין תפקידו לשאת יונק, מינקת היא זו הנושאת יונק! טען אפוא משה רבנו: רבונו של עולם, בעם ישראל ישנם אנשים עשירים שתפקידם לדאג שלעניים יהיה מה לאכל, ובמקביל ישנם תלמידי חכמים שתפקידם לדאג שעם ישראל ילמד תורה. אני [-משה רבנו] ה"אומן", תפקידי ללמד את ישראל תורה, ובפעל מבקשים ממני לשאת "היונק", להיות כמינקת ולדאג להביא להם בשר, לספק את צרכיהם הגשמיים!

אכן, כך צריך להראות מנהיג בישראל. הוא אינו דואג רק למדרגתם הרוחנית של צאן מרעיתו, אלא תמיד יתענין גם במצבם הגשמי, תוך ירידה עד לפרטי פרטים, ואם יש צורך - ידאג שיקבלו את הסיוע הנדרש להם!

***

דוגמא נפלאה לכך הוא המעשה המופלא הבא, שסיפר רבי יעקב גלינסקי זצ"ל אודות אחד מגדולי הדורות - רבי חיים עוזר גרודזינסקי זצ"ל: במלחמת העולם השנייה כבשו הגרמנים חצי ממדינת פולין, וחצייה השנייה היה בשליטת הרוסים. מדינת ליטא נשארה חפשית. כל בני הישיבות - והוא בתוכם - באו לליטא, והמשפחות נשארו או באזור שבשליטת הרוסים או באזור שבשליטת הגרמנים.

יום אחד, הרב חזקיהו מיישקובסקי, רבה של קריניק, הודיע לרבי יענקלה גלינסקי: "מחר

אוצרותיהם של מגידים

מדברת? הלא גר צדק הוא לכתחלה שבלכתחלה. שמעיה ואבטליון שהרמב"ם מונה אותם בין מוסרי ומעבירי התורה, גרי צדק היו. ר' עקיבא היה בן גרים ואף דוד המלך מוצאו מרות המואביה שהיתה גרת צדק!

גם רבי יצחק זילברשטיין, שישב לידו, הוסיף דברי עדוד וחזוק כיד ה' הטובה עליו, ולאט לאט היא נרגעה.

אבל ר' חיים אינו מסתפק בכך.

שאל אותה רבי חיים: "נרגעת? ברוך ה'". עתה פנה אל הרבנית ובקש: "הביאי יין".

הרבנית רצה למלא את מבקשו, ובינתים אמר רבי חיים לבעל הגר: "דע לך, הרופא אסר עלי לשתות יין, אבל לכבודך אשתה מעט יין".

הוא מזג יין, נטל את הכוס וברך: "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם בורא פרי הגפן", שתה מעט, ואז הכריז: "לחיים לחיים, מזל טובו ר' יצחק, ניגוני".

והתחילו כל הנוכחים לשיר לכבוד הזוג החדש. ספרי תורה מהלכים, עוזבים את למודם ודואגים להסיר צער מלב יהודי! "כאשר ישא האמן את היונק".

(הגאון רבי שלמה לוינשטיין שליט"א – מתוק האור)

סיפר רבי צבי יברוב: באחד מימי ששי הייתי בביתו של רבי חיים קניבסקי זצ"ל. היה זה בשעה שלמד עם גיסו, רבי יצחק זילברשטיין שליט"א. למותר לציין את אש התורה הבושרת שם באותה שעה, ואת החדושים המפלאים המתחדשים בעת הלמוד.

באמצע הלימוד נכנסה לתוך החדר הרבנית ע"ה, ועמה זוג. מצד אחד הבעל, נראה אברך, ומצד שני אשתו. האשה עמדה ובכתה בכי קורע לב. מרוב בכי לא יכלה לדבר והרבנית דברה במקומה.

התברר, שכשאשה זו התחתנה עם בעלה האברך, ידעה שהוא היה פעם חלוני וכיום הוא בעל תשובה, סברה וקבלה. בבקר אותו יום התברר לה שהוא גר צדק, והידיעה גרמה לה עזווע עמוק. על זה היא לא חשבה, לזה היא לא הסכימה בשעתו, כשנשאה לו.

הבעל מצדו מרגיש אשם, שלא ספר לה על היותו גר צדק. וכך עמדו שניהם במצב נורא ולא ידעו את נפשם מרב צער. בסוף אמר הבעל לאשה: "בואי, נלך לרב ונעשה מה שיאמר לנו". כך גיעו לבית הרב, כשהאשה ממרתת בבכי.

ור' חיים, "כאשר ישא האומן את היונק" – פנה מיד אל האשה והתחיל להרגיע אותה: "מה את

ור' יענקלה ענה: "כבר כמה חדשים לא קבלתי מכתב", כי הם היו בשטחי הכבוש.

שאלה שניה: "יש לך שמיכה?"

על מטה ר' חיים עוזר לא שאל, כי לאף אחד לא היתה מטה, ישנו על ספסל. אבל בלי שמיכה עלולים היו לקפא למות.

ענה לו: "כן, יש לי שמיכה".

שאלה שלישית: "אפשר לראות את הנעלים שלך?"

ר' יענקלה התבייש מאד כי הנעלים שנעל היו קרועות, אולם לא היתה ברירה – הרים את שולי מכנסיו ור' חיים עוזר ראה את הנעלים. מיד הוציא ממגרתו סכום כסף, הושיט לו ואמר: "הא לך, תקנה בכסף זה זוג נעלים טובות".

"לגדול הדור" – סים ר' יענקלה את ספורו – "לא היה אכפת מהצרותיהן ולא מהצרות צרותיהן של מסכת יבמות, היה אכפת לו מהצרות שלי. התחלתי לבכות – למישהו אכפת ממני!!"

זהו גדול הדור – "כאשר ישא האמן את היונק". במקום לכתוב עוד חלק ל"אחי עזר", מתעניין ר' חיים עוזר האם קיבל הבחור מכתב מהוריו והאם מנעליו תקינות!

***

נפליג בדמיונו לדור המדבר. אלו חיים נינוחים, קייטנה של חמישה כוכבים! מוקפים ענני כבוד, וענן מתחת לרגליהם. מסייע אותם כשטיח קסמים. וענן לפנייהם, מורה את הדרך. ובכל בוקר ארוחת מן, הכמות: עומר לגולגולת, שיעור יותר מארבעים ביצים. ואפשר לטחון ולדוך, לבשל ולטגן, ולטעום כל טעמים שבעולם. ובנוסף, השליו. ובנוסף, עדרי צאן ובקר עד לעדות הכתוב: "זה ארבעים שנה ה' אלקיך עימך, לא חסרת דבר": "שלא היו חסרים אלא להזכיר כל דבר, והוא נברא לפנייהם!" הלואי עלינו!

אילו היינו חיים אז, כמה מאושרים היינו! בלי דאגות פרנסה, בלי טרדות בריאות, בלי צער גידול בנים, בלי כאבי ראש...

הגאון רבי שלום מאיר וולך: לא להיות מעדת המתאוננים, מבט אחר על החיים הנוחים של היום מול החיים בדורות קודמים, לדעת ולהבין להודות על כל השפע שנתברכנו בהם...

ולא חסרות סיבות, רק לשמוע חדשות. והכלכלה, והפרנסה, והבריאות, ומה לא.

אז בואו נצא מזה לשעה קלה. נפליג בדמיונו לדור המדבר. אלו חיים נינוחים, קייטנה של חמישה כוכבים! מוקפים ענני כבוד, וענן מתחת לרגליהם. מסייע אותם כשטיח קסמים. וענן לפנייהם, מורה את הדרך. ובכל בוקר ארוחת מן, הכמות: עומר לגולגולת, שיעור יותר מארבעים ביצים. ואפשר לטחון ולדוך, לבשל ולטגן, ולטעום כל טעמים שבעולם. ובנוסף, השליו.

וְיִהְיֶה הַעֵם כְּמִתְאַנְנִים רַע בְּאֲזֵי ה' וַיִּשְׁמַע ה' וַיִּחַר אַפּוֹ וַתִּבְעַר בָּם אֵשׁ ה' (יא, א).

מי שטוב לו, שיקום. הביטו סביב: פרצופים לחוצים, דאוגים, מתוחים. קמטים בזוויות הפה, חריצים במצח. צריכת כדורי ההרגעה עלתה לשיא, האנשים טעונים חומר נפץ ופתיל ההשהיה כה קצר. אלימות בדרכים, בבתי הספר. אלימות מילולית ותוקפנות כוחנית. חברה לחוצה, מרירה. וכפי שאנו רואים את הסביבה, כך רואה הסביבה אותנו. גם אנו חלק מאי שביעות הרצון המקיפה.

אוצרותיהם של מגידים

לקושיש זרדים ולהצית אש בדוד. המים ברזו חמים או קרים לפי בחירה. היה הסב אומר שיש לנו דמיון מפותח.

ואילו היינו ממשיכים ואומרים שאינם צריכים להבעיר את האח. יש להם להבת גז, ולא אחת ולא שתיים ולא שלוש. ותגור חשמלי, ומיקרוגל. ומצנן, וציפסר, ומנגל. ושאותם אנשים אינם נושאים את הכביסה לנהר, יש להם מכונת כביסה, מכונת יבוש, ומגהץ אדים, ומגהץ קיטור, ומקרר חשמלי ומקפיא. ועוד ועוד. בנקודה זו היה סבא נד בראשו ומפטיר: "כשהמשיח יבוא, כשהמשיח יבוא..." זה רק חלק, אבל הם לא מרוצים. כאן ידים סבא גבה: "אינם מרוצים?" ואנו נוספים: "אכן, סבא - הם נוסעים באוטובוסים נוחים, משוחחים בטלפון ופלאפון, וקונים כיכרות לחם מן המוכן, ומוצרי חלב מגוונים, ושימורים מכל הסוגים, ומעדנים נפלאים. ולחוצים, ומדוכאים, ומקטררגים". וכאן, חוששני, סבא יקפיד...

האין זו כפיות טובה? האין אנו כמתאוננים, כדור המדבר?!

(וקראת לשבת עונג)

האם למדו את הלכה? איפה! עכשיו רצו בשר. בשר?! הרי "צאן ובקר מקנה כבד מאד" עלה איתם, הלא בצאתם ממצרים לא השאירו פרסה, העלו איתם צאן ובקר לרוב! אבל חשקה נפשם בבשר עוף... קיבלו שליו, הממעיט אסף עשרה ערימות. עכשיו, שבועי רצון היו? עדיין לא: נפשם קצה בלחם הקלוקל... אמרו: עתיד המן הזה שיתפח במעינו... אם היו חוששים כך בתחילה, מילא. אבל כעבור ארבעים שנות אכילה להוציא כזו דיבה? והתשובה, שעל הנרגנים אין שאלות. הם ייהפסו בכל דבר, ייתלו בכל אמתלה... מה נאמר עליהם? שהם כפויי טובה בצורה קיצונית, חסרת פשר וללא תקנה: להיות בגן עדן, ולהתאונן? סמוכים על שולחנו של מקום, ונרגנים! אילו היינו במקומם, כמה היינו מרוצים! זהו. זה היה ניסוי קטן, פשוט הבטנו בראי.

הבה נשאל את עצמנו: אילו היינו מספרים לסבינו שיש אנשים שאינם צריכים לשאוב מים מן הבאר. מסובבים ידית ברז, ויוצאים מים מן הקיר. היה מושך כתפיו באי אימון. היינו ממשיכים ואומרים, שאותם אנשים אינם צריכים

ובנוסף, עדרי צאן ובקר עד לעדות הכתוב: "זה ארבעים שנה ה' אלקיך עימך, לא חסרת דבר": "שלא היו חסרים אלא להזכיר כל דבר, והוא נברא לפניהם!" הלאו עלינו!

אילו היינו חיים אז, כמה מאושרים היינו! בלי דאגות פרנסה, בלי טרדות בריאות, בלי צער גידול בנים, בלי כאבי ראש. משה רבינו בראשנו, ואהרן קדוש ה', וכל קבוצה, שר עשרות בראשה, מגיד שיעור פרטי. ושר חמישים, כעין רב בית הכנסת. ושר מאות, רב הקהילה. ושר אלף, מנהיג עדה. ונשיא שבט, וסנהדרין גדולה. מערך נפלא של לימוד תורה, אשרי העם שככה לו, אשרי העם שה' אלוהיו!

כל זה נכון, אבל קיראו נא בפרשה: "ויהי העם כמתאוננים, רע בעיני ה'. ויחד אפו, ותבער במ אש ה'". מה אמרו? "כמה הצטערנו בדרך הזו, שלושה ימים שלא נתנו מעינו הדרך". עינו הדרך? הלא על כפיים נישאו, על כנפי נשרים, על ענן כבוד! נישאים ביעף לעבר הארץ המובטחת, בקפיצת הדרך. איזה עינוי, איזו אי מנוחה? כעונש, בערה במ אש, וצעקו אל משה. התפלל, ושקעה האש.

אני מתפעל יותר, מהמיקרוסקופ. נקודה פצפונת על התפוז, גארנישט מיט נישט, אולם כשאתה מביט עליה מבעד למיקרוסקופ, אתה רואה יצור חי, ענק, עם שתיים עשרה רגלים, קרנים לראשו וכו'. פתאום אתה רואה שהגארנישט הזה הוא עולם ומלואו.

מסיים ה"בן איש חי": רבי יצחק נתן חצי פרוטה. זה נראה באמת גארנישט. אבל בשמים מסתכלים על זה במיקרוסקופ. חצי הפרוטה הזאת מתגלית כעולם ענק. וגם במצבים שרבי שמעון לא יכול היה להציל, הגארנישט הזה הוא זה שהציל.

הגאון רבי חזקיהו יוסף קרלינישטיין: גודל מעלת נתינה לצדקה, אף פרוטה קטנה יכולה להציל מחיים למות

בין טלסקופ לבין מקרוסקופ: תפקיד הטלסקופ הוא לקרב דברים רחוקים. ישנם כוכבים ענקיים, גדולים פי כמה וכמה מהשמש. דא עקא, המרחק מהם הוא מרחק שנות אור. אפשר אפוא לראות אותם רק באמצעות הטלסקופ.

אבל, אני מתפעל יותר, ממשיך ה"בן איש חי", מהמיקרוסקופ. נקודה פצפונת על התפוז, גארנישט מיט נישט, אולם כשאתה מביט עליה מבעד למיקרוסקופ, אתה רואה יצור חי, ענק, עם שתיים עשרה רגלים, קרנים לראשו וכו'. פתאום אתה רואה שהגארנישט הזה הוא עולם ומלואו.

מסיים ה"בן איש חי": רבי יצחק נתן חצי פרוטה. זה נראה באמת גארנישט. אבל בשמים מסתכלים על זה במיקרוסקופ. חצי הפרוטה הזאת מתגלית כעולם ענק. וגם במצבים שרבי שמעון לא יכול היה להציל, הגארנישט הזה הוא זה שהציל.

(הגאון רבי חזקיהו יוסף קרלינישטיין שליט"א - דורש טוב ויקרא)

הוא עומד ביניהם ומחבר את זוגות הידים. כך יכול היה רבי שמעון לאחז בידיו של רבי יצחק ולהוציאו מהמים.

זהו שאומר הפסוק (תהלים מא, ב): "אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה'", ונאמר עוד (משלי י, ב): "וצדקה תציל ממות".

ה"בן איש חי" מבאר במתיקות את ההבדל

והגבלת את העם סביב לאמר השמרו לכם עלות בהר ונגע בקצוהו וכו' (יט, יב).

הזוהר מספר ספור מפליא: עני אחד הגיע לחנא הקדוש רבי יצחק ובקש: "רבי! החיה את נפשי". אמר לו רבי יצחק: "לצערי יש לי רק חצי פרוטה. אי אפשר לעשות אתה כלום". השיב לו העני: "גם לי יש חצי פרוטה בכיסי. חצי פרוטה ועוד חצי פרוטה עולים ביחד פרוטה, ובפרוטה אפשר לקנות לחמניה אחת". רבי יצחק נתן לו בשמחה.

באותו לילה חלם רבי יצחק חלום: הוא נכנס לים הגדול ולפתע גלים אדירים סוחפים אותו פנימה. כל נסיונותיו לצאת החוצה לא צולחים. המלחמה נראית אבודה. והנה הוא רואה את רבו, רבי שמעון, מושיט אליו את ידיו בכל הכח, אך גלי הים מפרידים ביניהם, ורבו לא מצליח לאחז בו בידיו. הוא קורא קריאת שמע ומתחיל באמירת הודוי.

ברגע האחרון מגיע המלאך המושיע. ומי זה היה? אותו עני שרבי יצחק נתן לו חצי פרוטה.

אוצרותיהם של מגידים

נענה ואמר: "העגלון הזה היה רגיל לבוא אלי מדי פעם. בכל פעם בקש ממני ברכה שהסוס שלו ישאר חזק, שאנשים יזמינו אותו לנסיעות, שיהיה לו כח לעשות הרבה נסיעות, וכיוצא בזה. נוכחתי לראות שהאיש הזה בוטח בסוס שלו. אמרתי: כל עוד הוא בוטח בסוס שלו - הסוס שלו ישאר אותו למטה... רק כשיבטח בקב"ה - הקב"ה ישפיע עליו את כל הברכות. לכן לקחתי לו את הסוס, ולא נותר לו אלא לבטח בקב"ה, ואז הכל נהיה אחרת..."

המשיך רבי דוד ואמר: "לכל יהודי יש את 'הסוס' שלו, שעליו הוא סומך. רק אם יתחזק באמונה ובטחון בקב"ה, יעזוב את הסוס הזה ולא יתלה עליו יהבו, יזכה לסייעתא דשמיא, ולשפע ברכה וישועה".

הגאון רבי גואל אלקריף שליט"א: "לכל יהודי יש את 'הסוס' שלו, שעליו הוא סומך. רק אם יתחזק באמונה ובטחון בקב"ה, יעזוב את הסוס הזה ולא יתלה עליו יהבו, יזכה לסייעתא דשמיא, ולשפע ברכה וישועה".

יזמינו אותו לנסיעות, שיהיה לו כח לעשות הרבה נסיעות, וכיוצא בזה. נוכחתי לראות שהאיש הזה בוטח בסוס שלו. אמרתי: כל עוד הוא בוטח בסוס שלו - הסוס שלו ישאיר אותו למטה... רק כשיבטח בקב"ה - הקב"ה ישפיע עליו את כל הברכות. לכן לקחתי לו את הסוס, ולא נותר לו אלא לבטח בקב"ה, ואז הכל נהיה אחרת..."

המשיך רבי דוד ואמר: "לכל יהודי יש את 'הסוס' שלו, שעליו הוא סומך. רק אם יתחזק באמונה ובטחון בקב"ה, יעזוב את הסוס הזה ולא יתלה עליו יהבו, יזכה לסייעתא דשמיא, ולשפע ברכה וישועה".

ממני ברכה שהסוס שלו ישאר חזק, שאנשים

על פי ה' יחגנו ועל פי ה' יסעו (ט, כ).
עגלון אחד נגש לאדמו"ר רבי דוד מטולנא, ושפך לפניו את לבו:
"אני עובד קשה משעת בקר מקדמת ועד שעת לילה מאחרת. מסיע אנשים, סוחב משאות, מתגלגל בדרכים. לעתים אנשים מעירים אותי אפלו באמצע הלילה. אני בקשי חי. אני מבקש שהרבי יתן לי ברכה שאתעשר, ולא אצטרך לעבד כל כך קשה."
"אם אתה רוצה להתעשר", השיב לו האדמו"ר, "תן לי מאתים רובל לצדקה ואתפלל עליך."
"מאתים רובל?" הזדעק העגלון. "מנין אקח סכום כה גבוה?"

"תתיעץ עם אשתך", השיב האדמו"ר. העגלון שב לביתו וספר לאשתו על השיחה שהיתה לו עם האדמו"ר. "מה את מיעצת לי לעשות?" שאל. "מהיכן אשיג סכום כזה?" "יש לך סוס בריא וחזק ששונה מאתים רובל", הציעה אשתו. "תמכור אותו, ותתן לאדמו"ר את הכסף לצדקה."
"וממה נתפרנס?" הקשה. "תחליט לבד. אם אתה מאמין לרבה - תמכור, ואם לאו - אל תמכור".

העגלון מכר את הסוס ונתן את הכסף לצדקה. במעט הכסף שגותר בידו התחיל להתעסק בכל מיני בזנעס קטנים, וברוך ה' ראה בהם ברכה מרבה, ולאט לאט התעשר עשר רב.

שאלו את רבי דוד מטולנא, איך קרה המופת הזה?
נענה ואמר: "העגלון הזה היה רגיל לבוא אלי מדי פעם. בכל פעם בקש

(הגאון רבי גואל אלקריף שליט"א - נאה דורש ויקרא)

לילות שישי ושבתי זה אור החיים המבואר

אור החיים המשולב
תמיכת עשייה ממדרי הביאור 'מגילת אור'
וילקוט מאורי החיים
ביאור משולב שזור באומנות כבוד המילים
אור ונהיר | זמרת חיים
הערות צינים ממדריה
עימוד מרהיב עין

אור החיים המבואר
10 כרכים של מחוקקת נאמנית
הביאור המוקף על כל ספר האור החיים הק
מאורי אור - מאיר עני המלמד
מאורי החיים - מקורות מודל
ביאור חיים
עימוד מרהיב עין

חיים של תורה

ארה"ב: 437-0054 (718) | איחוד: 0176-8806-44-20
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

השבוע במדור:

אמירת "ברכו" אחרי תפילת ערבית | האם ראוי להתפלל על החולה המתיסר
ביסוריו שימות | תיבול סלט בשבת | הקלת השרב בקיץ | אכילת סעודת שבת
חלבית | חולה שקשה לו הכוונה בתפחתת שמו"ע | חזרה על מילים התפילה או
בהלל | האם כוונה מעכבת בתפילה | הליכה כנגד המתפלל לצורך מצוה | רצון
המתפלל שיעברו לפניו

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א
ראב"ד העדה החרדית מח"ס תשובות והנהגות

בערבית אחרי עלינו אלא עם קדיש, שקדיש הוא שבה גדול וממשיך אחריו ברכו, שהקדיש שייך לברכו וכמבואר במ"ב סוס"י ג"ד בשם האחרונים, והוא הדין שלמנהגם י"ל שברכו שייך לקדיש, אבל כשאין אומרים קדיש בעלמא, מי שרוצה לפרוס על שמע ולומר ברכו לבד יאמר זה אחרי קדיש (וקדיש יכול לומר אחרי מזמור וכו' כמ"ש במ"ב ס' ג"ה סק"ב) שאז הברכו בשלימות עם קדיש להתגדל ולקדש ולברך שמו יתברך, אבל לומר ברכו לבד שלא נהגו אצלנו ומגדולי הפוסקים שאוסרים, אין להתיר גם בארץ ישראל (אף שיש מקצת פוסקים מתירין), וכ"ש בחו"ל שלא נהגו לפרוס על שמע בערב אין להתיר אפילו עם קדיש, שרבינו הח"ס זצ"ל אוסר בזה.

ברכות ק"ש הוא "חובה" שצריך לסמוך לברכות ק"ש כמו זימון לבהמ"ז וכמבואר בח"ס שם, אפשר דבמקום שאינה חובה, אף דלכאורה "ברכו" הוי שבה ואין בזה משום ש"ש לבטלה, מ"מ חיישינן להזכרת ש"ש לבטלה כיון דמברכי אדעתא דחובה וכמבואר בחו"ד (יו"ד ס' ק"י בכללי הס"ס בסופו ע"ש), ואף שבש"ע הגרש"ז שם (א"ח ס"ט) מביא דעתו דאף שאין צריך לפרוס על שמע בברכו לבד אחרי שהתפללו, אבל אם אחד רוצה להחמיר ע"ע ולפרוס בערבית בברכו לבד אין מוחין בידו ותע"ב, הלוא דעת הרדב"ז וח"ס א"ח ס' י"ז להחמיר, ולמה לן ליכנס לחששות במקום שלא נהגו כן, בשעה שעלול להזכיר ש"ש לבטלה (ואף שמפסיקים באמצע ק"ש לכל ברכו, היינו שלא יהא כולם מברכים והוא שותק, אבל בעצם עניית ברכו לבד לא חשוב כ"כ וכמבואר במ"א שם).

אמירת "ברכו" אחרי תפילת ערבית

שאלה: האם יש חיוב מדינא או ממנהגא לומר אמירת "ברכו" אחרי תפילת ערבית.

תשובה: בארץ ישראל המנהג פשוט שאחרי קדיש דעלינו אומר הש"צ "ברכו" והקהל עונים, וזהו המנהג כל לילה ולילה בגמר ערבית, אבל בחו"ל לא נהגו כן, ואין אומרים ברכו לאחר התפילה. ונשאלתי דמצוי שיש מאחרין שלא שמעו ברכו הראשון, ורוצין לומר ברכו אחרי התפלה, אם לדין שלא נהגו כן ראוי למחות בידם או לא.

והנה בשו"ת חת"ס סימן י"ז הביא מהרדב"ז שברכו לפני התפלה הוי כברכת הזימון שלפני ברהמ"ז, שאם יש שלשה שאכלו מברכין בזימון וזהו חלק מבהמ"ז, ואם כבר בירכו ברהמ"ז בלי זימון פרח זימון מיניהו, וכן במ"ב ס' רל"ו סק"א בשם הא"ר דאחר ברכו דיוצר אסור לענות אמן דהוי כאמצע הפרק, ועיין מ"ב ג"ד (ס"ק י"ג) שהקדיש שלפני ברכו שייך לברכו, ובין קדיש לברכו הוי כאמצע הפרק, והיינו שברכו קשור לאחריו והוא חלק מברכות ק"ש, ולפ"ז מובן דלא שייך "ברכו" לבד אחרי התפלה, וזהו הטעם דבקלות דידן בחו"ל לא נהגו לומר "ברכו" אחרי התפלה.

ואפשר דלמנהג אשכנז שלא לומר ברכו אחרי התפלה, מלבד שאין ענין לאמרו אחר התפלה דלא נתקן אלא כזימון לברכות ק"ש, יש לומר דאסור לאמרו אחרי התפלה דכיון ד"ברכו" שלפני

ולע"ד מה שנהגו אצל אנשי ירושלים לומר ברכו כל ערב לפני עלינו אחרי מזמור תהלים וקדיש, הוא מנהג וותיקין, ויסודו שברכו תיקנו בציבור, וכל זמן שעודם מכונסים ביחד לתפלה אפילו לתפילת עלינו דין ציבור עלייהו, ונהגו לומר ברכו ששייך לציבור, אבל לאחר עלינו וקדיש אינם כציבור שפקע מהם שם ציבור והם כיחידים, ומהאי טעמא גם כן בג"ח כשמדליקין במנחה, היינו לפני עלינו, שמצותה בציבור והיינו לפני עלינו וכמ"ש, ולנהגין אחרי עלינו נראה שיאמרו אחר קדיש דוקא וכמ"ש.

מיהו הנהגין להקל בזה נראה דס"ל דליכא למיחש בברכו את ד' המבורך לש"ש לבטלה, כיון שאינה ברכה וגם כוונת השומעין לשבח ולא אדעתא דחובה, והדר דינא כדכתב בשו"ת האלף לך שלמה סימן ס"ח וז"ל "ומה קפידא הוי לומר ברכו אפילו בחנם הרי אינו ברכה רק

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

דאם אמרו בתורת שבה רשאי, ומעתה למנהגם לאומרו תמיד גם כשבה לחוד אין חשש איסור בזה, ולמעשה הכלל בזה לילך אחר המנהג ולא לשנות, עיין שו"ת חת"ס או"ח סי' י"ז יעו"ש.

דלא הוי בתפלת ערבית ולית בהא איסורא כלל, [ומש"כ "דברכו לא הוי התחלה" היינו לעיכובא, ודהוי "רשות" גם לאחר ברכות ק"ש וכמבואר ממה שסיים "ולית בהא איסורא כלל"], והיינו

שבה בעלמא לכן לפני שיוצא יאמר ברכו שנית כפי המנהג, ובשו"ת הר"ף סימן רצ"ד כתב וז"ל "וברכו לא הוי התחלה דחזינן כל יומא בש"ץ דאמר ברכו קודם תפלת י"ח לאפוקי יד"ח למאן

הגאון רבי אשר וייס שליט"א בעל מנחת אשר

ראש בית המדרש 'דרכי תורה' ואב בית דין 'דרכי הוראה'

בקיאים בזה אולם אנן דור יתום אין אתנו נביא ולא ידענו עד מה לשפוט אם כלתה הרעה אם לאו. והנה באג"מ כתב שם עוד דאם נקבל את דברי הר"ן א"כ פטורים אנו מהצלת הנפש אחר שמבקשין אנו לקרב מיתתו ומתוך כך חידש דחולה חסר תקוה ומדוכא ביסורים אין חייבין להשתדל בהצלתו. ולענ"ד לאו הא בהא תליא דאף שמצווים אנו להצילו בכל דרך ולהאריך חייו חיי שעה אפשר שנתפלל שישתלק מן העולם ואין בהתפלה סתירה למצוות ההצלה דאף שמצווים אנו להחיות בהשתדלות טבעית מותר להתפלל שימות והקב"ה כטוב בעיניו יעשה. שוב ראיתי בשו"ת מנחת שלמה (ח"א סימן צ"א אות כ"ד) שכתב כדברינו בשיטת הר"ן דאף אם מצווין אנו להשתדל בהצלה מ"מ באותה העת הותר אליבא דהר"ן להתפלל על החולה שימות, ע"ש. ומעודי תמתי בספרת האג"מ, דאם אכן לא התיר הר"ן תפילה זו אלא לגביאים ולחכמים הר"ל לפרש דבריו כלפי מה הדברים אמורים, ומדשתקי רבנן ש"מ לא ניחא להו. ועוד, דמדברי חז"ל משמע דאף בזמנם ובדורם דור המאורות, לא היו הכל בקיאים בתוצאות התפילה אם תקבל אם לאו, כי אם היחידים כרבי חנינא בן דוסא (ברכות ל"ד) שהיה יודע לדקדק ולבחון בתפילתו אם שגורה בפיו, ונראה יותר דאף דלשיטת הר"ן אכן יש שמתפללים על החולה שימות לא קבעו הלכה כמותו כנ"ל.

שימות. ושמה לא התפללו שימות אלא שהקב"ה יתרחם עליו, וקוב"ה הרופא כל בשר ידע אל נכון כי תרופה למכתו זולת שימות. ואפשר עוד דלא שייך היה שיתפללו לרפואתו דהלא אחר שירפא ישוב ויצטער על אובדן התורה וממילא ישוף מדעתיה שנית לכן התפללו שימות, הן צרי אין בגלעד לחבוש את מכאובו הגדול של רבי יוחנן על ביטול התורה ואבדן כלי מלחמתה. ולהלכה לא מציינו שנוכרה הלכה זו בדברי הפוסקים מלבד בערוך השולחן יו"ד סי' של"ה ס"ג שהביא את דברי הר"ן, ולענ"ד לא היה לו להביא הלכה זו אחר שהשמיטוה הפוסקים במכוון, דהלא פליגי רבוותא אחידוש זה וכדחזינן שנדחק הרא"ש שם בפירוש דברי הגמ' ולא ניח"ל בפ"י הר"ן.

אמנם הירושלמי יבמות מ"ה ע"א איתא ד' אדא בר אבהו נולד לו תינוק מהול ונעשה פצו"ד ולאידך מ"ד נעשה כרו"ש והתפלל והתענה עליו שימות, וכ"ה בירושלמי שבת פ"ח ע"א, הרי מעשה רב שמותר להתפלל על המצטער שימות, וצ"ע.

וראה בשו"ת אגרות משה (ח"מ ח"ד סי' ע"ד) שנשאל אם שרי לנהוג למעשה כדברי הר"ן ולהתפלל לקרב מיתתו של חולה, ועיי"ש שהשיב דאין ראוי לנהוג כן משום שאין תפלה זו מותרת רק במקום שידענו דלא יועילו עוד התפילות להחיותו, ובימים הראשונים אכן היו

האם ראוי להתפלל על החולה שימות

שאלה: האם ראוי להתפלל על חולה המתייסר ביסורים נוראים בחוליו, שימות במהרה ויגאל מיסוריו.

תשובה: כתב הר"ן (נדרים מ' ע"א) וז"ל "נראה בעיני דה"ק, פעמים שצריך לבקש רחמים על החולה שימות כגון שמצטער החולה בחליו הרבה ואי אפשר לו שיחיה, כדאמרין בפרק הנושא (כתובות ק"ד ע"א) דכיון דחזאי אמתיה דרבי דעל כמה זימנין לבית הכסא ואנח תפילין וקא מצטער אמרה יהי רצון שיכופו העליונים את התחתונים, כלומר דלימות רבי" (ולכאורה יל"ע מדחזינן דרבנן לא חדלו מתפילתם ש"מ אין מתפללין על החולה שימות, ומה ראה הר"ן להביא ראיה מאמתיה דרבי ולא מחכמי ישראל שלא נהגו כמותה, ושמה יש לדקדק מדאמרו ד"חזאי אמתיה דרבי" היינו שראתה בצערו עד כמה מדוכא הוא ביסורין, משא"כ חכמים שרוין היו בתפילתם בביהמ"ד ולא ראו מידת צערו של רבי עד כמה גדולה היא).

וראה שם שפירש הר"ן בזה את דברי הגמ' דתנן "כי אתא רב דימי אמר כל המבקר את החולה גורם לו שיחיה וכל שאינו מבקר את החולה גורם לו שימות, אילימא כל המבקר את החולה מבקש עליו רחמים שיחיה וכל שאין מבקר את החולה מבקש עליו רחמים שימות, שימות סלקא דעתך, אלא כל שאין מבקר חולה אין מבקש עליו רחמים לא שיחיה ולא שימות" וביאר הר"ן דלעיתים ראוי להתפלל שימות החולה, ולכן כל שאינו מבקר החולה אינו יודע אם ראוי להתפלל שיחיה אם שימות.

ולכאורה נראה היה להביא ראיה מאמרם (ב"מ פ"ד ע"א) דכד נח נפשיה דר"ל נצטער רבי יוחנן עד דשף מדעתיה ובעו רבנן רחמי עליה ונח נפשיה הרי שחכמים התפללו על ר' יוחנן

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א אב"ד ק"ק באר ישראל

בהרבה מהשעה שבה אנו רגילים לאכול את מאכלי השבת הכבדים יותר לעיכול. האם אני יכולה לעשות זאת, או שסעודת שבת בבוקר חייבת להיות סעודה בשרית?

תשובה: בקהילות ישראל היו שנהגו לאכול בסעודת הבוקר מאכלים חלביים, אך מגוף השאלה נראה שאצלכם נהגו כמו ברוב קהילות ישראל לאכול בסעודת השבת מאכלי בשר, ומנהג של ישראל תורה היא, ואמרו חז"ל ירבה אדם בבשר ויין ומגדנות לכבד את השבת.

אך מכל מקום השבת ניתנה לעונג ולא לצער, ולפיכך אם מצטער אדם באכילת בשר אינו חייב באכילתו, וכך הוא הדין כשאדם מצטער בשבת מסויימת באכילת הבשר, הן אם בשל השעה המוקדמת והן אם בשל העובדה שיוכל יותר לכבד את השבת ואת אורחיו בסעודה חלבית, ולכן הדבר מותר לתחילה.

נזכיר כי ישנה מצוה לכבד את השבת בכל סעודה מסעודות היום באכילת דגים, למי שאינו סולד מאכילת דגים, ומאחר שדגים יכולים להשתלב יפה בסעודה חלבית, לכן אם בוחרים בסעודה כזו עדיף לפתוח את הסעודה באכילת דגים ואחרי כן להמשיך בסעודה החלבית.

יש אומרים שיש סכנה באכילת חלב ודגים, כמו באכילת בשר ודגים, והחוששים לדעה זו יכולים להפסיק ביניהם באכילת חלה ושתיית משקה.

מקורות לעיון והרחבה: אורח חיים סימן רנ ס"ב, ש"ך י"ד סי' שמא סק"ז. משנ"ב סי' רמ"ב ס"ק ב. וראה שו"ע הרב קונט"א סק"ד. מג"א סימן קעג בראש הסימן. ב"י י"ד סי' פז, פמ"ג או"ח ריש סי' ה. שמירת שבת כהלכתה פמ"ב סט"ז.

לתת מעט כדי נתינת טעם בלבד, ולא ירבה בחומץ שהרי הוא מעבד.

מקורות לעיון והרחבה: אורח חיים סימן שכא ס"ג וס"ד. משנה ברורה ס"ק יג-יד, כ. שמירת שבת כהלכתה פי"א ה"א-ג.

הקלת השרב בקיץ

שאלה: בשל השרב הכבד שפקד בתקופה האחרונה את הארץ ולקראת הקיץ, אשמח לברר את ההלכה: האם מותר לי להתיז מים בשבת באוויר הבית כדי להפיג את השרב, או לתלות סדין או מגבת רטובה בבית כדי להוסיף מעט לחות באוויר הבית, ולהקל לפחות מהיובש הנורא?

תשובה: מותר להתיז מים על הרצפה בשבת, כדי להפיג את השרב. אם אין די בכך, אזי אם המטרה היא כדי להקל על תינוק או חולה אף כשאין בו סכנה, יכולים גם לתלות בד רטוב להקלה, אך צריך להזהר מאד שלא לסחוט בטעות את הבד.

מקורות לעיון והרחבה: אורח חיים סימן שלז ס"א. שמירת שבת כהלכתה פרק כ"ה ס"ב.

אכילת סעודת שבת חלבית

שאלה: מתארחים אצלנו בשבת אורחים חשובים, ורצינו להכין לסעודת שבת בבוקר סעודה חלבית יוקרתית. הן בשל העובדה שיותר קל לי להכין סעודה יוקרתית חלבית, והן בשל העובדה שהאורחים מגיעים בשעה מוקדמת

תיבול סלט בשבת

שאלה: בעת הכנת סלט ירקות, שמעתי בכמה הזדמנויות כללים שונים כיצד מותר לתבל את הסלט בשבת, בגלל איסור "מעבד". למשל שינוי סדר נתינת השמן והמלח. רציתי לשאול מה הם הכללים בדבר, ובמה יש צורך להזהר? והאם מותר לי להוסיף חומץ לסלטים.

תשובה: נקדים בקצרה בנושא איסור מלאכת 'מעבד' וכך נוכל לסכם את הנושא בצורה בהירה:

איסור זה נאמר בדבר שרגילים למולחו לשם שימור, כגון בצל צנון מלפפון וכדו', ולכן איסור למלוח ירקות אלו גם אם בדעתו לאוכלם מיד. ואולם ישנם שני אופנים מותרים למלוח ירקות אלו: א. כשטובל כל חתיכה בנפרד במלח ואוכל מיד. ב. כאשר שופך עליהן מיד לאחר ההמלחה נוזל כמו שמן או חומץ שמדללים את רמת המליחות ובעצם פוגמים ומבטלים את תהליך המליחה.

מיני ירקות ומאכלים שאין רגילות למלוח אותם, מותר לפזר עליהם מלח גם שלא בתנאים הנ"ל, על מנת לאוכלם בו ביום, ואולם טוב למולחם רק סמוך לסעודה.

בשעת הכנת סלט ירקות שבדרך כלל מכיל ירקות כאלו שהדרך למולחם ולכן יש להזהר בכך, ולתת תחילת את השמן, שמבטל את חמת המלח, ורק לאחר מכן לשים מלח. במצב כזה נתינת המלח אינה מתפרשת כתחילת תהליך של עיבוד ואין בה כל בעיה.

נתינת חומץ על המאכל הוא דרך כבישה, ואסור לכבוש את המאכלים בשבת, ולכן אפשר

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים
גאב"ד מרכז פתח תקוה

אמנם כ"ז כאשר ההליכה נצרכת לקיום המצוה כגון נטילת ידיים לכהן הנושא כפיו, גם כאשר שמר דינו בנקיות, וכן ללוי ההולך ליטול את ידיו. ואמנם אם אין לפניו מצוה שאינה סובלת דחיה, אסור לפסוע לאחוריו בסיום התפילה, למרות שהפסיעות הן חלק ממצוות התפילה והפרידה מהמלך, כיון שיכול להמתין עם הפסיעות, נחשב שצועד כעת רק לצרכו.

ואף הכהנים אם יכולים להגיע לדוכן בדרך אחרת שלא יעברו לפני המתפלל, עדיף, אף אם הדרך ארוכה יותר, שהרי קיצור הדרך לפני המתפלל הוא רק לטובתם ולא לצורך המצוה.

ואמנם גם כשהולך לדבר מצוה ופוסע לאחוריו בסוף תפילת הלחש, יקפיד להמתין שיעור ד' אמות, ואם אינו ממתין, הרי הוא ככלב שב על קיאו (יומא נג, ב).

רצון המתפלל שיעברו לפניו

שאלה: עומד בתפילת שמונה עשרה ומסמן שניתן לעבור לפניו, האם אכן מותר לעבור לפניו.

תשובה: למרות שני הטעמים הנ"ל שהובאו לאיסור לעבור לפני המתפלל (א. ביטול הכוונה. ב. הפסקה בין השכינה – משנ"ב קב, טו), בשעה שמסמן שיעברו אמנם אינם מפריעים לו בכוונה, אך לכאורה מפסיק לשכינה. אכן בשעת הדחק ניתן לסמוך ולהקל אף באחד הטעמים, ולעבור לפניו.

המתפלל לצורך מצוה.

תשובה: מותר.

שני טעמים נאמרו לאיסור הליכה כנגד המתפלל (משנה ברורה קב, טו):

א. מבטל כוונת המתפלל.

ב. מפסיק בין המתפלל לשכינה.

וביאר רבינו הרב אלישיב זצ"ל שבימינו אין מכוונים כדאוי, ממילא אין בהליכה הפרעה לכוונה, ובטל הטעם הראשון.

וכאשר ההליכה לצורך מצוה, אינו מפסיק בין המתפלל לשכינה, ובטל הטעם השני, שכן האיסור להפסיק ביניהם מפאת כבוד השכינה, שכאשר המלך משוחח עם עבדו ועובר ביניהם, הרי הוא זלזול, אך כאשר עובר אחד המשרתים לעשות רצון המלך, בוודאי אין בזה זלזול, וה"ה כשעובר למען עשות דבר מצות מלך מלכי המלכים. וכתב כן בדעת תורה (קב, ד) ובארחות חיים (ספינקא קב) בשם מאורי אור.

חולה שקשה לו הכוונה

שאלה: חולה שרגיל להאריך מאד בתפילה, אך מחמת חולשתו נעשתה התפילה עבורו כמאמץ גדול מאד. האם רשאי שלא להתפלל, כיון שהתפילה בכוונה היא למעלה מכוחותיו.

תשובה:

הלילה מלדלג התפילה מחמת חוסר בכוונה. אלא יתפלל בלא כוונה. וה' ישלח לו רפו"ש במהרה. ואומנם הכוונה בברכת אבות מעכבת, אך כיון שבדיעבד אין חוזרים על חסרון כוונה באבות (ק"ז, ד), לכן יתפלל את כל התפילה באמירה ללא כוונה.

חזרה על מילים

שאלה: כשסרה כוונתו ועדיין לא סיים הברכה בשמו"ע, האם יכול לחזור שוב על מילים שאמר. ומה הדין באמירת ה'הלל' כשרוצה לחזק הכוונה.

תשובה:

בתוך אותה ברכה, מותר. אמנם באמירת הלל שמעתי מרבינו הגר"ש אלישיב לאסור שהוא כעין זלזול בהלל, ונראה כמוסיף על הברכה, חוץ מהפסוקים שנהגו לכפול בהם. אך בליל פסח שיש לאמירת ההלל דין של 'שירה' יכול לחזור על מנת לעורר כוונתו (פניני תפילה לג).

כוונה מעכבת בתפילה

שאלה: לא כיוון במהלך התפילה כולה שעומד לפני המלך, האם מעכב ואף בדיעבד עליו לחזור ולהתפלל.

תשובה: אמנם לכתחילה יש להיזהר בזה, אך כיון שבשעה שהתחיל להתפלל היתה כוונתו שעומד לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, ניתן לומר 'סתמא כלשמה' על המשך התפילה. ומאחר ולא הוזכר בשו"ע דין זה, אינו מעכב בדיעבד.

הליכה כנגד המתפלל לצורך מצוה

שאלה: האם מותר לפסוע לאחוריו כנגד

קו 'מחברים'
שע"י ממלכת התורה עוז והדר
02-803-9999

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

מסכת גיטין דף יט-כה

והיינו 'לכם' שכל אחד יכתוב אות, 'שימה בפיהם' שיאמר כ"א לפני הכתיבה האות בפיו, 'למען תהיה לעד בבני ישראל שזה הסימן שנכתבה התורה ע"י ישראל.

ובקונטרס בצילו חמדתי (עמ' פא) הביא בשם הגאון מטשעבין זצ"ל שאמר בשם הרידב"ז שזה באמת הטעם למנהג הג"ל שכל אחד כותב אות בס"ת, שע"ז אפשר להכשיר ס"ת שאין יודעים מקורו. והביא שם מהאדמו"ר מגור הפני מנחם שהוסיף לפ"ז ואמר 'מנהג ישראל תורה' שע"י מנהג ישראל בסיום כתיבת ס"ת אפשר להכשיר 'תורה'.

כתיבה בכתב סתרים בשבת

בגמ': במיא דנרא (גיטין יט, ב). וברש"י במיא דנרא - צבע שקורין פויל"י ומעבירים מי הצבע עליו ופולט אותיות שבלע ונראות.

בירושלמי (שבת פ"ב ה"ד) אמרו, שאלו בני מזרח שהם בעלי ערמה ביותר, וכשאחד מהם רוצה להודיע לחבירו דבר סתר, כותבו במי מילין והם מי עפצים ואין הכתב ניכר, ומקבל הכתב היה שופך עליו דיו שאין בו מי עפצים וכך הכתיבה היתה ניכרת, שהאחרון שהוא שופך הדיו חייב משום כתיבה בשבת.

בפרי מגדים (או"ח סי' שמ משב"ז סק"ג) כתב, שהכותב דבר סתר בנייר ע"י חלב שנחלב ולא נתבשל עדיין ונבלע בנייר ואין רישומו ניכר, וכשנותנים אותו אצל האש ושלחבת אחרי שמתחמם ניכר הכתב, אין בזה חיוב חטאת, אולם איסור מדרבנן יש בזה משום שהוא דומה לכותב.

בשו"ת אבני נזר (או"ח סי' רג) הביא מהגמרא בשבת (קד:): שכתבה המשנה שם שחייב בכל דבר שהוא רושם משום כתיבה בשבת, וביארה הגמ' לאתווי מאי כו' ואפצא כשר [לכתוב בו גיטין], וכמו כן חייב בשבת בכתב באפצא,

בקונטרס בצילו חמדתי (עמ' פ) הביא מהגאון מטשעבין זצ"ל, שבהכנסת ס"ת הראשון לטשעבין היה שם חתנו של הגדיב של הס"ת שאע"פ שהלך עם שטריימל ריננו עליו שהוא מחלל שבת, והגאון הג"ל חשש שירצה גם הוא לכתוב אות בס"ת ויהיה הספר בשאלה חמורה על כשרותו, ולכן אמר שא"צ שהקהל יכתבו אות בס"ת ואף הוא לא יכתוב מפני שהאותיות מתקלקלים מעט, על כן כולם יעשו שליח את הסופר בכתיבת האותיות. ומני אז לא רצה הגאון מטשעבין לכתוב אות בהכנסת ס"ת אף במקום שאין חשש כזה, כיון שאמר פעם אחת שאינו כותב.

בענין זה הביא בספר אלף כתב (אות קמז), פעם אחת מצאו ספר תורה בשדה, ונסתפקו בו אם כתבו מין או גוי שדינו מבואר בש"ע (יו"ד סי' רפא ס"א) לגנוזו או לשרפו, והציעו השאלה לפני רבן של ישראל רבי עקיבא איגר, והשיב באשר מנהגן של ישראל תורה, כשבאים לכתוב שורות אחרונות בפרשת זאת הברכה נהגו שכל אחד כותב אות לפי שמו בס"ת כגון אם שמו משה כותב אות מ', ומובן שאותיות שנכתבו מהרבה אנשים אינם דומים זה לזה, והנה אם היה הכותב ישראל אז בלי ספק היה עושה כמנהגן של ישראל הג"ל, ולכן יבדקו אם האותיות בסוף הס"ת אינם דומים זה לזה, ואם לא ימצא כן אלא כל סופי שורות של זאת הברכה דומים מזה הוכחה שגוי כתבו ויגנו.

והסיף בשם הרב מבאיאן ר' יודא שטערנרעהל שזה המעשה יש לרמוז בתורה, (דברים לא יט) ועתה כתבו לכם את השירה הזאת שימה בפיהם למען תהיה לי השירה הזאת לעד בבני ישראל, שכוונת הפסוק 'לכם' הוא שכל א' וא' יסייע בכתיבת אות אחת והדין הוא שהכותב בתורה צריך לקרות בפיו כל תיבה ואת לפני שיכתבנה,

כתיבת אותיות אחרונות שבס"ת כשיש שם אדם שאינו הגון

בגמרא: מעביד עליו קולמוס ומקדשו (גיטין כ, א).

נוהגים בתפוצות ישראל ביום שגומרים לכתוב ספר תורה שמכבדים אנשים בכתיבת אותיות או מוכרים המצוה, והיו גדולים שכתבו לבטל מנהג זה כי רבה המכשלה, שהרי כותבים לפעמים אנשים שאינם מאמינים ויש בזה משום ספר תורה שכתבו מין ואפיקורס שדינו בשריפה, ועוד שהכתב מנומר ורבותינו אמרו שיכתוב בדיו נאה וכו' על ידי לבלר אומן, וישנם אחדים מהסופרים שחוששים לזה ולכן מוחקים הם כל אלו האותיות וכותבים אחרים במקומם וזה דבר מגונה מאד, ובספר ישועות חיים מהגאון ר' חיים ישע' הכהן מראחוב (דף מז:): כתב לבטל המנהג, רק מי שירצה שיהיה לו חלק במצוה זו יתן להסופר שכר כתיבה ויעשהו שליח לכתוב במקומו, וקיימא לן שלוחו של אדם כמותו, ובפרט שעל ידי התשלומים נחשבת הכתיבה על שמו, והוכיח כן מסוגיין, עיי"ש.

אולם בשו"ת תירושי ויצהר (סי' ריג) הביא מכתב מבעל השפת אמת שכתב 'על דבר כתיבת האותיות נראה שהוא כבוד התורה לכבד אנשים, וגם אם נמצאים ביניהם אנשים פחותים אין למנוע בעבור זה, שהרי גם הסופר מתקן אח"כ האותיות. ובשו"ת דברי מלכיאל (ח"ד סי' צ) דן במה שהסופר עושה בסוף הס"ת אותיות חלולות בלי דיו באמצע, אם מותר שמחללי שבת ימלאו בדיו אותיות אלה, וכתב שנראה שהקיים החלולים הם כתיבה גמורה, מפני שאין שיעור לעובי האותיות, ואף שהקיים כפולים וגם אינם מוקפים גיל שהרי הקו האחד נוגע בהשני למעלה ולמטה, מ"מ הרי ביחד עם השני קיים יש כאן צורת אות וכשר [וכן הביא בבצילו חמדתי (שם) שאין יוצאים יד"ח כתיבה במילוי האות וכמו שכתבו הפוסקים בגדול שכתב צורת האות, וקטן מילא אותו שאינו מקלקל בזה מכיון שהגדול כבר כתב את עיקר האות], ועכ"ז כתב לאסור שהמחלל שבת ימלא חלל האות בדיו כי א"א להזהר והוא נוהג דיו גם על הקוים, ודיו שלא לשמה ע"ג דיו לשמה פוסל הפמ"ג מספק עיי"ש.

ברם בשו"ת יד יצחק (ח"ג סי' רסז) נשאל ג"כ במה שגם מחללי שבת כותבים אותיות לעיני כל ישראל כשגומרים כתיבת הס"ת, והביא שם עצת השואל לכתוב האות שיהיה כשר עפ"י הדין והמחלל שבת ימלא רק החלל, והוא חלק עליו כי מצד הדין צריך למלאות כל האות ואם לא ימלאנה אין זו כתיבה תמה, וכיון שכן גם אם לא יכתוב המחלל שבת רק מיעוט האות להשלימו לכתובה תמה נפסל האות כולו עיי"ש.

משלוח מנות ע"י קוף

במשנה הכל כשרין לכתוב את הגט אפילו חרש שוטה וקטן (גיטין כב, א).

מעשה באחד הרבנים שהתאונן בפני בעל הדברי יואל ששלחו לו משלוח מנות ע"י ילד המחופש לקוף, השיבו האדמו"ר אל יחר בעיניך על זה שאפילו ע"י קוף ממש היו יכולים לשלוח, והוכיח כן מסוגיין שנפסק במשנה הכל כשרין לכתוב את הגט אפילו חרש שוטה וקטן, ובגמ' הקשו שהלא אינם בני דיעה וכיצד כשרים הם לכתוב את הגט, ובתוס' למדו מכך שלכתוב הגט אין צריך שליחות הבעל, שאם לא כן הגמ' היתה אומרת שכתובת חרש שוטה וקטן פסולה משום שאינם בני שליחות, ולמדו כן שהרי אין כל אדם יודע לכתוב גט, ועל כן כשהתורה אמרה וכתב לה ספר כריתות ודאי שאין הכוונה שדווקא הבעל יכתוב, אלא הסופר.

והנה ביסודי ישרון (ח"ה עמוד פג) הביא שנשאל על הכותב בשבת בדיו שאינו ניכר עד שמגלו בחומר או ע"י אור, האם חייב משום כותב בשבת שהרי עשה כאן מלאכת כתיבה או שמא אנו אומרים שעד שלא גילה הכתיבה הרי זה ככותב בדבר שאינו מתקיים ופטור. והביא בשם בעל המשנת אברהם (על ס"ח, ח"א עמוד קע) שהביא מה שאמרו בסוגיין 'וכי פליט מאי הוה השתא הוא דפליט', ופירש רש"י שכשהיו בלועים לא היה כתב, הרי שכל שהכתב בלוע אינו נחשב לכתב עד שמגלים אותו, ולפי זה הכותב בשבת באופן הג"ל אינו חייב עד שיגלה אותו.

אולם בשו"ת הר צבי (יו"ד סי' רל) הביא גם את דברי רש"י בסוגיין לענין אם הכתב הזה שאינו מתקיים נקרא כתב לענין מחיקת השם, וכתב לחלק בין כתב שאינו ניכר שאין לו תקנה אלא ע"י הוספת חומר חדש, כמו בסוגיין בכתבו במי מילין שנפלט רק ע"י מיא דגרא שהוא צבע שמעבירים עליו, שאז רק החומר שהוא מוסיף עושה את הכתב הראשון לכתב ולכן נחשב לכתב חדש ולפני זה לא היה כתב, ובין הגידון של הפמ"ג שיש תקנה לפליטת האותיות של הכתב הראשון בלי הוספת כל חומר חדש אלא ע"י פעולת האש בלבד, שאז פעולת האש עושה לכתובת הראשון לכתב וכתוב ועומד הוא. ולכן כתב שאם יש תקנה לכתב זה שיפליטו האותיות והיו נראים לעין מבלי הוספת כל חומר חדש י"ל שיש בזה איסור מחיקת השם.

אם ספר תורה נקרא 'ספר'

בגמ': ספר אין לי אלא ספר (גיטין כא, ב).

בשו"ת נו"ב (מהדו"ת חו"מ סי' מג) נשאל אם ספר תורה נקרא בשם ספר ונכלל בכלל מתנה שכתוב בה שנותן לו כל הספרים שיש לו, והשיב שלא ידע מקום ספק בזה דאדרבה כל הספרים שלנו שנדפסו על הנייר אינם נקראים ספר כי אם בלשון מושאל מספר תורה, כי עיקר ספר בלשוננו העברי הוא על דבר הנכתב על הקלף וכמ"ש בסוגיין, 'ספר אין לי אלא ספר' וכתב רש"י שספר משמע קלף, ולכן ס"ת שנכתב על הקלף הוא הנקרא ספר באמת ושאר ספרים שלנו הנדפסים על הנייר אינם נקראים ספר באמת רק שם מושאל מס"ת. וכתב מ"ש מעלתו שבלשון בני אדם אין ס"ת בכלל ספרים, לא ידעתי מי הגיד לו נביאות זה. עיי"ש.

אולם בשו"ת חתם סופר (חו"מ סי' קמג) כתב לחלוק על הגר"ב, וכתב שמה שכתב שספר הוא עור [קלף], דבריו תמוהים מפני שספר הוא ספירת דברים, וכל חומר גלם שנכתב עליו ספירת דברים נקרא החומר על שם צורתו 'ספר', רק כתבי הקדש היכן שכתב בספר או הספר רומז על הספר הידוע בהלכה למשה מסיני, לכתוב על עור בהמה טהורה דוקא, וכל בספר או הספר כוונתו על ההלכה למשה מסיני, וע"כ לגבי כריתות שלא כתיב בספר אלא ספר סתם כשר אפילו על עלה של זית, וחתומת עדים על שטרות ואפילו על גיטין שאנו לומדים זאת מהפסוק וכתוב בספר וחתום, אע"ג שכתוב בספר ולכאורה היה צריך להיות על קלף דוקא, מ"מ כיון ששטר אינו דבר מצוה א"ז נסמך על ההלכה למשה מסיני להיות דוקא חותמים על עור בהמה טהורה אע"ג שכתוב בספר, וכשר כל גולם וחומר המקבל צורת ספירת דברים. ומסיים, והדברים מבוררים לכל מבין דברי הגאון נו"ב בכאן אינם מכריעים.

(מערכת ש אות סו).

וע"ע בשו"ת מנחת יצחק (לקוטי תשובות סי' קכט) שכתב שכל דין זה אמור רק כשהנכרי בחדר בו מברך, אולם אם הוא בחדר אחר, אין צריך לשנות מהנוסח הרגיל.

עשיית תחרות בין תלמידים

בגמ': האומר לבניו הרני שוחט את הפסח על מי שיעלה מכם ראשון לירושלים, כיון שהכניס הראשון ראשו ורובו זכה בחלקו ומזכה את אחיו עמו וכו' (גיטין כה, א).

בשו"ת משנה הלכות (ח"ו סי' קסד) נשאל אם מותר ליתן פרסים לתלמידי הישיבה, וראשי הישיבה יקבעו את מי לרחק ומי לקרב, והלא קי"ל שאל ישנה אדם בן בין הבנים (שבת י:), ותלמידים הם כבנים לראשי הישיבות.

בתשובתו כתב להוכיח שמצוה לזרז התלמידים והבנים למצוות, ובלימוד התורה אין שייך דין זה שלא יקדים, אדרבה מצוה להקדים היודע והראוי לכך ולהחזיקו, וכמו שאמרו בקידושין (כט:): ת"ד הוא ללמוד ובנו ללמוד הוא קודם לבנו, ר' יהודה אומר אם בנו זריז וממולח ותלמודו מתקיים בידו בנו קודמו. וכן נפסק בשו"ע (י"ד סי' רמה ס"ב).

עוד הוכיח ממה שאמרו בסוגיין, האומר לבניו הרני שוחט את הפסח על מי שיעלה מכם ראשון לירושלים, כיון שהכניס הראשון ראשו ורובו זכה בחלקו ומזכה את אחיו עמו וכו', תניא נמי הכי מעשה היה וקדמו בנות לבנים ונמצאו בנות זריזות ובנים שפלים הרי מוכח שלצמצוה אין הדין שלא יקדים.

דבריו כתב המג"א שיש ללמוד מסוגיין שנשים ועבדים בכלל בני ברית הם.

בחתם סופר (ד"ה מה אתם) נקט גם כדבר פשוט שכשיש מומר בבית יש לומר 'בני ברית', וביאר שכל המנהג לומר 'בני ברית' אינו משום עכ"ם, שהרי אם כל המטרה היתה רק להוציא את אומות העולם מכלל הברכה, היו מתקנים לומר 'כן יברך אותנו כמו שבירך אבותינו', וממילא היה ברור בלשון זה שמי שאינו מזרע אבות אינו בכלל ברכה, ומכך שאין אומרים בנוסח זה, מוכרח שאין הכוונה להוציא את האומות מכלל ברכה, אלא העיקר בזה הוא להוציא את המומרים מכלל ברכה, ולכן אומרים 'כולנו יחד', ומה שממעטים ואומרים 'בני ברית על כורחך אין זה אלא משום בני אבותינו שהמירו ואינם בני ברית תורה. [אמנם עיי"ש שכתב שמ"מ הם בני ברית מילה, והאריך שם לדון על ברית מילה שנעשתה ע"י מומר].

אולם בשו"ע הרב (שם ס"ד) כתב, שהמומר בכלל בני ברית הוא, שאע"פ שחטא ישראל הוא, ולכן כשמומר בבית אין לומר כולנו יחד בני ברית כדי להוציאו מכלל הברכה. ועיין בשו"ת צפנת פענח (ח"ב) מה שכתב בביאור דבריו.

בספר דרשות מכתב סופר (ר' שמעון סופר בנו של החת"ס, באר מרים עמוד נב) כתב, פעם אחת בירך ברכת המזון ובא אחד מן החדשים והפוקרים לביתו ואמר כולנו יחד בני ברית.

ובשו"ת שואל ומשיב (מהדו"ת ח"ד סי' י) כתב שאם יש מומר לע"ז בעת ברהמ"ז יכול לומר כולנו יחד וא"צ להוסיף בני ברית מפני שרבים הפוסקים שחולקים על המג"א, וראה בשדי חמד

בו יותר מבשלוחו, בא לומר לנו הפסוק שבזה אין קפידא, ושלוחו שוה ממש כמו ע"י עצמו, ואפשר אפילו שבמשלוח מנות מצוה יותר בשלוחו, לפי שתכלית כוונתם במצוה זו לקרב הלבבות לאהבת ריעים, לכן יותר דרך כבוד הוא ע"י שלוחו, ודיבר הכתוב בהוה שכן דרך העולם ששולחים ע"י שליח אבל ודאי אין צריך בזה דין שליחות, והרי מעשים בכל יום אנו רואים שמשלחין ע"י קטנים, וגם ע"י עכ"ם יכול לשלוח לפי"ז.

אולם בפסקי תשובה (סי' קמח) הביא בשם החתם סופר שהרע"א הסתפק בזה.

והנה המשנה ברורה (סי' תרצה ס"ק יח) כתב יותר מזה בשם ספר בנין ציון (סי' מד), שנסתפק אם הביא בעצמו המנות ולא ע"י שליח אם יוצא כיון שכתוב 'ומשלוח' אולי צריך דוקא ע"י שליח.

אמנם בספר יפה ללב (או"ח סי' תרצה ס"ק יט) אחרי שהביא דברי הבנין ציון כתב, נ"ל שהדין עמו מפני שבקרא ובפוסקים בדין מנות לא הזכירו רק לשון שלוח, ובכך מה ששמעתי על אחד מרבנן המתחסד עם קונו שעשה מעשה להיות מביא בעצמו, ונותן אל רעהו לקיים מצוה בו יותר מבשלוחו נמצא חומרו קולו, מפני שבדבר הזה לפי הנראה מן הכתובים ומדברי הפוסקים צריך על ידי שליח ולא ע"י עצמו המקיימו, ועוד שכשהוא ע"י שליח מצוה גוררת מצוה שמקיים רעהו, שני מצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים, שנותן מתנה להשליח מפני שרוב השלוחים שמשלחים על ידם מנות הם נצרכים שמצפים שיתנו בידם מתנה ממקבלי המנות ושעושים שילוחן בחזרתם.

נוסח ברכת המזון כשיש בבית גויים, עבדים, או נשים

בגמ': עובד כוכבים נמי דלאו בר היתירא הוא (גיטין כג, א).

בנוסח ברכת המזון, 'כן יברך אותנו כולנו יחד בברכה שלימה ונאמר אמן, כתב המג"א (או"ח סי' קפט סק"א) שאם יש בבית עכ"ם, נוהגים לומר 'כן יברך אותנו כלנו יחד בני ברית'.

אולם הביא בשם הט"ז שאין נכון לנהוג כך, שכיון שאומר 'כולנו יחד' הכל בכלל ואין מועיל מה שאומר 'בני ברית', אלא יאמר 'אותנו בני ברית כולנו יחד', כלומר שהברכה תחול רק על הבני ברית ולא על העכ"ם, והטעם לפי שאסור לברך עכ"ם דכתיב לא תחנם.

והמג"א הוסיף שכשיש מומר לע"ז במקום הסעודה, צריך גם כן לומר 'בני ברית', שמומר אינו בכלל ברית, ומומר לגבי זה היינו מומר להכעיס, ומי שיצא מן הכלל הוא כלהכעיס. בסיום

הרה"ק רבי מנחם מנדל מבאר זי"ע מגדולי תלמידי מרן הבעש"ט הק' י"ב סיון תקנ"ד

פרעה חלם במשך שנתיים ימים

ויהי מקץ שנתיים ימים ופרעה חולם וגו' (מא, א). ופירש באור החיים שכל משך הב' שנים חלם בכל לילה זה החלום, רק ששכחו, יע"ש.

לכאורה קשה למה הוצרך דבר זה שיחלום שנתיים ימים רצופים, וי"ל עפ"י מעשה ממרן הבעל שם טוב זי"ע שנסע עם המגיד הק' רבי מנחם מנדל מבאר זצ"ל, ויצמא הרב רבי מנחם מנדל למים, ואמר לו הבעש"ט ז"ל אם יהיה לך בטחון אמיתי בהש"ת, יזמין לך מים. וכן היה, שנזדמן להם ערל אחד, ושאל אותם אם פגעו בסוסים שנאבדו ממנו, אשר זה כבר כמה ימים שהוא מחפש אותם, ובקשו ממנו מים ונתן להם. ושאל המגיד להבעש"ט: כיון שהערל לא נסע רק למעני, להרוות צימאוני, למה נסע הערל זה כבר ג' ימים? והשיב לו: הש"ת הזמין לך אותו מקודם, כדי להיות מזומן לך, שברגע שיהיה לך ביטחון עצמי ימלא חסרונוך.

גם כאן, לגבי יוסף, שנענש על שפנה אל וביקש משר המשקים להזכירו לפני פרעה, לישב במאסר עד שהיה לו ביטחון – לכך הזמין לפרעה חלום במשך השנתיים, כדי שיהיה מוכן ומזומן כאשר יגיע לביטחון האמיתי.

(אמרי פנחס – פר' מקץ)

אמרתי ליצר הרע הרע מדוע לא באת באמצע האוכל...

בשבחי הבעל שם טוב (עמוד קיב) מביא: שמעתי מפי ר' מנדל מבאר, שאמר: בימי נעורי בעת התלהבות בשעת התפלה עלה במחשבותי, איך מלא לבי להתפלל לפני הש"ת מוכלל מפשעים ושבד לבי בקרבי. והיה כך זמן רב ולא יכולתי להפטר ממחשבה זו, כי נדמה לי שהיא מחשבה טובה. ואח"כ חשבתי בלבי: למה לא נופלת מחשבה זו במוחי ובלבי כשאשב לאכול אצל הקערה, אז דחיתי מחשבה זו.

הרה"ק רבי מנחם מענדיל מ"מ דק"ק באר זי"ע היה מראשוני וגדולי תלמידי מרן הבעש"ט הק' זי"ע. רבו הבעש"ט הק' העיד עליו שההבדל ביניהם הוא כחוט השערה בלבד, וחוט השערה זה אינו יכול להשיגו (כתבי ר"י שו"ב דף ל').

המגיד מבאר קירב את המגיד הגדול רבי דוב בער ממעזריטש זי"ע לרבו הבעש"ט הק' זי"ע.

בשבת הראשונה שנתקבל הרה"ק רבי מנחם מענדיל זי"ע כמגיד מישורים בעיר באר, בא הבעש"ט הק' לשבות שם.

כמו"כ בא הבעש"ט הק' כמה פעמים ביום י"ג מידות לפני יוה"כ אליו לק"ק באר.

המגיד הק' מבאר היה חביב מאוד בעיני רבו הבעש"ט והיה לו רשות לשאול את הבעש"ט הק' כל דבר (מאמר מרדכי עמ' ה).

דרכו בקודש היה לומר ד"ת ומוסר רק במקום שהיה נותנים לו מתן שוכרו בצדו (דרך מצותיך קיב, ב) ע"ש.

רעו וידידו הגה"ק הכהן הגדול מפולנאה זי"ע מזכירו בספריו הק' (תולדות יעקב יוסף, בן פורת יוסף, צפנת פענח, כתונת פסים) למעלה מששים פעם; ומטייל בדבריו הק' באריכות ומפרש דבריו. הוא מוזכר גם בשאר ספרי אבות החסידות: דגל מחנה אפרים, מאור עינים, מבשר צדק, קדושת לוי, אמרי פנחס ועוד.

נתבקש בישיבה של מעלה ביום י"ב סיון תקנ"ד.

הרה"ק רבי יצחק אייזיק ווייס זי"ע בעל 'חקל יצחק' מספינקא י"ג סיון תש"ד

יוסף זיע"א, פרע את הנזק, ואמר האמרי יוסף זיע"א, שבתור עונש על מעשהו עתידים להידחק אצלו יהודים רבים עד כדי שישברו כל דלתותיו וחלונותיו.

בגיל חמש עשרה שנה נשא את בתו של הרה"ק רבי ישכר בעריש אייכנשטיין מווערצקי בעל "מלבוש לשבת יום טוב".

כבר בחיי אביו קבל דרכי הנהגה ממנו ומשנת תרס"ד ואילך, כשחלה רבינו האמרי יוסף את חליו, הנהיג למעשה את חסידי ספינקא.

הגה"צ רבי נפתלי צבי אב"ד בילקא ה"ד בנו של רבינו מרן ה'חקל יצחק' פנה בשאלה אל

הרה"ק רבי יצחק אייזיק ווייס נולד בשנת תרל"ה לאביו הרה"ק האמרי יוסף זי"ע לאחר שנים ארוכות של ציפייה ותוחלת, בברכתם של מהר"א מזידיטשוב זי"ע והדברי חיים מצאנז זי"ע.

ה'חקל יצחק' זי"ע נפל פעם בילדותו ונחבל, קרא לו אביו רבינו מרן ה'אמרי יוסף' ושאלו אם לא החסיר באמירתו הבוקר אחד מסממני הקטורת.

בתור ילד היה מאוד שובב, עד שיום אחד נכנס השכן לאביו האמרי יוסף זיע"א, בטענה שבנו יצחק אייזיק זיע"א שבר שמושה בחלונו, והאמרי

ארץ ישראל היא כקדושת בית הכנסת, ולכן אם מסוגל אתה לשמור על עצמך ולהתנהג בארץ ישראל כאילו מתגורר אתה בבית הכנסת, יכול אתה לנסוע, ואם לאו – מוטב שתשאר בביתך בחוץ לארץ.

אבא! "כך כתוב בתורה"

כי יהיה להם דבר בא אלי וגו' והודעתני את חקי האלקים ואת תורתיו (יתרו יח, טז).
הרה"ק החקל יצחק מספינקא זצ"ל נהג לפרש את הפסוק שלפנינו, על פי הסיפור המלבב מהרה"ק רבי מאיר"ל מפרימישלאן זצ"ל. מעשה ברבי מאיר"ל שהיה יושב ודורש בשולחנו כמשה מפי הגבורה והוא מתכוון לדרוש ולפרש הכתובים באופן שימשיכו ברכות וישועות לישראל. אם כי הדרוש כשלעצמו אינו מתיישב די צרכו, התפלא משהו למה לו להתאמץ כל כך בדרך הדרוש, וכי אינו יכול לברך את ישראל בלעדיו. אמר לו הצדיק כבר נפסק להלכה בשו"ע שאם ראה את אביו אינו נוהג כשורה, לא יאמר לו עברת על דברי תורה אלא יאמר: אבא! "כך כתוב בתורה". ולכן משתדל אני למצוא בית אחיזה במקראות כדי להמשיך ברכה.

ככל הדברים האלה, הסביר החקל יצחק, אמר משה רבינו ליתרו חותנו: "כי יהיה להם דבר בא אלי" – כשפוגעת בישראל מדת הדין ח"ו, ובאים אלי לשפוך שיחם, "ושפטתי בין איש" (-זה הקב"ה שנקרא ה' איש מלחמה), ובין רעהו" (אלו ישראל שקראם 'למען אחי ורעי') וככה אני עושה זאת "הודעתני את חוקי האלקים ואת תורתיו" אני דורש ומכריע שכן הוא הדין על פי חוקי התורה שצריך להושיעם מכל צרותיהם.
שושלת ספינקא (עמ' שע"ז)

זכר, וא"כ לא היו בלשכת הטלאים רק זכרים ולא נקבות. ואולי טעה השומע הדברים הנ"ל ולא הבין כוונת רבינו הדברי חיים בזה עכ"ד"ק.

(חקל יצחק להרה"ק מספינקא זצ"ל - פר' פנחס)

קדושת בית הכנסת

סיפר הרה"ק האמרי יוסף מספינקא זיע"א: מעשה ביהודי אחד שבא לשאול את עצתו של הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זיע"א האם יסע לארץ ישראל או לא? נענה הרבי ואמר לו: הגמרא אומרת במסכת ברכות (ח). שאמרו לרבי יוחנן איכא סבי בבבל, שיש יהודים זקנים החיים בבבל. התפלא רבי יוחנן ואמר, הרי הפסוק אומר (דברים יא כא) 'למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע ה' לתת לאבותיכם', הרי שההבטחה לאריכות ימים היא רק לאלה המצויים בארץ ישראל, אבל בחוצה לארץ לא. נענו ואמרו לרבי יוחנן שאותם זקנים מאריכים להיות בבית הכנסת, הם מקדימים לבוא בבוקר לשחרית, ומאריכים לשהות בערבית, נחה דעתו של רבי יוחנן וסרה תמיהתו, וכך אמר: אכן דבר זה הוא שהועיל להם לאריכות ימים, וכפי שאמר רבי יהושע בן לוי לבניו: הקדימו לבוא לבית הכנסת בשחרית, ותאריכו לשהות בו בלילה, וכך תאריכו ימים. וביאר המהרש"א, שבתו הכנסיות שבבבל יש בהם קדושת ארץ ישראל, ולכן אלו המצויים בהם תדיר הם כאילו שומעו 'על האדמה אשר נשבע ה' לתת לאבותיכם' ולכן גם הם בכלל הבטחת אריכות הימים.

סיים רבי משה לייב מסאסוב ואמר לאותו יהודי: אם קדושת בית הכנסת היא כקדושת ארץ ישראל, הרי שנמצאו למדים שקדושת

הרה"ג ר' אליעזר דייטש זצ"ל אב"ד באניהד בעמח"ס תבואות ופרי השדה, וענה לו הרה"ג בכתב לשאלתו וכך לשונו: מכתבו הגיעני לנכון ולא היה מהראוי להשיב לו, הלא יוכל לשאול כל ספיקותיו מאביו הגאון הצדיק שליט"א (זצ"ל) אשר כל רז לא נעלם ממנו רק שלא להשיב פניו ריקם אשיב לו בקיצור. (שו"ת פרי השדה ח"ג סי' ק"ז (תרע"א))

בשנות מלחמת העולם הראשונה נמלט ר' יצחק אייזיק מספינקא והתיישב במונקאטש. כעבור שנים אחדות עבר לסעליש, שם נבנה בית מדרש גדול ובתי דירה.

כל שנה ביום היארצייט שלאביו האמרי יוסף היה בא לספינקא לפקוד את ציון אביו ואז נקבצו בספינקא אלפי חסידים.

מרו החקל יצחק עלה על המוקד באושוויץ ביום י"ג בסיון תש"ד הי"ד.

גם בזה"ז עומד אליהו ומקריב תמידין בביהמ"ק

שמעתי ממגדי אמת, אשר מרו הקדוש הדברי חיים מצאנז זצ"ל כאשר דבר מזה [מדברי רבמ"ע מפאנז זצ"ל בספר עשרה מאמרות מאמר אם כל חי ח"ג סי' כ"ג הכותב שגם בזה"ז עומד אליהו ומקריב תמידין בביהמ"ק ואף על פי ששם, דהרי תנינן מקריבין אף על פי שאין בית עכ"ד"ק]. ואמר (הרה"ק הדברי חיים זצ"ל) אשר בחורבן ביהמ"ק נשארה לשכת הטלאים מלא בטלאים ופרו ורבו, ומתן אליהו מקריב, עכ"ד"ק.

וכתב בחקל יצחק: אמנם לא זכיתי להבין דבריו הק', דהא איתא במשנה דתענית דבי"ז בתמוז בטל התמיד, וכ' ועוד הא התמיד היה עולה והוא

הגה"צ רבי חיים מוואלאזין זי"ע

בעל 'נפש החיים' י"ד סיון תקפ"א

מהמעלות שמנו חכמים שהתורה נקנית בהם... הגר"ח נתבקש לישיבה של מעלה בי"ד סיון שנת תקפ"א ומנ"כ בוואלאזין.

הבא לטהר מסייעין לו

סיפר הגאון רבי זעליג ראובן בענגיס זצ"ל, רבה של ירושלים, סיפור מופלא אותו קיבל איש מפי איש: הגאון רבי חיים מוואלאזין זצ"ל היה מקפיד מאוד שלא לברך שום ברכה מבלי שיהיה לידו מישהו שיענה אמן אחר ברכתו. והנה פעם אחת,

רבינו רבי חיים מוואלאזין זצ"ל, נולד בשנת תק"ט לאביו הגאון רבי יצחק זצ"ל.

למד אצל הגאונים השאגת אריה ורבי רפאל מהאמברוג זצ"ל. והיה תלמיד מובהק של הגר"א מוילנא זצ"ל.

רבינו כיהן כאב"ד וואלאזין והקים את ישיבת וואלאזין המפורסמת. מחיבוריו, שו"ת חוט המשולש, נפש החיים ועוד.

בין תלמידיו נמנו המשכנות יעקב וה"בית דוד". בהקדמת ספר "תקלין חדותין" על מסכת שקלים כתב על רבינו: "כי לא חסר לו כלום

ולבטל מעליו כל דינים ורצונות אחרים שלא יוכלו לשלוט בו, ולא יעשו רושם כלל, כשהאדם קובע בלבו לאמר, הלא ה' הוא האלקים האמתי ואין עוד מלבדו, ומבטל בלבו ביטול גמור ואיוו משגיח כלל על שום כח או רצון בעולם, ומשעבד ומדבק טוהר מחשבתו רק לאדון יחיד ב"ה, כן יספיק הוא ית' בידו, שממילא יתבטלו מעליו כל הכוחות והרצונות שבעולם".

"וזהו ענין 'עשה לך שרף', ואמרו בזמן שהיו ישראל מסתכלים כלפי מעלה ומשעבדים את לבם היו מתרפאין (ר"ה כט). רצונו לומר כשהסתכלו כלפי מעלה להנחש השורף והתבוננו כוחו הרע, עם כל זה בטלוהו מלבם ולא השגיחו על כוחו הנורא, ושעבדו לבם באמת לאביהם שבשמים בלבד היו מתרפאין" (נפש החיים).

בענין זה מסופר (הובא במרביצי תורה ומוסר), כשהגיע זמנו של מרן הגר"ז מבריסק להתייצב לעבודת הצבא הרוסי, נשקפה לו סכנה שיגייסו אותו לחילות הצאר וישלחוהו לחזית האש, יעץ לו אביו מרן הגר"ח להגות ולקיים את דבריו של זקנים הגר"ח מוולאזין בנפש החיים (שער ג פרק יב), כי בעת שהאדם קובע בליבו כי אין עוד מלבדו ית', ומבטל ביטול גמור כל כח ורצון אחר בעולם, כי אז שום כח ורצון אחר בעולם זולתו ית' אין להם שליטה עליו כלל. - הודות לעצה זו, סיפר לימים מרן הגר"ז, עלה בידו להשתחרר מידי הצבא הרוסי

הבחור הסתכל על פני רבו בתמיהה ואמר: אני? אימתי באתי לביתו של הרב? אזי הבין הרב, כי אכן אותו בחור לא היה אצלו מעולם בלילה, אלא שכנראה נשלח משהו מן השמים בדמות אותו הבחור בכדי לענות על ברכתו אמן.

***

על הפסוק (במדבר ח ו): 'קח את הלויים מתוך בני ישראל וטהרת אתם', מסביר רבינו האביר יעקב זיע"א כי כאן מרומו דברי חז"ל (שבת קד). 'הבא ליטרה מסייעין אותך', כי הנה 'הלויים' עולה בגימטריא צ"א, שהוא כמנין שם הוי"ה ושם אדנות יחד, והכוונה היא לאותם האנשים הבאים להטהר ורצונם להתדבק בשכינה ולחבר קודשא בריך היא ושכינתיה, וכיון שרואה הקב"ה את רצונם הטוב של אותם 'הלויים', של אלו שרצונם להטהר ולהטיב, הרי הוא בא לסייעם והוא 'מצוה עליהן מלאכים או נשמות הצדיקים לסייעם' ועל ידי זה הוא מטהר אותם ומביא אותם אל השלימות.

(ספיר ויהלום בהעלותך פ"א - להגדה ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

סגולה נפלאה להסיר מעליו כל הדינים ורצונות אחרים

כתב מרן הגר"ח מוולאזין:

"ובאמת הוא ענין גדול וסגולה נפלאה להסיר

היה זה בשעה של אחר חצות הלילה, ורבי חיים היה מאד צמא. הוא ביקש לשתות אך לא היה מי שיענה אמן על ברכתו. בני ביתו כבר היו ישנים באותה שעה, והוא כמובן לא רצה להפריעם משנתם. הרחוב היה שומם ונפש היה לא עברה בו. התייסר רבי חיים בצמאונו, אך לעבור על מנהגו הטוב לא רצה.

לפתע שומע רבי חיים דפיקות בדלת הבית. הוא פותח ולהפתעתו מגלה כי מדובר באחד מבחורי הישיבה הגדולה שבוולאזין. שאל אותו רבי חיים: מה לידידי בביתו בשעה זו של אחרי חצות הלילה? ענה הבחור, כי הוא שקוע בסוגיא קשה, ומחמת שקושיה עצומה הציקה לו הוא בא לבקש את דעת רבו בענין זה. לא הייתי דופק בדלת, אילולא שראיתי כי הבית מואר, התנצל הבחור בפני רבי חיים. שמח רבי חיים מאוד על החסד שעשה עמו הבורא יתברך שזימן לו מישהו שיענה אמן אחר ברכתו. בטרם עסקו בבירורה של הסוגיא, רבי חיים לקח כוס מים ובירך עליו ברכת 'שהכל' ולאחר מכן ברכת 'בורא נפשות', ואותו הבחור ענה אמן, ורק לאחר מכן ישבו שניהם יחד ללבן את מהלך הסוגיא עד אשר נחה דעת הבחור בפשט שהסביר לו רבו ונפרדו לשלום.

ויהי למחרת בבוקר, בהגיע רבי חיים אל הישיבה, נישש אל אותו בחור להודות לו על אשר הגיע לביתו ושבזכותו הרווה את צמאונו. אך

הגאון הגדול רבי יצחק דב קופלמן זצ"ל

ראש ישיבת לוצרן בשווייץ

ט"ו סיון תשע"א

שבגורדנה. ובפרוץ השואה לקח הוא מביתו של הרב שקופ את כתביו. הרוסים ניסו לאלצו למסור את הכתבים, אך ללא הצלחה. כתבים אלה פורסמו בספר "חידושי רבי שמעון יהודה הכהן". הלך לעולמו בט"ו בסיוון תשע"א, בן 105. בצוואתו הורה להכתיר את בנו רבי משה כממלא מקומו בראשות הישיבה.

תורה - עשרים וארבעה שעות

מרן הגאון הגדול הרב יצחק דוב קופלמן זצוק"ל היה מבכירי וממצוייני תלמידי הגאון המפורסם רבי שמעון יהודה שקאפ זצ"ל, ר"מ ישיבת "שער התורה" דגורדנה, מחבר ספר 'שערי יוסף' ועוד, וממנו ינק את חכמת תורתו.

הוא גם זה שזכה להציל בנס ובמסירות נפש את כתביו רבו, ובעטיים נתפס ע"י חייל רוסי, ונשלח

נסע לחפש מועמד מתאים לתפקיד ראש הישיבה שיכהן במקביל לו, בסופו של דבר נבחר לתפקיד זה הגאון רבי אליקים שלזינגר.

הרב קופלמן היה מן היחידים שנכחו בשעת פטירתו של רבו רבי שמעון שקופ בביתו

הגאון הגדול רבי יצחק דב קופלמן זצ"ל, ראש הישיבה זצ"ל נולד נולד בחרקוב שבאוקראינה בשנת תרס"ו. למד ח"י שנה אצל הגאון רבי שמעון שקופ בישיבת שער התורה בגורדנה. במלחמת העולם השנייה הוגלה לסיביר ועבד בעבודת פרך. אחרי המלחמה הועמד בראש ישיבת "קאפעלך", שהוקמה מחדש ליד העיר אנטוורפן שבבלגיה. הרב קופלמן עמד בראשות הישיבה במשך למעלה מעשר שנים, ולאחר מכן עבר לגניו יודק לעמוד בראשות ישיבת "שערי יוסף" (שנקראה על שם ספרו הידוע של רבו הרב שקופ).

בשנת תשכ"ד עבר לכהן בראשות ישיבת לוצרן (בעיירה קריניץ שליד לוצרן) שבשווייץ, והחליף בתפקיד זה את הגר"מ סולובייצ'יק. גיהל עד לפטירתו את הישיבה, חרף גילו המבוגר. שימש בישיבה גם כמשגיח.

ביקר לראשונה בישראל בשנת תשט"ו, כאשר

ההיא היתה שם אנדרמולסיה גדולה, וכולם היו עסוקים אז בפרנסה ושקום, אבל הוא חיפש איזה בית מדרש, הוא נכנס ונתקל בגמרא ומיד התפרץ בבכי. הוא התיישב ללמוד שם שעות על גבי שעות ללא הפסקה. לא עשר ולא חמש עשרה שעות, אלא עשרים וארבע שעות ברציפות, היה שקוע בתוך הגמרא! כאשר שאלו אותו, הסביר שעכשיו כאשר הוא מתחיל חיים חדשים, רוצה הוא שזה יהיה ההתחלה.

גל מתיקות הדף היומי

את עצמו בן חורין יותר מאשר סוחר אמריקאי ממוצע. כי בסיביר מהרגע שנגמרה העבודה, נותרו לו לפליטה דקות או שעות מספר, שעזבוהו לנפשו ויכול היה להתפנות, ולו במחשבתו, לעסקיו הוא, מה שאין כן אהו.

סוחר אמריקאי המשועבד לעסקיו עשרים וארבע שעות ביממה, ואינו יכול להשתחרר מעיסוקיו אפילו לרגע קט...

בשנת תש"ו לאחר נדודים רבים הצליח הגר"ד לצאת מבעד מסך הברזל ולהגיע לפראג. בתקופה

לגלות בסיביר ולאחר מכן בסמרקאנד. הרפתקאות שונות עברו עליו באותן שנות הבלהות, אך בעוז רוחו לא נרתע מלעסוק בהרבצת תורה בכל התנאים, כשהוא מלקט סביבו נערים בודדים ללמד.

תורה במחתרת.

על תקופת שהותו בסיביר התבטא לימים הרב קופלמן תחת אחד השיחים, שעל אף שהם נידונו שם לעבודת פרך, ונוצלו בכל דרך אפשרית כשרדו בהם ללא רחמים, מכל מקום הרגיש

הרה"ק רבי מרדכי מנחם מענדל מווארקא זי"ע

ט"ז סיון תרכ"ח

ומעשה בחסיד שהיתה שעתו דחוקה עליו, וביקש ברכה מהרבי. הורה לו הרבי שיקנה כרטיס הגרלה. לאחר זמן הגיע אליו לבשר שזכה בהגרלה. בירכו הרבי שיזכה פעם נוספת. לאחר שזכה שנית, נענה הרבי ואמר: זה טוב בשביל בני הבית אבל אתה צריך עוד אחד. וזכה גם פעם שלישית.

בשבת שירה בעת שבתו בשולחן הטהור האריך בדברי תורתו שהתואר 'רבי מיוחד רק לאלו שמשותדלים בחסד מרומם עליון שישפיע שפע טובה וברכה לעולם הזה. והוסיף שהחווה מלובלין נקרא בשם 'רבי כשמוכירים את שמו אומרים 'רבי מלובלין' מפני שהשתדל בתפילות על פרנסה בהרחבה לעולם, ואילו המגיד מקוזניץ שהיה מתנגד לזה והחזיק בשיטה שיאה עניוּתא לישראל נשאר בשם מגיד, המגיד מקוזניץ.

(ספיר ויהלום בשלח תש"פ - להגה"ח ר' מנחם מגדל פומרנץ שליט"א)

מה התכוון הרה"ק מווארקא בתשובתו: "פלטתים"...

ידוע שהרה"ק רבי מנחם מגדל מווארקא זצ"ל היה ממעט בדיבורו, ואף כאשר הגיד דברי תורה בשולחן היה אומר בקיצור גדול, ולכן היה נקרא בפי כל "הצדיק השותק".

פעם נפגש עם אחיו הרה"ק רבי יעקב דוד מאמשינוב זצ"ל, וכדרכו בקודש ישב בשתיקה ולא הוציא הנה מפיו, אך אחיו הפציר בו מאוד לומר תורה, עד שבשום אופן לא יכול היה לסרב יותר, בלית ברירה פתח הרה"ק מווארקא ואמר לפרש את דברי המשנה (מסכת אבות): "שניים שיושבים" – שני אנשים המסובים יחד "ואין ביניהם", היינו שישבתם יחד היא מתוך אהבה ואחוּוה, ואין ביניהם שום פירוד ומחלוקת, הרי זה בחינת "דברי תורה"... ובזאת הצליח בחכמתו לקיים רצון אחיו להגיד 'תורה' ובד בבד להתחמק

בפקודת הרבי שיבא. ושוב השיב שלא ילך. הדבר חרה לחסידים: היתכן הרבי שולח לקרוא לך ולא תרצה לילך.

עמד הרב החסיד רבי יעקב שמעון, גיסו של הרבי מווארקא ומגדולי החסידים, קיפל את המפה ואמר: לא נמשיך את הסעודה עד שתלך לרבי. אם כך, נענה רבי דוד בעריש ואמר: הנה אני מוכרח ללכת, אולם לא אסכים עמו. כל החסידים לא הבינו את דבריו. הוא נכנס לחדר, פשט את כל בגדיו ולבש בגדים אחרים, והלך לקודש פנימה. שם שהה מספר שעות עם הרה"ק מווארקא. כשיצא היה עיפין מאד וכולו נוטף זיעה, ואמר בלשון קודשו: הנה הרבי רצה שלחסידים לא תהיה עשירות כדי שלא יהא להם טרדות בעבודת השי"ת, אולם לפי דעתי גם לעבודת ה' צריכים להיות מושפע בעושר וכל טוב בכדי שיוכלו לעבוד את השם בשמחה, לכן לא הסכמתי לרצונו הקדוש בזה.

סיפרו החסידים שבתחילת הנהגת הרבי מביאלא הגיעו חסידים רבים לבקש אודות פרנסה. נענה ואמר להם: 'כשאצליח להגיע לקופה אני אתפוס ואחלק לכולם'. ואכן כל ימי הנהגתו השפיע עשירות גדולה על כל החסידים. בימיו לא נצרכו כלל לאסוף עבור קמחא דפסחא וכדומה עבור החסידים.

הרה"ק רבי מרדכי מנחם מענדל מווארקא זי"ע, נולד בשנת תקע"ט בזאריק, לאביו הרה"ק רבי יצחק מווארקא זי"ע.

כבר בקטנותו היה מסתיר את עצמו ואת מדרגותיו. עוד בחיי אביו הנהיג חבריא קדישא אשר היו מסבים יחדיו וממתקים סוד לעתים תכופות. נסע והתקשר אל הרה"ק מקאצק זי"ע.

אחר הסתלקות אביו, לא אבה בתחילה לקבל את ההנהגה, ורק לאחר כמעט שנה לא עמד בהפצרת החסידים והתחיל להנהיג את העדה. ביראת הרוממות ותוך רטט של קדושה הזכירו חסידי ווארקא את רבם הגדול, כקדוש עליון, כאחד השרפים.

סגור ומסוגר בעולמו היה, מסתיר מעשיו ודרכיו מעיני אדם, מכסה טפחים ומסרוב לגלות טפה. לרוב שותק, ורק לעתים השמיע דברים קצרים, כמה מלים החודרות לעמקי הלב.

תשע עשרה שנה ניהל הרבי ר' מענדל את עדתו הגדולה, וקירב לבבות לאהבת הבורא בדרכו המיוחדת, עד שנתבקש לשיבה של מעלה ביום ט"ז סיון שנת תרכ"ח.

סייג לחכמה שתיקה

בין הצדיקים היו שני דרכים בעבודת השי"ת, האם מן הראוי יותר להיות עני כדברי חז"ל 'יאה עניוּתא לישראל' או שלהיפך עדיף להיות עשיר ואז יהיה ליבו פנוי לעבודת ה', ואדרבה עניות מעבירה את האדם על דעת קונו.

הרה"ק רבי דוד בעריש מביאלא זיע"א אחז כל ימיו בשיטה השניה שעדיף לעבוד את ה' מתוך הרחבה. באחת הפעמים בהם היה בווארקא, בחיי רבו הרה"ק רבי מגדל מווארקא זיע"א, ישב בסעודה עם החסידים באכסנייתו. תוך כדי הסעודה בא המשמש של הרה"ק מווארקא וקרא לו אל רבו. לתמיהת כל החסידים השיב: לא אלך. לאחר זמן מה חזר המשמש שנית וקרא לו בשנית

נאה לדרוש גם כשנראה שאין כולו מתפרש על פי הדרשה.

ובזה י"ל, שהיתה כונת הרה"ק מווארקא בתשובתו "פלשתים" שמאמרו אין צריך להתאים ולהתפרש בהמשך המשנה.

אמנם צדיקים (ראה בארות המים למהרצ"ה מרמינוב זצ"ל) הוסיפו לבאר המשך המשנה כך: "שנים שיושבים" אזי דווקא כשמדת ה"אין" שרויה ביניהם, דהיינו ששניהם בבחינת עפר ואפר ואין האחד מתנשא על חבירו, דווקא בכהאי גוונא ישיבתם כדברי תורה, אבל אם מסך הגאווה מבדיל ביניהם, הרי זה כמושב לצים.

מפי ספרים וסופרים (אבות ח"א עמ' תל"ה)

בהמשך הפסוק, השיב להם הגר"א: אי משום הא לא אריא כי "פלשתים יוכיח", דהנה בתורה כתיב "ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים", ופירשו חז"ל (שמ"ר פר' כ, יא) שהשי"ת לא נהג עם בניו כדרך הארץ, שדרך כל הארץ מי שקונה עבדים קונה אותם על מנת שיהיו מרחיצין וסכין אותו וטוענין אותו ומאירין לפניו, אבל הקב"ה לא עשה כן לישראל אלא היה מרחיצן וסך אותן והלבישן ונשאן והאיר לפניהם, לכך נאמר "ולא נחם אלקים דרך ארץ", ואף על פי שלפי דרשה זו אין ביאור לתיבת "פלשתים" הכתוב בהמשך הפסוק, מכל מקום הדרש ידרש, כי הכתוב נמסר לחכמים שבכל דור ודור שאותו ידרשו כפי דעתם, ולהם

ולהשתמט מלדרוש ברבים דברי אלקים חיים, והיתה זו אמתלא שלא לומר דברי תורה.

באותו מעמד נכח גם אחד מחסידיו של הרה"ק מאמשינוב, והיטב חרה לו על דיבוריו הקצרים של הרה"ק מווארקא אחרי שרבו הפציר בו כל כך, ומשום היותו איש שמזוג חם, מיהר והקשה להרה"ק מווארקא: אם כן האין יתבאר המשך דברי המשנה "הרי זה מושב לצים", נענה הרה"ק מווארקא כדרכו בקצרה "פלשתים", ולא יסף עוד. והביאור בזה נראה, כאותו מעשה המסופר על הגר"א מוילנא זצ"ל, כשדיברו לפניו על החסידים ועל מעשיהם, היו מי שהוציאו דיבה על הצדיקים המפרשים חצאי פסוקים ואין הביאור עולה יפה

הגה"צ רבי משה פארהאנד זי"ע אבדק"ק מאקאווא י"ז סיון תש"ד

להתייצב באותו היום, וביקש את ברכת רבינו. נבהל רבינו והשיב בצער רבי: "חבל, חבל, שלא ידעתי קודם לכן כי צריך אתה היום להתייצב. רק ברכה אחת היתה לי היום, וכבר נתתה לאחר!" רבינו ישב כמשתומם ושקע בהגיגו במשך כמה רגעים, לבסוף נענה כשה אל עצמו ואמר: "אהבתי אל תלמיד יקר זה כה גדולה. אברך גם אותך, ויהי מה!" ואכן, ברכתו של רבינו נתקיימה במלואה, וגם אותו בחור חזר כשתעודת שחרור בידו.

המחיש לתלמידיו שמשיח עומד כבר בפתח

סיפר אחד התלמידים של רבינו, אשר היה גם תושב העיר מאקאווא, לאמור כי היתה תקופה בה סבל מקשיי פרנסה וידע מחסור ותלאה, מכיון שמעילו העליון כבר לא היה במיטבו, אך ידו לא השיגה לקנות חדש, החל לחסוך פרוטה לפרוטה, ונהג כך במשך תקופה ארוכה, בתקוה כי לבסוף יעלה בידו לקנות לעצמו מלבוש חדש.

יום אחד, בדרשה עילאית שנשא רבינו בבית הכנסת בקהילה נסובו דבריו על אודות ביאת המשיח ותוקף האמונה ב"אחכה לו כל יום שיבוא". למחרת, מספר - האישי "פשוט התביישתי מעצמי על הפרוטות - שהגני חוסך ליום מחר, כאשר משיח ניצב כבר בפתח ובודאי חיש מהרה ינהלנו קוממיות לארצנו בו ביום, הוצאתי את המטבעות שחסכתי ומיהרתי לסדר בהם את ענייני, מתוך תחושה עמוקה כי הופעת המשיח אינה אלא ענין של יום או יומיים, וחייבים להזדרז כדי להיות מוכנים לעלות עמו לירושלים".

גל רחשי לב-בהעלותך

תרופה למחלתו וביום ה' פרשת בהעלותך, י"ז סיון תש"ד, השיב את נשמתו לבוראה.

למחרת ביום ערב שב"ק הובילו את ארונו בחזרה למאקאווא וערכו לו בני עירו לוויה בבכיה גדולה ונטמן באוהל בביה"ח. מפני הרעה נאסף הצדיק.

בגמר שבעת ימי האבל גירשו הרשעים ימ"ש את בני קהילת מאקאווא למחנות העבודה. זי"ע

גודל כח ברכותיו

פעם, כאשר רבינו עמד באמצע תפילתו, הגיע אליו אחד מבני הקהילה, אשר לא נמנה על תלמידי הישיבה, וביקש את ברכתו, כיון שהיה עליו להתייצב בעוד שעה קלה לפני ועדת הצבא. רבינו רמז לו שימתין עד שייסיים תפילתו, ולאחר מכן ברכו שייצא לחופשי, וכן היה.

מאוחר יותר באותו היום, ניגש אל רבינו אחד מתלמידי הישיבה, אשר היה אף הוא צריך

הגה"ק רבי משה פארהאנד זי"ע נולד בנייטרא לאביו הצדיק תמים ר' יוסף צבי זצ"ל בחודש מנ"א שנת תרכ"ב.

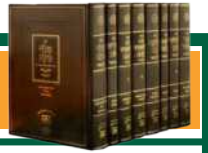
תחילת לימודו היתה בנייטרא ואחרי כן עבר ללמוד במטרסדורף בישיבתו המפורסמת של הגה"ק רבי שמואל עהרנפעלד בעל "חתן סופר". כבר אז נודע כקדוש ה' מכובד. התנהג בקדושה ובטהרה, והרבה לסגף את עצמו בתעניות ובכל מיני סיגופים. פעם אחת הזמינו רבו אליו והוכיחו על כך, שהרי אמרו חז"ל שתלמיד חכם אינו רשאי לישב בתענית!

בהגיעו לפרקו חזר לנייטרא ונשא את בתו של הרבני רבי אהרן שענפעלד, נכדת רבי מרדכי שענפעלד ראב"ד נייטרא בעמח"ס דברי יוסף. אחרי נישואיו המשיך לישב באהלה של תורה והתמסר ללימודו בשקידה רבה. כעבור זמן הוכתר כדומ"ץ בנייטרא ורב חברת "מחזיקי תורה", וגם הרביץ תורה לתלמידים רבים.

כשלושים ושנים שנה הנהיג את עדתו במאקאווא, הרביץ תורה לתלמידים, אהב את הבריות וקירבם לתורה, ומצד שני לחם מלחמתה של תורה לשמור את צביון העיר ולשומרה מפני הרוחות החדשות שהיו מנשבות באותם הימים. והיו ידיו אמונה עד בוא השמש.

בשנת תש"ד נעצר בעלילה ע"י השוטרים הרשעים ובחסידי שמים הצליחו להשיג שחרורו אחרי השתדלות נמרצת מכל בני קהילתו, אך בריאתו התרופפה.

בתחילת חודש סיון נסע לדרוש ברופאים בעיר פעסט וחשב להתאושש במקצת בשלוח היחסית ששרתה בעיר הבירה. אך לא עלתה לו למצוא

תאוות הכבוד לעת זקנה

אלה פרק ט).

***

סיפר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, ראש ישיבת מיר: כשעמד על סדר היום הציבורי עניין שהיה חשוב לעולם התורה נתכנסו ובאו כמה חכמים וגדולים לדון בעניין כדת מה לעשות. במהלך הדיונים נוצר ויכוח עז בין המשתתפים, זה אומר בכה זה אומר בכה. כשהתלהטו הרוחות קם אחד מהנוכחים, איש זקן בא בימים, נכבד ונשוא פנים, ואמר ברגש רב: דעו נא רבותי, הנה כבר זקנתי ושבתי, ובוודאי שאין פני מכוונות לרדיפת הכבוד, על כן יכול אני לומר לכם פה מלא שעליכם לקבל את דעתי, היות והיא האמת הטהורה מכל כבוד.

תוך כדי דיבורו נעמד הגאון רבי יהודה לייב חסמן זצ"ל ואמר בקול גדול: הדברים ששמענו מקודם שמי שהוא זקן בטלה ממנו תאוות הכבוד הם בטלים ומבוטלים, ואדרבה, נהפוך הוא כי מי שרודף אחר הכבוד אפילו מעט בילדותו, הרי שבזקנותו ירדוף הרבה אחר הכבוד! ואכן כך הוא, כי בזמן שנחלש אצל האדם אחד החושים, מיד יתגבר ויתחזק בו חוש אחר, ולפיכך, בשעת הזקנה, כשכל התאוות והרצונות כבר מתרופפים, מתגבר ומתחזק תאות הכבוד (שיחות מוסר'ב תשל"ב עמוד קה).

***

פעם אמר הרה"ק רבי בערצ'י מנדבורנא זיע"א שיש ואדם שקוע בתאות הכבוד עד כדי כך שבשעת פטירתו, כשהציבור הולך ללוותו בדרכו האחרונה, אילו היה לו את הכוח והאפשרות הוא היה מסובב את ראשו לראות האם חולקים לו את כבודו האחרון כהוגן, והאם יש ציבור גדול שמגיע להשתתף בהלווייתו (רזא דעובדא' שער האותיות, ענוה אות טו).

***

על הפסוק (במדבר ח כה): 'ומבן חמישים שנה ישוב מצבא העבדה ולא יעבד עוד', היה מפרש הרה"ק האמרי חיים מוויניץ זיע"א, שיש כאן תוכחת מוסר מיוחדת על החובה לעבוד ולהלחם על מידת הענווה, במיוחד בשנות הזקנה. כי הנה לכל תאוה ותאוה יש זמן משלה, בילדותו אוהב האדם את תענוגות העולם הזה ומבקש הוא ממתקים ומשחקים. משמתבגר תאב הוא לממון הרבה, וכשיש לו מנה הוא רוצה מאתיים, וכשמגיע לשנות הזקנה בטלות כל תאוותיו, מלבד תאוה אחת היא תאוות הכבוד שמקורה מגאווה וגבהות הלב. ועל זה הוא שאמר הפסוק 'ומבן חמישים שנה', כשמגיע האדם לגיל חמישים, היינו, בשנות זקנותו, 'ישוב מצבא העבודה', כבר אינו צריך להתייגע בעבודה קשה כל כך בכדי לשבר את תאוותיו ולכבוש את יצרו. אבל 'ולא' – בכדי להגיע למידת הענווה ולהתרחק מן הגאווה, לדעת שהוא כלום 'ולא', על זה 'יעבוד עוד', עליו עדיין להמשיך לעבוד ולהתייגע עד יומו האחרון.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

רבי אברהם קירזנר, היה מידידיו הגדולים וממקורביו של הגאון הצדיק רבי אליהו לופיאן זצ"ל עוד מימי שהותם יחד בליטא ובלונדון. לאחר פטירתו של רבי אליהו הוא סיפר, כי בשנת תשי"ח נפגש עם רבי אליהו שהיה באותם ימים מנהל רוחני בישיבת כפר חסידים.

היות ששהה רבי אברהם בישיבה כמה ימים, הזמינו רבי אליהו לישון עמו יחד בחדרו. מספר רבי אברהם קירזנר: בבוקר של יום אחד התעוררתי מוקדם מן הרגיל, והנה אני רואה את ר' אליהו עומד ליד החלון ומדבר כאילו לעצמו, בלחישתו, כדי שלא לעוררני מהשינה. הטייתי אוזני ושמעתי כיצד הוא חוזר פעם אחר פעם על הפסוק 'ולא תביא תועבה אל ביתך'. התפלאתי לעצמי: מדוע הוא חוזר שוב ושוב על פסוק זה?

בהמשך היום ניגשתי אליו ושאלתי: במחילה מכבודו, אולי יואיל לומר לי מה פשר הדבר ששמעתי בבוקר את כבודו חוזר שוב ושוב על הפסוק 'ולא תביא תועבה אל ביתך'? נענה רבי אליהו ואמר לי: אהה, האם בדיבורי עוררתי אתכם מהשינה? אמרתי לו: חלילה, לא הערתם אותי, כי כבר הייתי ער, אבל מאחר וכבר שמעתי אתכם חוזרים שוב ושוב על אותו פסוק, מבקש אני שתאמרו לי מה פשר האמירה הזו.

נענה רבי אליהו ואמר לי: עוד מעט אנחנו הולכים לישיבה, מקום תפילתנו הוא בכותל המזרח של הישיבה, ורגילים הם בני הישיבה לקום מפני, לא זו אף זו: רגילים הם להמתין לי בקריאת שמע ובתפילת שמונה עשרה, והרי יש לי לחשוש שמא חס ותלילה אפול חלילה במידת הגאווה, ואף שכמעט ולא שייך בזה ליפול בגאווה ממש, אבל לגבהות הלב בוודאי שיש לי לחשוש והרי כתוב (משלי טז ה) 'תועבת ה' כל גבה לב', והמילה 'כל' לרבות באה כל גבה לב, היינו, שיש כאן ריבוי אפילו מי שגבהות ליבו יסודה בתפקיד רוחני נעלה, וכגון מי שהוא מנהל

רוחני בישיבה וכדומה, והיה מקום לומר שבכגון דא אין הגאווה פסולה ואולי אפילו הוא כשרה ומותרת, אלא שמכל מקום מי יכול לשפוט ולומר שלא נתערב אצלו חס וחלילה גבהות לב שאינה של מצוה, ואם כן נעשה זה האיש תועבת ה' רח"ל, וכיצד יכול רב כזה להשפיע תורה ומוסר על התלמידים? לכן, סיים רבי אליהו ואמר, זו הסיבה שחוזר אני על הפסוק 'ולא תביא תועבה אל ביתך' כדי להציל את עצמי מהגאווה וגבהות הלב.

סיים רבי אברהם קירזנר ואמר: כשמעתי זאת יוצא מפי קדשו של רבי אליהו התפעלותי מאוד, ומרוב רגש אמרתי לו בתמיחה: ילמדנו רבינו, האם אנשים זקנים כמונו, אנשים שבורים ורצוצים בגוף ובנפש, יש לנו עוד מקום לחשוש שמא ניפול בגאווה? ויפן אלי ויאמר: איזו שאלה. הרי זה משל למה הדבר דומה: לפצצה איומה שמונחת בפנית אולם גדול, ואמנם במשך השנים כבר עברו על ידה אנשים רבים והיא לא התפוצצה, האם משום כך כבר אין סכנה שמא תתפוצץ עוד? (ר')

**"הדברים ששמענו
מקודם שמי שהוא זקן
בטלה ממנו תאוות
הכבוד הם בטלים
ומבוטלים, ואדרבה,
נהפוך הוא כי מי
שרודף אחר הכבוד
אפילו מעט בילדותו,
הרי שבזקנותו ירדוף
הרבה אחר הכבוד!"**

חדש בממלכת התורה

חדש

אוצר חינוך ספר תורה

בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'
מאסף וליקוט נפלא ומיוחד בעניני
הכנסת ספר תורה, ובתוכו המזמורים
הנהוגים לומר בהכנסת ספר תורה,
ופיטי קודש, עם ליקוט
מיוחד מספרי רבותינו
גדולי הדורות ורועי
החסידות, ודרוש נפלא
מתורת הגאון רבי מנחם
מנדל פומרניץ שליט"א.

חדש

שוע מתיבתא הו"מ הלכות שבועה בכית דין א סימנים פה-צא

מהדורת לאנדא
בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'

ספר הטור עם הערות וציונים, עם ספר שולחן ערוך
ונושאי כליו, בתוספת מדורי ביאור נרחבים והערות
נחוצות, ועוד שלל רב של הוספות לתועלת הלומד.
הביאור 'מתיבתא' ערוך בשפה ברורה ונוחה, כשאליו
נוספים: 'ילקוט ביאורים', ועוד מדורי ליקוט שונים,
ומגוונים, כשהכל ערוך ומוגה על פי דפוסים ישנים,
במהדורה מהודרת ומאירת עיניים, לתועלת הלומדים.

חדש

ביאורי התוספות בבא מציעא א כרך חדש

מהדורת גאלדבערגער
בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'
עם ביאורים יקרים משולבים בדבריו המאירים, בתוספת
מקורות וציונים, והרחבת הענינים הנושאים
ונותנים בדבריו. הכל במהדורה חדשה ומפוארת,
מאירת עינים, מוגהת בהגהה מדויקת ומתוקנת,
נוספו אלפי מראי מקומות וציונים, נפתחו ראשי
תיבות וקיצורים, הקטעים חולקו לפסקאות
קצרות, בתוספת כותרות משנה ובמעלות רבות.

חדש

מסכת אבות עיר התמרים

מהדורת באר מנחם
בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'
מסכת אבות עם פירוש ר"ע מברטנורא, עיקר
תירו"ט, רבינו יונה, מהר"י יעב"ץ, עבודת ישראל,
דברי חיים. עם ילקוט עיר התמרים
בו נקבצו ובאו כעמיד גרנה פירוש
כל משנה מספרי רבותינו זיע"א
מענפי משפחת עצי ה"תמרים"
ישמח משה, ייטב לב, קדושת
יד"ט, עצי חיים, מהר"י ט"ב.

חדש

מדרש רבה המבואר במדבר ד (חלק יג)

פרשיות בהעלותך - מסעי
בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'
'מדרש רבה עם מדור ביאור משולב,
שבתחתיתו הערות וציונים 'עין המדרש', ועם
מאסף ליקוטים 'אוצרות המדרש' שנלקטו
משאר המדרשים שבכל חלקי
התורה. בסופו גם מדור 'ילקוט
אמרים' אמרות קודש ופנינים
יקרים על דברי המדרש, מתורתם
של צדיקי הדורות וצ"ל.

חדש

משנה תורה להרמב"ם המבואר זמנים - עירובין

מהדורת 'קרן טללי ברכה'
מכון 'אור לישראל' - נהריה, בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר'
סדרת הרמב"ם המבואר. נושאי כליו ערוכים בדקדוק רב, מקוטע
ומנוקד, בעיצוב נאה ומשובח. ביאור משולב ומקיף לכל דברי
הרמב"ם, ערוך בשפה ברורה ושווה לכל נפש. הביאור מיוסד על
מפרשי הרמב"ם לדורותיהם, ובתוספת הקדמות,
מבוא בתחילת כל ענין, וכן מקורות וציונים להרחבת
הדברים והשיטות. בספר גם פסקי שולחן ערוך,
וילקוט ביאורים ועיונים נרחב על דברי הרמב"ם,
בסגנון 'מתיבתא' על הש"ס.

מלוך יקדין ויהיושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אבן עזרא שליט"א

מִי־הָרֵא חֹזֵר־פֶּא

חֹזֵר־פֶּא דְאֹרֵי־תֶא יְסוּד חֲדָשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְּרָשָׁה

כפי הענוה זוכים לתורה

במעשיו אומרים לו אתה קדמת לכל מעשה בראשית, ואם לאו אומרים לו אפילו יתוש שפל קדם אותך ונברא לפניך. ועוד אמרו שם, שכשם שיצירתו של אדם אחר בהמה חיה ועוף, כך תורתו מתפרשת אחר תורת בהמה חיה ועוף. ויש לפרש הכוונה שסיבת בריאת האדם באחרונה היא כדי שלא יבוא להתגאות, ויתן אל ליבו שאפילו יתוש בזוי נברא לפניו, וזהו המשך דברי המדרש, כשם שיצירת האדם באחרונה כדי להביאו לידי ענוה, כך לפי הענוה שבקרבן זוכה לתורה, אבל אם מסיח דעתו מכך שיצירתו היתה באחרונה ואינו נוהג בענוה ושפלות, אינו זוכה לתורה.

כן (במדב"ר יג ג) 'ושפל רוח יתמוך כבוד' (משלי כט כג), זה סיני שהשפיל את עצמו לומר שאני נמוך, ועל ידי כך תמך הקב"ה כבודו עליו ונתנה עליו התורה וזכה לכל הכבוד הזה, כמה דתימא (שמות יט כ) 'וירד ה' על הר סיני'. וכתב בפני דוד להחיד"א (יתרו אות ט) ש'סיני' בגימטריה 'ענוה', וכנ"ל שמכך שהשרה הקב"ה את שכירתו על הר סיני הנמוך, ילמדו לומדי תורה לסגל לעצמם את מידת הענוה.

האדם נברא באחרונה כדי שישפיל עצמו
ובמדרש אמרו (ויק"ר יד א), אם זכה אדם

וְהָאִישׁ מִשֶּׁה עָנָו מְאֹד מְכַל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה (יב ג). בענין הענוה אמרו חז"ל (תענית ז.) שלפיכך נמשלו דברי תורה למים כמו שכתוב (ישעיה נה א) 'הוי כל צמא לכו למים', ללמדנו שכמו המים מניחים מקום גבוה והולכים למקום נמוך, אף דברי תורה אינם מתקיימים אלא במי שדעתו שפלה.

הר סיני רמז לענוה

וכן אמרו (סוטה ה.) לעולם ילמד אדם מדעת קונו, שהרי הקב"ה הניח כל הרים וגבעות והשרה שכירתו על הר סיני. וגם במדרש אמרו

מִילְתָּא דְפִלְיָאָה

דרך המלכות של הרה"ק מרוז"ן ע"ה

דרכו של הרה"ק מרוז"ן ע"ה שהיה מסתיר את שפלותו וענוותנותו בהנהגת המלכות.

שלמה המלך ע"ה אין כבודו מחול

עוד הסביר, שמשה רבינו היה בבחינת רב לישראל, ובודאי היו מחויבים לנהוג כבוד ויקר לפי רום חכמתו, אלא שלרוב ענוותנותו מחל משה רבינו על כבודו, ולכן היתה עיקר תפארתו במידת ענוותנותו אחר שמחל בה על כבודו, אבל שלמה המלך ע"ה לא יכול היה לנהוג בענוה כי אף אם ימחל על כבודו הרי הוא מלך ואין כבודו מחול, ועל כן אי אפשר לשבח אותו במידת הענוה כי אם במידת החכמה שהיה מופלג בה.

דווקא מי שיש לו כלל המעלות יכול להשתבח

במידת הענוה

ויש להוסיף ולומר, שבודאי גדול מה שנאמר במשה רבינו ממה שנאמר בשלמה המלך, ועל דרך שנאמר (דברים לד י) 'ולא קם נביא עוד בישראל כמשה', כי מידת הענוה גדולה לאין ערוך מן החכמה, והרי לא כל אדם יכול להתהדר במידת הענוה, כי מי שאין בו שום מעלה טובה מה יתרון יש בענוותנותו, וכי במה יכול הוא להתגאות. ועל כגון זה רגילים לומר אין ענוה אלא אחר היכולת, ומי שמצויות בו מעלות כמו חכמה ועושר וגבורה, ובכל זאת הוא מכניע עצמו הוא הראוי להיות נקרא עניו ושפל, והרי משה רבינו היו בו גם חכמה וגם גבורה וגם עשירות, וכיון שכן היתה ענוותנותו דבר שיש בו ממש, ומשום כך גדולה היתה ענוותנותו של משה מחכמתו של שלמה.

וְהָאִישׁ מִשֶּׁה עָנָו מְאֹד מְכַל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה (יב ג). ידוע שדרכו של הרה"ק רבי ישראל מרוז"ן ע"ה היתה להנהיג עצמו בגינוני מלכות, והיתה הנהגה זו לפלא בעיני הרבה מחכמי וצדיקי דורו, כי לא היתה דרך זו נהוגה בקרב הצדיקים, וכשנפגשו פעם הרה"ק מאפטא ע"ה והרה"ק מרוז"ן ע"ה, תמה בפניו הרה"ק מאפטא על דרכו שמתנהג בדרך כבוד ומלכות.

השיב לו הרה"ק מרוז"ן, הנה מצינו במשה רבינו ע"ה שהיה עניו מכל, ואילו שלמה המלך ע"ה היה החכם מכל, וצריך להבין כי החכמה והענוה קשורות הן זו בזו, וחכמת האדם נבחנת כפי מה שהוא עניו ושפל ברך, כי השוטים דרכם להיות בעלי גאווה, כמו שנהוג לומר שכל שוטה הוא גאותן וכל גאותן הוא שוטה, וקשה אם כן מדוע נזכרה הענוה אצל משה רבינו והחכמה אצל שלמה המלך, הרי החכם מכל הוא גם העניו מכל וכן החכם מכל הוא גם העניו מכל.

אלא בודאי המידה המשובחת ביותר היא הענוה אחר שנשתבח בה משה רבינו ע"ה, כמו שכתב הרמב"ם ע"ה בפירוש המשניות (אבות פ"ד מ"ד): 'ויש לך להתבונן ממה רבינו, אשר נשלמו בו המעלות השכליות והמדעותיות כולן, נוסף למדרגתו בנבואה, אב בחכמה, אב בנביאים, אב בתורה, ושיבחו ה' מן הכל במדת הענוה לבד, אמר 'והאיש משה עניו מאד', ואילו הגאווה והגדולה היא המגונה והגרועה שבמידות. אבל שלמה המלך לא נזכרה בו הענוה כי לרוב חכמתו הטמין את ענוותנותו בגינוני מלכות, כדרך שמטמינים את האוצרות היקרים באשפה שאין אף אדם מחפש שם, ועל חכמה זו שיבח הכתוב את שלמה 'ויחכם מכל האדם', שהעלים את שפלותו וענוותנותו בדרך המלכות. בכך מבוארת

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

הבוטח בה' אינו חסר מאומה

במעשים גשמיים לקבל הברכה, כי בעולם הטבע צריך להתנהג מעט בחוקי הטבע כדי להכין כלי לקבל השפע, כי הכל מאיתו יתברך אלא שאין הקב"ה משנה לחינם סדר הטבע שבעולם, וזהו רצונו שיתנהג העולם בדרך הטבע ובוה זוכה האדם לברכת שמים, כמו שכתוב (דברים טו יח) 'וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה', הרי שברכת ה' תחול על מעשי יד האדם אשר הם ההכנה והכלי לשרות בהם הברכה. ובוה יתבאר הכתוב (תהלים צ"ז) 'ויהי נועם ה' אלקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידיו כוננהו', שבמעשי ידינו מכינים אנו את הכלי לקבל את נועם ה' וברכתו, אך ישים בטחונו בה' שיהיה העסק הזה סיבה ראויה לקבלת ברכת ה'. ואם הרויח והצליח בעסקיו יאמר 'הרווחתי בעזרת ה' יתברך', כמו שכתוב (שם ח יח) 'וזכרת את ה' אלקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל'.

יהא רגיל לומר 'אם ירצה ה' שזו העצה לסייעתא דשמיא בגשמיות ורוחניות

וזהו פירוש הפסוק 'רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום', כי האדם מרבה לחשוב מחשבות ולהגות תוכניות, אבל אין קיום והצלחה למחשבותיו אם אינו מערב בהם שם שמים, להיות שם שמים שגור על פיו להשליך על ה' יהוה שסייע בידו להוציא מחשבתו אל הפועל, וכמו שמסיים הפסוק 'ועצת ה' היא תקום', על ידי 'היא' שיאמר תמיד בפה מלא א'ם 'ירצה ה' שם, אזי עצתו תקום ותצליח בסייעתא דשמיא.

כן הוא הדבר גם בשלימות רוחנית שהאדם מבקש להעפיל אליה ופעמים נראה לו שמעכבים בידו לעלות ולהתעלות, אך גם כאן יחזק בלבבו האמונה התמימה שהקב"ה נמצא ודואג לכל מחסורו, וכאשר יעשה הוא המוטל עליו בהשתדלות להשגת רוחניות יזכה לברכת ה' בכל אשר יעשה ויצליח להתעלות מעלה מעלה.

כל צרכי, ואם היה צריך לי הדבר בודאי היה לי.

אמונה תמימה כמו פתי

וזה יסוד הביטחון להאמין בלב שלם כי כל מה שיש לי וכן מה שאין, הכל מוכתב מלמעלה והכל לטובתי, ואף אם נראה כי חסר הוא משהו יש לו להאמין בפשיטות כי ה' יתברך 'עשה כל צרכי ואינו חסר דבר. ובוה השתבח **הבעל שם טוב הקדוש** ואמר קודם הסתלקותו, מניח אני כל חכמתי ותבונתי כדי להאמין בה' באמונה פשוטה ותמימה. ואפילו שכתוב (משלי יד טו) 'פתי יאמין לכל דבר', מכל מקום איני חושש להיות פתי, שכן כתוב (תהלים קטז ו) 'שומר פתאים ה'". ומן השמים בודאי ישמרו על הבוטח על ה' ומשליך כל יהבו עליו, שלא ייכשל מחמת אמונתו.

ביטחון מביא ברכה על האדם

בכלל דביקות האמונה בה' יש לדעת בבירור שכל מאורעותיו ומעשיו תלויים בהנהגת ה' עמו, ואשר על כן כל פעולה שרוצה לעשות בין דבר קטן ובין דבר גדול, יאמר קודם 'אעשה זה אם ירצה השם', וסימנך בפסוק (משלי יט כא) 'ועצת ה' היא תקום', 'היא' ראשי תיבות א'ם 'ירצה ה' שם, ועל ידי כן 'תקום' עצתו. כן אם ירצה לעשות איזשהו משא ומתן, כגון לקנות או למכור סחורה, יאמר בפה מלא 'אני בוטח בה' ומקווה בזו הסיבה ישלח לי השם יתברך מזונותי וצרכי'.

כי מידת הביטחון היא כלי מוכן לקבל ברכת שמים, וכפי מה שהאדם בוטח בה' ומייחל אליו כן הוא זוכה להתברך בכל צרכיו, כמו שכתוב (תהלים לג כב) 'יהי חסדך ה' עלינו כאשר יחלנו לך', כפי מה שייחלנו לך כן נזכה להיות 'חסדך עלינו', וכן נאמר (ירמיה יז ז) 'ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו', כפי מה שבוטח האדם בה' כן יהיה ה' מבטחו ויעמוד לישועתו.

ההשתדלות הינה האמצעי שבו משפיע ה' על האדם ברכה

אמנם צריך גם האדם להשתדל

והאספסוף אשר בקרבו התאוה תאוה וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו מי יאכלנו בשר (יא ד). המאמין בה' יתברך ובוטח בו אינו מתלונן על שום דבר בעולם, ותמיד הוא משנן לעצמו 'היפלא מה' דבר' (בראשית יח יד), 'היד ה' תקצר' (פסוק כג), ודומה בעיניו שיש לו כל צרכו בלי שום מחסור, ככתוב (תהלים לד יא) 'ודורשי ה' לא יחסרו כל טוב'. גם אם הוא כן מרגיש בחיסרון מסוים הרי שהוא נותן אל ליבו שבודאי כך היא טובתו, כי אם באמת היה נצרך לאותו עניין בודאי לא היה הקב"ה מונע זאת ממנו, שכן 'אין מעצור לה' להושיע ברב או במעט' (שמואל א' יד ו).

על כך מברך כל אחד מישראל בכל בוקר 'שעשה לי כל צרכי, ובודאי אין זו ברכה לבטלה, ואכן הקב"ה עושה כל צרכי האדם, ואם חסר לו דבר מה, הרי זה סימן שאינו נצרך לו ואין זה בכלל מחסורו שהרי 'אין מחסור ליראיו' (תהלים לד י).

וכך מביא **השפתי צדיק** (מקץ טו) דבר נפלא ששמע: היה אחד מיסור ומדוכא מאד רחמנא ליצלן שבא להתנצל לפני **הרבי ר' בונים מפשיסחא ע"ה** שמברך בכל יום 'שעשה לי כל צרכי, והרי אין לו כלום ושמא חלילה וחס היא ברכה לבטלה. ענהו הרה"ק ז"ל: זהו צורך שלך שתהיה מקבל באהבה הנהגות ה' יתברך עמך, ובאמת זהו מצות 'תמים תהיה' (דברים יח יג), כפירוש רש"י ז"ל 'מה שבא עליך קבל בתמימות ולא תחקור' וכו'.

זהו שמצינו בפרשת המתאווננים **והאספסוף אשר בקרבו התאוה תאוה**, האספסוף הם הערב רב שהתלוננו על ה' יתברך, אבל בני ישראל הכשרים לא היו להם שום טענות על הנהגת ה' בעולמו ובטוחים היו שאין להם שום מחסור וכל צרכיהם ניתנים להם מיד ה' הרחבה והמלאה. וכלשון הרה"ק **רבי נפתלי מרופשיץ ע"ה** (זרע קודש ד"ה והאספסוף): שהערב רב התאוה ולא ישראל, כי איך שייך תאוה בבעל אמונה, כיון שבכל דבר שחסר לו אומר מסתמא איני צריך לזה, דאם לא כן, הלא אני אומר ומברך לו יתברך שמו 'העושה לי

שתי דרכים להתקרב לעבודת ה'

נבראת תחילה. ופירש בבאר משה לרבי משה מקוזניץ ע"ה (בראשית) שדרכם של בית שמאי היתה להתבונן תחילה בגדלות השמים העליונים ומתוך זה יבוא להכיר שפלות עצמו, ואילו דעת בית הלל היא שיקדים להתבונן בשפלות הארציות ומתוך כך יגיע להתבונן בגדלות הבורא.

ויש להוסיף ולרמוז בדברי המדרש (ב"ר א טו) שלרבי שמעון בר יוחאי השמים והארץ נבראו כאחד, שנאמר (ישעיה מח יג) 'קורא אני אליהם יעמדו יחדו', וכיאר רבי אלעזר בן רבי שמעון כוונתו ששניהם שקולים כאחד. ולפי הנ"ל יבואר שלרשב"י הדרך הראויה בעבודת ה' היא לאחוז בשתי ההתבוננויות יחד, להתבונן גם בשפלות עצמו וגם בגלות הבורא, ומתוך כך יבוא לעבודת הבורא.

שתי ההתבוננויות משלימות זו את זו

ואכן השגת גדלות הבורא תלויה במידה שהאדם מכיר בשפלות עצמו, וכן להיפך כפי מה שמשגיג גדלות הבורא מכיר בשפלות עצמו, וכמו רואים אצל משה רבינו ע"ה שעלה השמימה והיה שם ארבעים יום וארבעים לילה, והשיג בעליונים יותר מכל ילוד אשה, ומתוך כך הכיר בשפלות עצמו עד שנאמר בו והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה. וזהו שהצטוו ישראל לעלות ולהיראות בעזרה ג' פעמים בשנה, ועל ידי שיראו גדלותו של מקום בבית המקדש יבואו להכיר בשפלות עצמם ויתעורר ליבם לעבודת ה'.

איזו התבוננות יקדים תחילה

אכן עדיין יש לדעת איזו התבוננות יש להקדים תחילה, וכידוע שהאחים הקדושים הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק ע"ה והרה"ק רבי זושא מאניפולי ע"ה נחלקו ביניהם בענין זה, האם להקדים תחילה את ההתבוננות בגדלות הבורא ומתוך כך יבוא לשפלות עצמו, או להיות תחילת העבודת בשפלות עצמו כדי שמתוך כך יכיר בגדלות הבורא. אמר להם רבם המוגיד ממעזריטש ע"ה שהגם ששתי הדעות נכונות ואלו דברי אלוקים חיים, מכל מקום הקדמת ההתבוננות בשפלות עצמו היא מדרגה גבוהה שאין הכל ראוים לה, כי מתוך שיתבונן בשפלות עצמו עלול האדם ליפול ברוחו ויקשה עליו לחשוב בגדלות הבורא, על כן נכון יותר להקדים להתבונן בגדלות הבורא ומתוך כך ישיג גם שפלות עצמו. (ראה תשואות חן - ליקוטים ד"ה שמעתי).

ומהרי"ד מבעלזא נתן עצה לקיים דברי שניהם, להתבונן תחילה בשפלות עצמו ואחר כך בגדלות הבורא, ולשוב ולהתבונן עוד פעם בשפלות עצמו, ונמצא שהקדים שפלות עצמו לגדלות הבורא וגם להיפך, וירא שמים יצא ידי שניהם.

בית שמאי ובית הלל נחלקו בדבר

ובמחלוקת זו נחלקו כבר בית שמאי ובית הלל (חגיגה יב.), בית שמאי אומרים השמים נבראו תחילה, ובית הלל אומרים הארץ

שפלות עצמו וגדלות הבורא שני עבודות התלויות זו בזו

והאיש משה עניו מאד מפל האדם אשר על פני האדמה (תיב ג).

התעוררות האדם לעבודת הבורא תלויה בשתי התבוננויות, שיכיר בשפלות עצמו וגם בגדלות הבורא, ומתוך כך יבוא ליראת ה' ולאהבתו, כמבואר בדברי הרמב"ם (יסודי התורה פ"ב ה"ב), שמתוך ההתבוננות בנפלאות הבריה יכול האדם להגיע לידי אהבת ה', על ידי ששיגי שחכמת הבורא יתברך אין לה סוף ולא קץ, ומתוך כך יבוא גם ליראת ה' כשיכיר מיעוט ערכו וקטנות מעלתו, שהוא בריה קטנה ושפלה ואיך יעמוד לפני המלך הגדול.

שני תמידים כהלכתם

וכן פירש הרבי מרוזין ע"ה בנוסח התפילה 'שני תמידים כהלכתן', רמז לשני ענינים שנאמר בהם 'תמיד', האחד - 'שיתיה ה' לנגדי תמיד' (תהלים טז ח), והשני - 'וחטאתי נגדי תמיד' (נה א), שישים האדם תמיד לנגד עיניו שני ענינים אלו, לזכור תמיד מגדלות ה' יתברך, וגם לזכור תמיד פשעיו וחטאיו, ושניהם משלימים זה את זה, כי מזכירת הבורא בלבד יכול לבוא לידי גאות, ואילו משפלות עצמו עלול להגיע לעצבות, ולכן צריך להתחזק בשני הענינים כאחד.

תכלית ההסתר ללמד לאדם ללכת בכח עצמו

במדרגה רוחנית גבוהה ונעלה, והיו כל צרכיהם הגשמיים ניתנים להם בדרך נס, והיו ניזונים במזון שמלאכי השרת מסתפקים מהם, וכן כל צרכיהם הגשמיים היו מזוככים ונעלים, אבל מן השמים רצו להכין אותם לכניסתם לארץ, שעיקר העבודה בה הוא לעבוד את ה' מתוך הגשמיות והארציות, ולכן היה ארון הברית מתרחק מהם מעט מעט, כדי להכין ולהרגיל אותם לעבוד את ה' גם מתוך ההסתר והגשמיות. וזהו לימוד גדול למתחילים בעבודת ה' שפעמים שנופלים ממדרגתם, וצריכים להתחזק ולזכור שאין מרחקים אותם מן השמים, אלא שרוצים להרגילם לעבוד את ה' בכוחות עצמם.

שדוקא באופן זה התרגל להלך בלי עזרה וסיוע, כך צריך כל אדם לדעת ולהאמין שכל הקשיים הבאים עליו כל תכליתם כדי להרגילו להתעלות בעבודת ה'.

לימוד גדול למתחילים בעבודת ה'

וכתב בשם משמואל (תר"ע ד"ה באופן) זהו שאנו מוצאים שהיה ארון ברית ה' מתרחק מבני ישראל בלכתם במדבר כנאמר וארון ברית ה' נוסע לפניהם דרך שלושת ימים, והרי הארון היה מורה דרכם ומיישר לפנייהם הדרכים, מכל מקום היה מתרחק מהם מהלך שלש ימים, לרמז על התרחקות הקדושה והסתתרותה מבני ישראל, כי בהיות בני ישראל במדבר היו כולם

ויסעו מהר ה' דרך שלשת ימים וארון ברית ה' נסע לפנייהם דרך שלשת ימים לתור להם מנוחה (י לג).

כל יהודי עובד ה' מסתירים לו דרכו מן השמים, וצריך לדעת שכן היא הדרך שעל ידה מתחזק האדם להתמיד בעבודתו ולהוסיף עוז ותעצומות. וכך היה אומר הבעל שם טוב הקדוש ע"ה שהדבר דומה לנוהג שבעולם להרגיל באופן זה ילד קטן להלך בכוחות עצמו, שאביו מוליכו מעט ומסתלק ממנו כדי לנסותו ולהרגילו ללכת בעצמו, ובודאי הקטן מצטער באותה שעה בחושבו שאביו עזב אותו וסילק השגחתו מעליו, רק לאחר זמן כשיגדל הוא יבין

א. נראה כי כן דעת הרה"ק רבי זושא, כמו שכתב בבאר משה להרה"ק מקוזניץ ע"ה (בראשית ד"ה במאי) שלמד מהרבי רבי זושא שתיכף בהשכמת הבוקר בהקיצו משנתו יתן לבו ודעתו לעיין ולהסתכל בגודל רוממות וגדולת הבורא יתברך שמו. ובונועם אלימלך (תרומה ד"ה ועשית) כתב שבהשכימו בבוקר יתבונן ברוממות הבורא ובשפלות עצמו גם יחד.
ב. ראה בנועם אלימלך (ויצא ד"ה א"י ויצא) שכן היא הדרך הנכונה להקדים שפלות עצמו לגדלות הבורא, כמו שרמז תחילה 'סולם מוצב ארצה' להתבונן בשפלותו, ואחר כך 'ראשו מגיע השמימה' להתבונן ברוממות הבורא.

איצרות ומגד ממעורר

בית מדרשו של המגד

סיכום ותמצות דברי תורתו של המגד

הקב"ה וכלל ישראל הם מציאות אחת

במאמר זה מבאר רבינו יסוד גדול במשנתו, שנזכר בריבוי פעמים בספרי תלמידיו הקדושים ובריבוי אופנים, והוא שתואר שם 'אדם', שבו מכונה הקב"ה כביכול, ותואר שם 'אדם' שבהם נתכנו ישראל, אינם בבחינת שני מציאויות המכוונים זה כנגד זה, אלא בבחינת מציאות אחת ממש, צורה אחת שלימה שמוסדת על שני חלקים, שהם הקב"ה וישראל שהם אחד.

והנה תלמידי רבינו וכן תלמידי תלמידיו פירשו מאמר זה כל אחד לפי דרכו:

(א) בספר הקדוש אורח לחיים (כי תשא ד"ה כי תשא) פירש, שמאמר זה מכוון כנגד יסוד אחר המבואר בדברי רבינו פעמים רבות, שכאשר המשפיע יש לו תענוג מהמקבל באופן של שעשועים מחידוש השכלתו ועומק חכמתו של בנו או תלמידו המקבל ממנו, אזי נעשה כביכול המקבל בבחינת משפיע והמשפיע בבחינת מקבל אליו, ונמצאו שבחינות משפיע ומקבל מתאחדים כאחד, וזהו היחוד האמיתי. ובתנאי שתהיה כוונת המקבל להשפיע לקונו, ואז נעשה יחוד בין הרצון להשפיע לרצון לקבל, שרצונות שניהם יהיו אחד, ששניהם רצונם להשפיע.

(ב) בספר הקדוש אוהב ישראל (בהעלותך ד"ה עשה) כתב גם כן על דרך הנזכר, והוא פירש עוד, שהטעם שמאמר זה נאמר דווקא למשה רבינו עליו השלום (וכלשון הפסוק 'עשה לך שני חצוצרות'), הוא משום שמשה רבינו הגיע לדרגה נפלאה זאת, שבה גם המקבל נחשב למשפיע מגודל השעשועים שגרם לבורא יתברך שמו. ובאופן אחר פירש הצמח צדק מליובאוויטש, שהמאמר הזה נאמר למשה מכיון שהיה בבחינת 'ונחננו מ'ה', שהשווה את הצורה ליוצרה והיה בטל לגמרי לצורה העליונה והתכלל בקודשא בריך הוא בביטול גמור.

(ג) ויש הבנה נוספת בתורה זאת, שנתפרשה בספרים הקדושים, והיא דרך ענווה ושפלות, שידע האדם שכל השפע שמקבל באהבה ויראת הרוממות אינו אלא מכח הקב"ה השורה בו ושכינתו השוכנת בתוכו, והוא באמת אין לו מעצמו שום כח ומדריגה. ויש שפירשו עוד שהוא התבוננות אל כל אחד מישראל לידע ולהודיע שאינו אלא חצי צורה כנגד חבירו, הן לענין האחדות, והן לענין שתהיה כוונתו בעבודתו כדי להכריע את כל ישראל לכף זכות.

(ד) ובספרים אחרים מתלמידי רבינו ותלמידי תלמידי הדגישו בשם המגיד את חלק הכיסופין, האהבה והיראה של האדם להקב"ה שמכוחם הוא משתוקק להקב"ה להדבק בו באהבה ויראה.

(ה) ובספרים אחרים, הן בדורו של רבינו - ה'דגל מחנה אפרים', והן בדורות הבאים אחריו, למדו מזה את מעלת בני ישראל שגם הקב"ה אינו צורה שלימה בלי ישראל כביכול, כי הקב"ה וכנסת ישראל כביכול בבחינת משפיע ומקבל, ולכן ראוי לאדם לצער עצמו בצער השכינה ולהשתוקק לייחודה עם הקב"ה.

והנה במהות המשכת א' אלופו של עולם בתוך הד"מ שהוא הנפש, מצינו שני עבודת מיוחדות לזה: האחד - עבודת התפילה, וכדמשמע בגמרא (ברכות יג:), וכמו שהרחיב על כך המגיד שהכוונה דווקא תפילה מתוך כיסופין והשתוקקות שעל ידי זה מתאחדת נפשו עם אלקותו יתברך, השני - לימוד התורה, כי התורה עצמה היא המשכת א' אלופו של עולם בתוך כל חלקי הנפש המכוונים כנגד תר"ג מצוות.

והנה במאמר זה כפי שהיא לפנינו נוסף יסוד גדול על כך, שלא זאת בלבד שנשמת האדם שהיא חלק אלוך ממעל ושורשו באלוקים חיים הם מציאות אחד, אלא שכל סדר עבודת האדם חקוקה למעלה במרכבה העליונה, שבה נאמר (יחזקאל א כו) 'ועל דמות הכסא כמראה אדם', והכוונה שכל סדר החשכות הקודם לגדלות, שהוא הכיסוי שנתכסה הקב"ה מהאדם, גם הוא חלק מהמשכת הצורה העליונה למטה, כי כן הוא מחשבת הקב"ה על מנת להטיב לאדם באחריתו, שנתכסה ממנו כדי שיבוא על ידי כיסוי זה להשתוקקות יתירה אל הקב"ה ולהתלהב יותר ויותר.

מגד מראשית

תורתו של המגד זיע"א לפרשת השבוע

עֲשֵׂה לָךְ שְׁתֵּי חֲצוֹצְרוֹת כֶּסֶף (במדבר י ב).
פְּרוֹשׁ שְׁתֵּי חֲצֵי צוּרוֹת, עַל דָּרֶךְ (יחזקאל א כו) **עַל דְּמוֹת הַפְּסָא דְמוֹת כְּמֵרָאָה אָדָם עָלָיו מְלַמְעָלָה. כִּי הָאָדָם הוּא רֵק ד' מ', דְּבוֹר' מְלֻכוֹת שׁוֹרָה בּוּ** כל מציאות נפשו של האדם הוא החלק אלוך ממעל שבו שהיא נשמתו - דבר המלך, וכל תפקידה בזה העולם הוא להתקשר אל העולמות העליונים ולהמשיך את הארתם למעלה - בבחינת דיבור המלך המקשר בינה לבין עבדיו, **וְכִשְׁמַתְדִּבְק בְּהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁהוּא אֵלּוּפּוֹ שֶׁל עוֹלָם נַעֲשֶׂה אָדָם** שהוא מקושר אל השורש המחיה את כל הנבראים, וממילא חיותו שלימה ונמשכת מאלקותו של א'לופו של עולם המתפשטת בו.

וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲשֵׂה כְּמָה צְמֻצוּמִים דָּרֶךְ כְּמָה עוֹלְמוֹת להמשיך את המידות מבחינת 'אין סוף' אל המידות, **כְּדִי שִׁיְהִי אֶחָדוֹת עִם הָאָדָם** ואז יקרא הוא עצמו 'אדם', אבל בלי המשכת המידות לא נקרא הקב"ה בתואר זה, **שְׁלֹא הִיָּה יְכוֹל לְסַבֵּל אֶת בְּהִירְתּוֹ** הקב"ה הכין לפני האדם את הדרך שיוכל להתדבק בו, על ידי בריאת העולמות, שכל אחד מהם הוא הכנה ומעבר לקבל את אורו של העולם הגבוה ממנו, וכך יוכל האדם להתעלות מדרגה לדרגה ולקבל את הארת ה'אין' שהיא ההכרה המביאה לאדם להתאחד עם אור הקב"ה.

וְהָאָדָם צָרִיךְ לְפָרֵשׁ אֶת עֲצָמוֹ מִכָּל הַגְּשָׁמִיּוֹת כָּל כֶּף, עַד שִׁיעֵלָה דָּרֶךְ כָּל הָעוֹלְמוֹת לא שיתעלם ממציאות העולמות, אלא שיזכך את עצמו ויעלה את העולמות, יחד עם מעשי המצוות (עשייה) דיבורי התורה והתפילה ('צירה) ומחשבת הדביקות (בריאה), ודרכם יעלה אל האצילות שהיא מלשון 'אצל' - אל הקב"ה, **וְיִהְיֶה אֶחָדוֹת עִם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא** שכל חיותו תהיה חיות אלוקית ממש, **עַד שִׁיִּבְטֵל מִמְצִיאוֹת, וְאִזּוּ יִקְרָא אָדָם** שהוא תואר הקב"ה כמו שכתוב (יחזקאל א כו) 'ועל דמות הכסא כמראה אדם עליו מלמעלה'.

זֶהוּ 'עַל דְּמוֹת הַכֶּסֶף', שְׁהוּא יִתְבָּרַךְ מִכְסָּה שָׁם שהתעלותו של האדם אל העולמות העליונים היא דווקא על ידי שהקב"ה מתכסה ממנו, **וְעַל דָּרֶךְ (שם פסוק ד) 'עֲנֵנוּ וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת'. וְעֵנּוּ, פְּרוֹשׁ, כִּי מִקֶּדָם חֲשֵׁכוֹת שׁוֹרָה בְּאָדָם שְׁאִינוּ יְכוֹל לְהִתְפַּלֵּל בְּהִתְלַהּבוֹת, וְאַחַר כֵּן דוּקָא** מכוח זה שמתבונן שהקב"ה מתכסה ממנו הוא

שהוא א' מתיבת אדם המחיה ומהווה את הד"מ היינו כל יושבי תבל, אָמַנְם כְּשִׁיתְדַבְּקוּ יַחַד הקב"ה וישראל שהם בחינת משפיע ומקבל שהם בחינת זכר ונקבה, ונַעֲשֶׂה צוֹרָה שְׁלֵמָה ונמצא שיש רק בחינה אחת של 'אדם' שהוא הקב"ה כפי ששורה על האדם וכפי שהאדם מתכלל בו.

ובביקות זאת היא על ידי כְּסִיף לְשׁוֹן תְּאֹוָה, שְׁתָּהָא תְּמִיד מִתְאֹוָה לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא כמו שאדם מתאוה לנפשו, כי תדע שכל חיות נפשך אינו אלא הקב"ה, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יֹאֲהֵב אוֹתָךְ. עַל דְּרָךְ מְשַׁל הָאֵב שְׂאוֹהֵב אֶת הַבֵּן וְהַבֵּן אוֹהֵב אֶת הָאֵב, שֶׁהֵם נחשבים ממש כגוף אֶחָד, שכל אחד מהם משלים חסרונות של השני, שהאב הוא ממשיך 'מוחי' להבן, והבן שהוא 'כרעא דאבואה' משלים את קומתו הרוחנית של האב ויחד הם כנפש שלימה, וזה הטעם שִׁישׁ לָהֶם גַּעְגּוּעִים זֶה עַל זֶה להיות תמיד יחד במקום אחד ובכוונה אחת, וְכָל אֶחָד בַּעֲצָמוֹ אֵינוֹ בְּשִׁלְמוֹת וְאֵינוֹ רַק חֲצֵי צוֹרָה, וּשְׂגִיָּהֶם בְּיַחַד הוּי צוֹרָה שְׁלֵמָה, שמחשבתו של כל אחד מהם תפוסה ואחווה ברעהו (אביו או בנו) ומרגיש שאין לו שלימות בלי שיבוא רעהו וישלים חסרונו, וְהַנְמָשֵׁל מוֹבֵן שְׁזוֹ מִשֵּׁל אֵל יחוד הקב"ה שהוא שורש נשמות ישראל עם השכינה כנסת ישראל (-שהיא כללות נשמות ישראל שבהם מתאחדים כל הנשמות), על ידי הכיסופים וההשתוקקות.

ומתנהגים על פי המידות שמתעוררים בו שכן מתעורר למעלה, וְהוּא בָּהֶם כְּמֶלֶךְ בְּגִדוֹד שֵׁשׁמַעִים לרצונותיו ומתנהגים כפי טובתו כיון שנבראו לצורכו, וְכִמוֹ שְׂאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם (תהלים קלב ט) 'וְחִסְדֶּיךָ יִרְנְנוּ, וְאֵיתָא בְּזֵהָר (פנחס רמד.) לֹוִיךָ יִרְנְנוּ הִוָּה לִיָּה לְמִיכְתָב, אָךְ כְּמוֹ שֶׁהוּא רוֹצֵה כְּךָ רוֹצֵה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא ולכן על ידי הצדיק, שהוא כדוד המלך שעושה רצון המלך ומעלה שעשועים לפניו, מתאחדים מידות חסד (וחסידך) עם גבורה (ירננו) ומשתנית הנהגת העולמות כדי לעשות רצון הצדיק.

וממשיך רבינו ומבאר איך הצדיק מתאחד עם קונו, כשהוא נקרא בשם 'אדם' כשכל מידותיו ומחשבותיו הוא לעשות רצון הקב"ה:

וְאֶפְלוּ זְווג הָאֲבוֹת הִיא תוֹרָה שְׁלֵמָה, דְּהָא כְּתוּבִים בְּתוֹרָה, וְאֵלוֹ נְחֻסַר 'וְיָבֵא גַם אֶל רַחֵל' וְגו' (בראשית כט ל), או 'וְיֹאֲהֵב יַעֲקֹב אֶת רַחֵל' (שם פסוק יח), הִיָּה הַסֵּפֶר תוֹרָה פְּסוּלָה. וטעם הדבר הוא, מכיון שְׁהַכְנִיסוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בָּהֶם בעצמם - בנפשם, כִּי עָשׂוּ הַכֹּל בְּדַבְּקוֹת הַשָּׁם יְתַבְרַךְ וזיווגם היה כל כולו מתוך ביטול לרצון הבורא, ולהעמיד שבטי י-ה, וְהִיָּה לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא תַעֲנוּג בָּהֶם במציאותם בעולם ובמעשיהם, ונַעֲשֶׂה מִזֶּה תוֹרָה, וְאוֹרֵיתָא וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חַד נמצא שעל ידי מעשיהם המשיכו את אור התורה שהוא אור אלקותו יתברך

אומנות הענווה

טעמים של 'לעיד לבוא'

בת עין המבואר - אור אין סוף של הכנה וענווה

ענווה היא תכלית כל המדרגות, וצריך לבאר שר הענווה הרי"ק רבי אברהם דוב זי"א פאנוריש סולל באומנת אומן דרכים של הכנה אמיתית כאן, כאשר לא די שהיא מקשרת את השלימות והענווה הפסולה, אלא אדרבה, הענווה תעלית להיות מזור ראשון במעלה להתחשבות, שמתה ואור בדרך בעבודת הבורא 'ויסיו ענווים בה שמחה' מהדות פאר | אגרות וליקוטים בנתיבים | באורי החסידות | ציני החסידות | מפי תולדות מורחבים ומאירים | שני המפתחות

בת עין המבואר
מהדורה חדשה ללא ביאור
פורמט גדול | פורמט קטן

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 | להשיג בחנויות הספרים

מתגבר יותר להתקרב אל המלך, וְאֵז 'וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת', נדבקים בו המלאכים הנקראים 'שרפים' שעובדים את ה' באש בוערה, שְׂבֵא לְהַתְלַהֲבוֹת ונמצא שהענן ששרה בו מתחילה היה רק הכנה לאש המתלקחת שתתלקח בו, כעיבור שהוא הכנה ללידה.

וְזֵהוּ 'דְמוֹת הַכֶּסֶף', שֶׁהוּא יְתַבְרַךְ מְכַסֶּה על ידי זה מתעורר באדם אש קודש, והתלהבות זאת היא באמת אש של מעלה, והיא כְּמוֹ 'מְרֹאָה אָדָם', רוֹצֵה לומר כְּמוֹ שְׁנַתְעוֹרֵר בו כְּךָ נִתְעוֹרֵר לְמַעַלָּה אֶצְלוֹ יְתַבְרַךְ וְזֵהוּ לשון 'מראה', "שכפי המדה שהאדם מראה מלמטה כן מראין לו מלמעלה". אִם נִתְעוֹרֵר בְּצַדִּיק אֶהְיֶה נִתְעוֹרֵר לְמַעַלָּה אֶהְיֶה, וְכֵן כָּל הַמִּדּוֹת כיון שהאדם כשוערת בו אש קודש ומתדבק בהקב"ה נעשה עם הקב"ה אחדות, כמו שני חצאי צורות שהם צורה אחת, והקב"ה שורה עליו, וממילא כל מה שמתעורר בו מתעורר כביכול בהקב"ה, כלומר שכל מידה שהאדם אוהז בו הוא מעורר שימשך שפע ממידה זאת למעלה בהנהגה האלוקית הנוגעת אל השפע של אותו האדם.

וְזֵהוּ כְּשִׁמְבִיא אֶת עֲצָמוֹ בְּהַזְדַּכְכוּת גְּדוֹל לְמַעַלָּה מִכָּל הָעוֹלָמוֹת שאינו חפץ בשום דבר רק בבוא יתברך עצמו, וְהִיָּה אֶחָדוֹת עִמוֹ? יְתַבְרַךְ באהבה עזה כמו שהגוף בטל לגמרי לגבי הראש, ואז נמצא שאכן כל מה שמתעורר באדם הוא מכח שכינתו יתברך ששוכנת בו - נשמתו, ואז כל מה שמתעורר בו מתעורר למעלה.

ועתה מבאר רבינו כי האחדות עם אורו יתברך יתברך היא לא רק ב'מידות', שמה שנתעורר בו מתעורר למעלה ולהיפך, אלא גם ב'מחשבה', שיהיה לו כביכול מחשבה אחת כמו הקב"ה, וזהו היחוד האמיתי - שמתאחדים במחשבה ובמידות: כְּמוֹ שֶׁהוּא יְתַבְרַךְ אֵינוֹ חוֹשֵׁב רַק לְהִטִּיב אֶת הָאָדָם, שְׁכָל מֵה שְׁחוֹשֵׁב הַקַּב"ה בבריאת העולם ובהנהגתו אֵינוֹ אֶלָּא בְּשִׁבִיל הָאָדָם, כך תהיה כל כוונת האדם רק להתדבק בהקב"ה כדי לעשות לו שעשועים ונחת רוח, וזהו הרצון להשפיע שבזה דומה האדם לבוראו שכל כוונתו ומחשבתו הוא רק להשפיע, עַל דְּרָךְ שֶׁאִמְרוּ חַז"ל (ברכות נח). כָּל הָעוֹלָם כְּלוֹ לֹא נִבְרָא אֶלָּא לְשִׂמְשׁוֹנִי, והטעם בזה הוא מכיון (שבת פח). כָּל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל שִׁיִּקְבְּלוּ אֶת הַתּוֹרָה ונמצא שכל מחשבת הקב"ה בבריאת העולמות הוא להשפיע לבני ישראל, וכך כמים הפנים לפנים יתנהג גם האדם שיחשוב רק לעשות נחת רוח לבורא יתברך שמו.

ואדם המתדבק בו יתברך בדרך הנזכרת ליעשות אחדות עימו, זוכה שיקרא 'אדם' שהוא כביכול צורה אחת עם הקב"ה, וְכָל הָעוֹלָמוֹת וְכָל הַמְּלֹאכִים וְכָל הַמִּדּוֹת הֵם בְּרִשּׁוֹתוֹ

מהדורה חדשה מפוארת, מאירת עינים, שלא נראה כמותה אור המאיר המבואר

ממוהר"ר זאב וואלף מזוטאמיר

מסטינג'ור

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66